

AKOS

AGENCIJA ZA KOMUNIKACIJSKA
OMREŽJA IN STORITVE
REPUBLIKE SLOVENIJE

Številka: 38241-2/2017/33 in 38241-3/2017/26

Datum: 28. 7. 2017

Zadeva: Odgovori na mnenja in pripombe zainteresirane javnosti na objavljeni analizi upoštevne trga 3a »Veleprodajni lokalni dostop na fiksni lokaciji« in upoštevne trga 3b »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg« s predlaganimi ukrepi

Agencija za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije (v nadaljevanju: Agencija) je na podlagi 100. člena Zakona o elektronskih komunikacijah (Uradni list RS, št. 109/2012, 110/13, 40/14 – ZIN-B, 54/14 – odl. US in 81/15, v nadaljevanju: ZEKom-1) izdelala analizo upoštevne trga 3a »Veleprodajni lokalni dostop na fiksni lokaciji« (v nadaljevanju: analiza 3a) in analizo upoštevne trga 3b »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg« (v nadaljevanju: analiza 3b). Agencija je v predmetnih analizah ugotovila, da je na obeh upoštevanih trgih operater s pomembno tržno močjo družba Telekom Slovenije d.d. ter zanjo predlagala regulatorne ukrepe.

Agencija je pred sprejemanjem ukrepov na trgu elektronskih komunikacij, ki bodo pomembno vplivali na trg, skladno z 204. členom ZEKom-1, dolžna pridobiti in primerno upoštevati mnenja zainteresirane javnosti.

Agencija je tako 9. 5. 2017 objavila predmetni analizi na svojih spletnih straneh¹ ter obenem pozvala zainteresirano javnost, naj nanju poda svoje pripombe oziroma morebitne predloge in mnenja do 9. 6. 2017. Agencija je prejela s strani treh operaterjev prošnjo za podaljšanje roka. Agencija prošnjam za podaljšanje roka ni ugodila, pri čemer je razloge za takšno odločitev tudi obsežno argumentirala, kot izhaja iz odgovorov Agencije v nadaljevanju tega dokumenta.

V zgoraj določenem roku je Agencija prejela pripombe in mnenja naslednjih družb:

- A1 Slovenija, telekomunikacijske storitve, d.d., Šmartinska 134b, 1000 Ljubljana (v nadaljevanju: A1 Slovenija),
- T-2 družba za ustvarjanje, razvoj in trženje elektronskih komunikacij in opreme d.o.o., Verovškovo ulica 64A, 1000 Ljubljana (v nadaljevanju: T-2),
- TELEKOM SLOVENIJE, d.d., Cigaletova 15, 1000 Ljubljana (v nadaljevanju: Telekom Slovenije) in

¹ <http://www.akos-rs.si/analizi-upostevnih-trgov-3a-veleprodajni-lokalni-dostop-na-fiksni-lokaciji-in-3b-veleprodajni-osrednji-dostop-na-fiksni-lokaciji-za-izdelke-za-mnozicni-trg->

- TELEMACH, širokopasovne komunikacije, d.o.o., Cesta Ljubljanske brigade 21, 1000 Ljubljana (v nadaljevanju: Telemach).

Agencija je dne 10. 7. 2017 od A1 Slovenija in dne 14. 7. 2017 od T-2 prejela dodatne pripombe in mnenja na analizo, do katerih se Agencija ni opredelila, saj so bile posredovane izven določenega 30 dnevne roka. Agencija je dne 27. 6. 2017 objavila prejete² pripombe zainteresirane javnosti, dne 13. 7. 2017 pa vse priloge operaterjev k pripombam, ki niso vsebovale poslovnih skrivnosti. Skladno s tretjim odstavkom 204. člena ZEKom-1 Agencija v nadaljevanju odgovarja na prejeta mnenja in pripombe, način kako so bila upoštevana oziroma razloge, zaradi katerih niso bila upoštevana, pri čemer prejeta mnenja smiselno povzema po posameznih sklopih.

V tem dokumentu se Agencija opredeljuje le do pripomb in mnenj, ki so ji bila predložena v roku, torej do izteka javnega posvetovanja, saj bi v nasprotnem primeru to pomenilo neformalno podaljševanje roka javnega posvetovanja in posledično diskriminatorno obravnavo zainteresirane javnosti.

Agencija uvodoma pojasnjuje, da je pri analizi upoštevnega trga 3a »Veleprodajni lokalni dostop na fiksni lokaciji« in 3b »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za množični trg« v celoti sledila EU in nacionalnemu normativnemu okvirju ter izhajala iz najsodobnejših pristopov in spoznanj pravno-ekonomske stroke. Navedeno še posebej velja za odločitev Agencije, da posamezen trg ni dovolj konkurenčen ter za naložitev s tem povezanih obveznosti operaterju s pomembno tržno močjo.

Na konceptualni ravni Agencija pojasnjuje, da sta posebna ex ante sektorska regulacija in (ex post) uporaba splošnih pravil konkurenčnega prava instrumenta, ki delujeta vzporedno in se vzajemno dopolnjujeta. Četudi sta lahko oba usmerjena v odpravo istih tržnih nepravilnosti, med njima obstajajo številne in pomembne razlike. Z vidika predmetnih analiz so zlasti pomembne (kvalitativne) razlike med obveznostmi, ki jih nalagata en in drug pristop, ter razlike v izhodiščih in ciljih. Posebna sektorska regulacija predstavlja oblastno intervencijo na liberaliziranem trgu in je upravičena le dokler trg ni dovolj konkurenčen ter le v obsegu, ki je nujen. Ko je temeljni cilj sektorske regulacije dosežen, tj. trg postane dovolj konkurenčen, praviloma ni niti stvarne niti pravno-ekonomske utemeljene podlage za ohranjanje takšne regulacije. Če je na trgu dosežena primerna stopnja proste, poštene, neizkrivljene in učinkovite konkurence, jo je – zlasti zaradi doseganja čim višje blaginje uporabnikov – potrebno »le« še ohranjati. V takšnih pogojih posebna sektorska regulacija ni več potrebna in zadošča nadaljnja uporaba pravil konkurenčnega prava. Na takšen način se v največji meri krepijo spodbude za doseganje ekonomskih učinkovitosti, inovacij in razvoja, obenem pa se – kljub odsotnosti posebne sektorske regulacije – v celoti ohranja konkurenčnopравни instrumentarij, ki prepoveduje in sankcionira dejanja protipravnega omejevanja konkurence. Kljub vsemu navedenemu pa bo Agencija tudi v prihodnje redno spremljala dogajanje in stanje na trgu ter v kolikor

² <http://www.akos-rs.si/pripombe-zainteresirane-javnosti-na-analizi-upostevnih-izgov-3a-in-3b>

se bo izkazalo, da predlagani ukrepi ne dosegajo želenih učinkov oziroma se stanje na trgu spreminja v tolikšnem obsegu, da ima to škodljive posledice za ohranjanje konkurenčnosti na trgu, nemudoma predčasno pristopila k ponovni analizi upoštevne trga in k prilagoditvi regulacije novim razmeram na trgu.

Agencija se zaveda, da pri pripravi analiz predmetnih upoštevne trgov zamuja in da je instruktorski rok, predviden v drugem odstavku 100. člena ZEKom-1, od sprejetja prejšnjih regulatornih ukrepov na obeh trgih potekel, vendar pa je Agencija, da je lahko pristopila k izvedbi analiz upoštevne trgov 3a in 3b morala najprej vzpostaviti sistem mapiranja (t.i. geo-podatkovni sistem Agencije), zaradi obsežnosti produktov in storitev, ki so predmet teh trgov, in upošteva Priporočilo Komisije z dne 11. septembra 2013 o doslednih obveznostih nediskriminacije ter metodologijah za izračun stroškov za spodbujanje konkurence in izboljšanje okolja za naložbe v širokopasovne povezave (2013/466/EU) (v nadaljnjem besedilu: Priporočilo o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah)³, pa je organizirala več delavnic na temo regulacije teh dveh trgov, in sicer (1) delavnica o metodologiji glede regulacije upoštevne trgov, (2) več delavnic glede obveznosti povezane z gospodarsko ponovljivostjo z BWCS, (3) dve delavnici glede dostopa z bitnim tokom z Deloitte, (4) delavnica glede regulacije širokopasovnih trgov s Cullen International, (5) delavnica o razvoju in gradnji širokopasovnih omrežij v RS, (6) več delavnic glede oblikovanja obveznosti enakega obravnavanja, (7) več sestankov z operaterji glede oblikovanja obveznosti za virtualni produkt VULA. Zaradi vsega navedenega je priprava analiz trajala dlje časa in sta bili analizi posledično v javno posvetovanje dani šele maja 2017. Ne glede na navedeno pa je odločitev o časovni izvedbi analiz v končni fazi v domeni vodstva Agencije.

Ne glede na navedeno pa je treba poudariti, da Agencija redno in pozorno spremlja stanje na trgu in bo tako, v kolikor se bo izkazalo, da predlagani ukrepi ne dosegajo želenih učinkov oziroma se stanje na trgu spreminja v tolikšnem obsegu, da ima to škodljive posledice za ohranjanje konkurenčnosti na trgu, nemudoma predčasno pristopila k ponovni analizi upoštevne trga in prilagoditvi regulacije novim razmeram na trgu. Tudi sicer pa bo Agencija spremljala ravnanja operaterja s pomembno tržno močjo in v primeru zaznave njegovih ravnanj v nasprotju z naloženimi regulatornimi obveznostmi in v smeri izrivanja iskalcev dostopa s trga tudi ustrezno ukrepala.

V nadaljevanju Agencija podaja odgovore na pripombe glede na vsebino, na katero se te nanašajo.

1. Splošne pripombe

A1 Slovenija je podala pripombe skupno na obe analizi. A1 Slovenija poudari, da so zaradi izjemno kratkega roka, ki nikakor ni omogočil izvedbe vseh potrebnih internih analiz in relevantne ocene vplivov predlagane regulacije na prihodnje poslovanje družbe ter dodatne nerazpoložljivosti podatkov, so njihove ugotovitve osredotočene zgolj na bistvene vsebinske pripombe. A1 Slovenija sicer zelo obsežno opiše svoj vidik regulacije in delovanje Agencije na splošno v zadnjih letih, istočasno

³ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32010H0572&from=SL>

pa se na več mestih zadeve vsebinsko ponavljajo. Pri tem A1 Slovenija izpostavlja zastarelo in pomanjkljivo regulacijo trga, ki družbi ne omogoča investiranja v lastno omrežje in dodaja, da se družba v preteklosti ni odločila za večji prehod na razvezavo krajevne zanke, ker ta v večini primerov za družbo ni poslovno sprejemljiva. A1 Slovenija pri tem doda, da je po njihovi oceni gradnja lastnega omrežja celo nepotrebna in nesmotrna.

V uvodu T-2 pozdravi analizo, a navaja da obstaja še vedno nekaj odprtih ključnih vprašanj, prav tako menijo, da je bil rok za pripombe prekratek.

Telekom Slovenije uvodoma ugotavlja, da je Agencija za javno razpravo določila minimalni rok, ki je še v skladu z 204. členom ZEKom-1, to je 30 dni. Tematika, ki je obravnavana v analizi je zelo zahtevna, predlagani ukrepi pa bodo bistveno določali prihodnji razvoj trga elektronskih komunikacij. Telekom Slovenije je mnenja, da je bil rok za tako pomemben in obsežen dokument prekratek in je zato pravočasno zaprosil za podaljšanje roka, kar pa je Agencija zavrnila. Telekom Slovenije ugotavlja, da je od zadnje analize trgov 4 in 5 minilo že šest let, čeprav zakon nalaga Agenciji, da pripravi analizo tri leta po sprejetju ukrepov za konkretni upoštevni trg. Telekom Slovenije poudarja, da gre kratek rok javne razprave na račun izredno dolge priprave analize s strani Agencije. Poleg tega je Agencija v preteklosti za bistveno krajše dokumente določila daljši rok javne razprave ter da je upoštevala prošnje operaterjev za podaljšanje javne razprave. Po mnenju Telekoma Slovenije je tak pristop Agencije netransparenten. Telekom Slovenije tudi navaja, da je Agencija šele po šestih letih predstavila novo regulacijo na dosedanjem upoštevem trgu 5 (Širokopasovni dostop, veleprodajni trg). Agencija je v letu 2015 zaradi nevzdržnih cenovnih ukrepov na tem trgu sicer opravila delno spremembo odločbe, s katero je omogočila, da Telekom Slovenije lahko ponuja tudi višje hitrosti širokopasovnega dostopa. Agencija bi sicer morala glede na 100. člen ZEKom-1 redno na tri leta predhodno presojati stanje na trgu, kar pomeni, da je tokratna regulacija dosegla ravno dvojno časovno obdobje in to na trgu, ki se spreminja nadvse hitro.

Nadalje Telekom Slovenije poudarja, da se mora ukvarjati predvsem z rednim poslovanjem in navede aktivnosti, ki jih je moral opraviti v času javne razprave in so povezane z Agencijo, kot je npr. utemeljitev razlik med veleprodajnimi in maloprodajnimi cenami na trgih 4 in 5. Telekom Slovenije prav tako navaja, da se je zaradi kratkega roka javne razprave osredotočil predvsem na pripombe na predlagane obveznosti in napoveduje, da bo posredoval izčrpne pripombe šele v okviru upravnega postopka, kar je tudi napovedal v prošnji za podaljšanje roka. Telekom Slovenije ugotavlja, da je zaradi kratkega roka javne razprave prikrajšan tudi s tem da Evropska komisija v notifikacijskem postopku ukrepa ne bo ustrezno in izčrpno seznanjena o vseh pripombah širše javnosti, zlasti Telekoma Slovenije, kar bo izkrivilo objektivno presojo primernosti same Analize. Telekom Slovenije v nadaljevanju v zvezi s posvetovanji, ki jih je izvedla Agencija, navaja, da bi morala Agencija pridobljene prispevke javnosti objaviti in javnost ažurno seznanjati z njenimi stališči v zvezi s prihodnjo regulacijo, naredila pa je ravno nasprotno – s 30 dnevnim rokom naj bi strokovni javnosti dejansko onemogočila učinkovito in konstruktivno razpravo.

Telemach v uvodnem poglavju poudari, da je bil postavljen rok 30 dni za posredovanje pripomb prekratek, da je Agencija predmetni analizi pripravljala več kot 2 leti ter da roka ni želela podaljšati za 15 dni z navedbo razlogov Agencije za to.

Agencija odgovarja, da prošnji operaterjev za podaljšanje roka ni ugodila, pri čemer je več razlogov za takšno odločitev v odgovoru operaterjem tudi navedla. Pri tem nihče od operaterjev v prošnji ni navedel objektivnih razlogov na njegovi strani, ki bi mu onemogočali posredovanje pripomb v zakonsko opredeljenem roku 30 dni. Podaljšanje roka bi pomenilo istočasno podaljševanje obdobja, ko dostop do omrežja Telekoma Slovenije, zaradi uvajanja novih topologij gradnje na določenih upoštevni trgih na podlagi trenutno veljavnih regulatornih odločb, ne bi bil reguliran, kar pa z vidika varstva konkurence na trgu ne bi bilo koristno. Poleg tega Agencija zamuja z regulacijo predmetnih trgov že daljše obdobje, pri čemer samo Priporočilo o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah v končnih določbah predvideva njegovo implementacijo do 31. 12. 2016. V sled navedenega Agencija roka za posredovanje pripomb v postopku javnega posvetovanja ni mogla podaljšati.

Agencija tudi ugotavlja, da je čas opredeljen za posredovanje pripomb primeren, saj so bili operaterji, ves čas priprave analiz vključeni v sam proces preko delavnic in posvetov, ki jih je Agencija organizirala tudi z zunanjimi strokovnjaki, kot tudi v okviru številnih individualnih sestankov, tako da so se lahko operaterji na javno posvetovanje že ustrezno predhodno pripravili. Agencijo preseneča, da je T-2, ki se po eni strani na Agencijo obrača, da zaradi trenutno veljavne regulacije nima reguliranega dostopa v primeru gradnje omrežja GPON in da je potrebno čim prej implementirati ustrezno regulacijo trga, zaprosil za podaljšanje roka.

Glede na obseg prejetih pripomb operaterjev na predmetni analizi, ki v prilogah vključujejo tudi obsežne analize in študije, od tega tudi študije zunanjih izvajalcev, po mnenju Agencije kaže na to, da so bili operaterji seznanjeni z vsebino predvidene regulacije in da rok za posredovanje pripomb tako ni bil prekratek.

V zvezi s pripombami, ki se nanašajo na dodatno obremenjevanje operaterjev s strani Agencije, je situacija ravno nasprotna kot to v svojih pripombah želi prikazati Telekom Slovenije. Agencija mora poleg izvajanja analiz opravljati tudi druge redne naloge in pri tem spoštovati roke, ki ji jih nalaga veljavna zakonodaja in evropski pravni red, pri čemer imajo v okviru tega svoje obveznosti tudi operaterji. Torej se tega nikakor ne more tretirati kot načrtno dodatno obremenjevanje operaterjev s strani Agencije. Večina aktivnosti je bila pri tem vezana na spremembe oziroma zahteve, ki izhajajo s strani Evropske komisije in ureditve na nivoju EU, na katerega pa Agencija nima neposrednega vpliva. Agencija je tako samo v letošnjem letu organizirala tri posvete v zvezi z implementacijo RLAH obveznosti in v zvezi s tem odgovorila na večje število vprašanj operaterjev. Prav tako je Agencija v

tem času pripravila tudi Priporočilo o zagotavljanju storitev dostopa do interneta⁴ v okviru priprave katerega je opravila tudi več skupinskih in posamičnih posvetov z operaterji. Agencija je poleg navedenih posvetov z operaterji opravila tudi posvet glede zaračunavanja stroškov v primeru predčasne prekinitve naročniškega razmerja zaradi nedelovanja storitev. Vse navedene aktivnosti so bile izpeljane z namenom nudenja ustrezne podpore operaterjem. Dodatno k temu pa Agencija poudarja, da so se operaterji v času intenzivne priprave analiz ves čas obračali na Agencijo, kar je za Agencijo predstavljalo dodatno obremenitev. Tako operaterji pozivajo Agencijo za izvajanje dodatnih aktivnosti, ki niso del njenega Plana dela in finančnega načrta (PDFN) in so zgolj v interesu operaterjev (npr. priprava priporočila o zaključevanju non-EU klicev). Vse navedeno kaže na to, da je situacija ravno obratna in da imajo operaterji še vedno dovolj časa tudi za druge aktivnosti.

Iz vsega navedenega bi se lahko celo zaključilo, da prav operaterji z dodatnimi pritiski na Agencijo za opravljanje dodatnih, ad hoc in ne planiranih nalog poskušajo podaljševati čas implementacije težko pričakovane, tržnim razmeram prilagojene regulacije na predmetnih upoštevni trgih.

Agencija še dodaja, da ni dolžna operaterjev pred samim javnim posvetovanjem seznanjati z njenimi predhodnimi stališči, prav tako pa tudi operaterji Agenciji ne morejo narekovati, kako naj izvaja regulacijo trga. Operaterji so bili tako z uradnim stališčem Agencije seznanjeni z objavo analiz v postopku javne obravnave, poleg tega pa je Agencija javnosti predstavila smer bodoče regulacije na predmetnih upoštevni trgih ter predvidene spremembe ukrepov in odgovarjala na vprašanja predstavnikov operaterjev na Seminarju optičnih komunikacij⁵ v začetku februarja 2017, o čemer je bila objavljena tudi novica na spletni strani Agencije. Nadalje Agencija pojasnjuje, da so bili operaterji že v okviru javnega posvetovanja glede Metodologij v zvezi s prihodnjo regulacijo medoperaterskih upoštevni trgov za dostop do širokopasovnega omrežja⁶ seznanjeni, da njihovi odgovori na vprašanja ne bodo javno objavljeni, predvsem z namenom da se od operaterjev pridobi čim bolj relevantne informacije, ki pa nato v postopku javne obravnave analiz s strani konkurenčnih operaterjev ne bi bile uporabljene kot nasprotni argumenti. Kot je Agencija navedla že na 4. strani Metodologije: *»je dokument posvetovalne narave, pri čemer bodo prejeti odgovori na vprašanja iz tega dokumenta služili Agenciji kot osnova pri izvedbi analiz upoštevni trgov 3a, 3b in 4, s tem pa se Agencija ne zavezuje, da bo upoštevala vse prejete vsebine.«*

S pripravo predmetnega dokumenta je tako bila deležnikom na trgu dana možnost, da pristopijo k zadevi in prispevajo k soustvarjanju bodoče regulacije predmetnih upoštevni trgov. Prejeti odgovori so tako Agenciji služili kot podlaga za pridobitev čim več relevantnih dejstev o trgu in pogledih

⁴ Priporočilo v zvezi z izvajanjem določil Uredbe (EU) 2015/2120 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25.11.2015 glede zagotavljanja storitev dostopa do interneta.

⁵ <http://www.akos-rs.si/akos-na-sok-predstavil-predviden-regulatorni-prisotop-na-trgih-za-dostop-do-sirokopasovnega-omrezja>

⁶ <http://www.akos-rs.si/javno-posvetovanje:-metodologije-v-zvezi-s-prihodnjo-regulacijo-medoperaterskih-upostevnih-trgov-za-dostop-do-sirokopasovnega-omrezja-z-vprasanji>

deležnikov na njem.

Agencija se je pri tem za javno posvetovanje držala zakonsko določenega roka 30 dni, pri čemer pa Agencija glede na vse navedeno meni, da posebnih okoliščin, ki bi opravičevale podaljšanje 30-dnevnega roka, v konkretnem primeru ni bilo. Namreč, že v samem postopku priprave analiz je imela zainteresirana javnost možnost sodelovanja (tj. sodelovanje na delavnici o metodologiji glede regulacije upoštevni trgov, sodelovanje na več delavnicah glede obveznosti, povezane z gospodarsko ponovljivostjo, sodelovanje na delavnicah o razvoju in gradnji širokopasovnih omrežij v RS, na več delavnicah glede oblikovanja obveznosti glede enakega obravnavanja ter glede oblikovanja obveznosti za virtualni produkt – VULA, itd.), kar pomeni, da je bila že vnaprej seznanjena z določenimi rešitvami (kar ni bilo značilno za pretekle analize upoštevni trgov). Navedeno predstavlja še dodaten razlog, da se Agencija ni odločila za podaljšanje roka. Poleg tega pa je Telekom Slovenije predmetne analize lahko upravičeno pričakoval in si je tako lahko že vnaprej ustrezno prerazporedil delovne obveznosti. Glede na število zaposlenih Telekoma Slovenije namreč to ne bi smelo predstavljati nesorazmernega bremena.

Dalje Agencija tudi pojasnjuje, da so enako izrazoslovje kot Telekom Slovenije, in sicer »odpraviti zastarelo regulacijo«, vendar v nasprotnem pomenu, uporabili tudi iskalci dostopa. Telekom Slovenije navaja, da namerava Agencija »odpraviti zastarelo regulacijo« in tako vsaj delno odpraviti obveznosti zaradi strahu pred sankcijami Evropske komisije, iskalci dostopa pa, da je potrebno »zastarelo regulacijo odpraviti« in uvesti strožje obveznosti, kar oboji tudi obsežno argumentirajo v posredovanih pripombah. Agencija pri tem dodaja, da obojestranske navedbe kot celota držijo in ne ločeno, pri čemer je Agencija pristopila k »odpravi zastarele regulacije« na način, da je sledila spremembam na trgu in oblikovala predlagane obveznosti tako, da po eni strani omogočajo nadaljnji obstoj konkurence na trgu in po drugi strani spodbujajo investicije v gradnjo NGA omrežij. V okviru tega si je Agencija zastavila več ciljev, ki jih je obsežno navedla v uvodnem delu analiz, in pri tem sledila tudi ciljem na strateškem nivoju. Agencija je pri analizi konkurenčnih pogojev ugotovila, da ne obstajajo zadostni pogoji za določitev geografskih trgov in deregulacijo posameznih naselij, zato je Telekomu Slovenije naložila geografsko segmentirane ukrepe, ki umikajo cenovne obveznosti z dela naselij, kjer obstajajo zadostni pritiski na veleprodajne cene dostopa s strani zgrajene alternativne infrastrukture in obstoja ekonomsko upravičene možnosti za razvezavo lokalnega dostopa.

V zvezi z izvedbo javnega posvetovanja analize Telekom Slovenije dodaja še nadaljnja dejstva. Agencija v poglavju 8. »Predlagane obveznosti na upoštevni trgu« na strani 101 navaja, kako je pridobila predhodna mnenja in poglede deležnikov na podlagi javnega posvetovanja na temo Metodologije v zvezi s prihodnjo regulacijo medoperaterskih upoštevni trgov za dostop do širokopasovnega omrežja. Prav tako je Agencija pri oblikovanju obveznosti upoštevala prejete prispevke s strani operaterjev na različnih delavnicah, posvetih in sestankih, ki jih v nadaljevanju našteva. Iz navedenega poglavja pa prav tako izhaja, da je Agencija zgolj zbirala mnenja in poglede deležnikov, nikoli pa ni razkrila svojih pogledov, stališč ali podala usmeritve v zvezi s prihodnjo

regulacijo trga. Deležniki tako nismo prejeli nikakršne povratne informacije. Pravkar navedeno kaže nedvomno na netransparentno delovanje Agencije, ki zgolj navidezno spoštuje institut javnega posvetovanja, v katerem bi zainteresirani javnosti moralo biti dejansko omogočeno podati mnenje v zvezi z oblikovanjem politike na tako ključnem trgu elektronskih komunikacij. Agencija je s postavitvijo zgolj 30 dnevnega roka za pripombe na dve zahtevni analizi upoštevni trgov, Telekomu Slovenije onemogočila izjavo v postopku, kar predstavlja absolutno bistveno kršitev določb ZUP.

Agencija je v večjem delu na to pripombo odgovorila pri opredeljevanju do predhodne pripombe. Kljub vsemu pa na tem mestu dodatno poudarja, da je na podlagi zakona dolžna zagotoviti javno posvetovanje pred sprejetjem ukrepov, ki bodo pomembno vplivali na trg, in tako pridobljena mnenja primerno upoštevati. Slednje pa ne pomeni, da se mora Agencija javno posvetovati tudi pred javno obravnavo analiz, kar je Agencija sicer dobronamerno in samoiniciativno storila, pri čemer pa je sam potek posvetovanja v predhodnem odgovoru tudi že pojasnila. Slednje je za Agencijo pomenilo tudi dodatno obremenitev, pri tem pa je bil njen glavni namen, da pridobi relevantne podatke in poglede s strani udeležencev na upoštevni trg. Agencija je sicer, kot je v predhodnem odgovoru že navedla, javnost s svojimi predhodnimi stališči neuradno seznanila na Seminarju optičnih komunikacij v začetku februarja 2017 (o čemer je bila objavljena tudi novica na spletni strani Agencije⁷) in v okviru tega odgovorila tudi na številna dodatno izpostavljena vprašanja tudi predstavnikov Telekoma Slovenije. Operaterji so lahko na podlagi javno objavljenih metodologij, ki so predstavljale izhodišče za regulacijo trga, ter vseh ostalih predhodnih aktivnosti Agencije za pridobitev informacij in razpravo z akterji na trgu, imeli možnost vključevanja, pri čemer pa je bilo veliko odvisnega predvsem od njihovega odziva in aktivnosti. Tako je bila operaterjem dana možnost, da so že predhodno pričeli s pripravo svojih stališč, ki so jih nenazadnje predstavili že v okviru posredovanih odgovorov na metodologije. Prav tako je bil operaterjem že predhodno predstavljen tudi model ERT, pri čemer so imeli sami možnost sodelovanja na delavnicah, pri čemer pa so bile možnosti ves čas jasne, prav tako pa tudi sama smer glede na razprave na ostalih delavnicah.

Glede na obseg prejetih pripomb Telekoma Slovenije na predmetni analizi, ki v prilogah vključujejo tudi obsežne analize in študije, od tega eno od zunanjega izvajalca, po mnenju Agencije kaže na to, da je bil Telekom Slovenije ustrezen in na primeren način seznanjen z vsebino predvidene regulacije in da rok za posredovanje pripomb tako ni bil prekratek. Agencija zato navedbe Telekoma Slovenije razume kot popolno zavajanje in sprenevedanje, pri čemer pa je to možno razumeti tudi kot način zavlačevanja in s tem podaljševanje obdobja, ko dostop do omrežja Telekoma Slovenije grajenega na način GPON, ki ga pospešeno gradi, ne bi bil reguliran.

Telekom Slovenije opozarja, da bi Agencija prišla do povsem drugačnih rezultatov oziroma do deregulacije upoštevne trga »veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg«, če bi Agencija dejansko zasledovala cilje regulacije, zapisane v Uvodu analize 3b. V teh ciljeh

⁷ <http://www.akos-rs.si/akos-na-sok-predstavil-predviden-regulatorni-prisotop-na-trgih-za-dostop-do-sirokopasovnega-omrezja>

navaja, da regulacija deluje v smeri spodbujanja razvoja inovativnih, kakovostnejših in uporabniku dostopnejših storitev na trgu, kar za operaterja s pomembno tržno močjo nikakor ne drži, saj je pri oblikovanju storitev popolnoma omejen in mu regulirani veleprodajni trg predstavlja nesorazmerno breme. Telekom Slovenije opozarja tudi na tržni delež vseh podjetij, ki so lastniško ali pogodbeno povezana s skupino Telemach, ki bi moral biti po mnenju Telekoma Slovenije tudi spoznan za operaterja s pomembno tržno močjo (vsaj v ex post postopkih, ko se naknadno presoja trg). Po mnenju Telekoma Slovenije je tako incumbent v neenakopravnem položaju, saj operater, ki je le malo manjši od njega, lahko uživa vse olajšave nereguliranih operaterjev.

Agencija se ne strinja z argumentacijo Telekoma Slovenije, da z ukrepi ne spodbuja razvoja inovativnih, kakovostnejših in uporabniku dostopnejših storitev na trgu in da bi morala trg za osrednji dostop popolnoma deregulirati, v kolikor bi ta cilj dejansko zasledovala. Popolna deregulacija, kot jo predlaga Telekom Slovenije, bi še preden je vzpostavljena učinkovita konkurenca na trgu, pomenila ravno nasprotno – zaradi ne dovolj razvite konkurence, Telekom Slovenije ne bi bil deležen zadostnih pritiskov, tako da ni pričakovati, da bi na račun monopolnih dobičkov ponudil inovativne, bolj kakovostne in cenovno dostopnejše storitve. Agencija tako ocenjuje, da so predlagani ukrepi, vključno s cenovno deregulacijo v delu naselij, glede na stopnjo razvoja konkurence primerni in sorazmerni.

Ključni cilj ex ante regulacije je vzpostavitev učinkovite konkurence na maloprodajnem trgu, ki pa se zagotovi preko regulacije na veleprodajnem nivoju. Tržni delež skupine Telemach, ki je največji konkurent Telekomu Slovenije na maloprodajnem trgu znaša 26,1%, vendar pa navedeno dejstvo še ne pomeni nujno tudi dodelitve statusa operaterja s pomembno tržno močjo, kot to navaja Telekom Slovenije, saj je ugotovitev slednjega vezana na veleprodajni upoštevni trg. Agencija je v analizi ugotovila, da na veleprodajnem trgu dostop preko kableskega omrežja ne predstavlja ustreznega substituta bakrenemu oziroma optičnemu omrežju, zato slednji ni bil vključen v relevantni upoštevni trg. Ne glede na navedeno pa izpostavljen tržni delež skupine Telemach pomembno prispeva k razvitosti konkurence na maloprodajnem trgu, zato Agencija ob nadaljnji rasti deležev novih vstopnikov pričakuje, da bodo v prihodnje doseženi pogoji za postopno deregulacijo trga. Določitev Telemacha za »operaterja s pomembno tržno močjo« v ex post postopkih pa ni v pristojnosti Agencije, ampak Javne agencije Republike Slovenije za varstvo konkurence (v nadaljevanju: AVK).

Telekoma Slovenije v nadaljevanju v zvezi z regulacijo upoštevne trga 3b dodaja, da Agencija zbira in obdeluje in objavlja podatke na četrtnem nivoju (četrtna poročila). Že podatki iz teh poročil bi morali spodbuditi Agencijo, da bi s preizkusom treh meril preverila, ali sploh obstaja potreba po predhodnem urejanju tega upoštevne trga. Že evropske primerjalne analize nam kažejo, da nikakor ne bi bili edina država, ki bi prišla do takšnega zaključka. Upoštevni trg množičnega dostopa so popolnoma deregulirale: Švedska, Švica, Romunija, Bolgarija in Malta, ter vsaj delno deregulirale: Portugalska, Španija, Velika Britanija, Finska, Nizozemska, Poljska in Avstrija.

Deregulacija ne bi smela vplivati na ravnanje incumbenta, saj za ex post urejanje skrbi Agencija za varstvo konkurence. Veleprodajni trg lahko prav tako zaščiti sporazum med prejšnjim operaterjem s

pomembno tržno močjo in regulatorjem, kjer se operater zavezuje, da ne bo ukinil veleprodajne ponudbe bitnega toka, medtem ko je reguliran dostop v vsakem primeru omogočen preko trga 3a »veleprodajni lokalni dostop na fiksni lokaciji« z dodano virtualno razvezavo oziroma VULA (virtual unbundled local access), ki je po definiciji in že veljavnih regulatornih obveznostih zelo blizu lokalnemu dostopu na bitnem toku. Sorodnost obeh trgov omogoča deregulacijo trga 3b.

Agencija v zvezi z navedenimi pripombami Telekoma Slovenije pojasnjuje, da je na podlagi zbranih in obdelanih podatkov na četrtnem nivoju (četrtna poročila) in zbranih podatkov iz geopodatkovnega sistema Agencije zaključila, da upoštevni trg 3b še ni zrel za deregulacijo. Poleg tega pa je upoštevni trg »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg« tudi vključen v veljavno Priporočilo o upoštevni trgih (v zvezi s čemer se bo Agencija podrobneje opredelila v nadaljevanju). V zvezi z navedbo evropskih držav, ki naj bi že deregulirale upoštevni trg 3b, pa Agencija pojasnjuje, da regulator pri regulaciji upošteva nacionalne okoliščine in ravnanja nacionalnih operaterjev in odločitve regulatorja v drugi državi glede deregulacije ne more predstavljati kriterija za npr. deregulacijo predmetnega trga v Sloveniji. Kot pa je razvidno iz podatkov, ki jih navaja Telekom Slovenije, so dejansko trg deregulirale (kar je tudi želja Telekoma Slovenije) le v 5 državah, od skupno 28 držav članic, kar kaže bolj na izjemo, kot pravilo in potrjuje dejstvo, da so razmere v teh državah specifične. Ostalih 7 pa je trg delno dereguliralo, v smer česar je šla s postopnostjo tudi Agencija s predlaganimi ukrepi in njihovo segmentacijo. Glede na nacionalno specifiko Agencija ugotavlja in v analizi to tudi obširneje argumentira, da je predvidena postopnost v smislu zasledovanja zastavljenih ciljev najbolj ustrezna. V kolikor bo Agencija na podlagi spremljanja stanja na trgu in ravnanj Telekoma Slovenije ugotovila, da sedaj predvidena regulacija dosega zastavljene cilje, bo še naprej šla v smeri postopne deregulacije trga, v nasprotnem primeru pa se lahko celo zgodi, da bo potrebno regulacijo zaostriti. Pri tem je veliko odvisnega predvsem od strategije in ravnanj samega Telekoma Slovenije kot reguliranega operaterja.

Agencija še dodaja, da se ne strinja z navedbo Telekoma Slovenije, da je virtualni dostop po definiciji zelo blizu lokalnemu dostopu z bitnim tokom in da ta sorodnost omogoča deregulacijo trga 3b. Agencija želi pri tem izpostaviti, da sta trga 3a in 3b sicer vertikalno povezana, vendar predstavljata različno stopnjo na investicijski lestvi, zaradi česar ne moreta biti neposredni substitut. Navedeno potrjujejo tudi Pojasnila k Priporočilu o upoštevni trgih⁸, ki VULO vključuje na trg 3a (ki pa je ločen trg).

Telekom Slovenije dalje tudi izpostavlja dejstvo, da je veleprodajni trg za alternativne operaterje tako

⁸ Angl. Commission staff working document - EXPLANATORY NOTE accompanying the document Commission Recommendation on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services, dostop na povezavi: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/explanatory-note-accompanying-commission-recommendation-relevant-product-and-service-markets>, dne 21. 7. 2017, str. 47.

ugoden, da vlaganja v lastno infrastrukturo niso prisotna. Opozarja na pretirano regulacijo in kot negativni primer navaja prezgodnjo razvezavo optičnega omrežja in posledično ustavitev investicij v času, ko je odločba stopila v veljavo. Hkrati Telekom Slovenije poudarja visoko 5. mesto, ki ga v Evropi zaseda Slovenija po deležu širokopasovnih priključkov alternativnih operaterjev, kar govori o konkurenčnem trgu. Hkrati je že tako visoka uvrstitev Slovenije sama po sebi dovolj močan argument, da se opravi preizkus treh meril.

Agencija v zvezi z navedenim odgovarja, da Telekom Slovenije po njenem mnenju ni ustavil investicij v optično omrežje zaradi naloženih regulatornih obveznosti, temveč zaradi izostanka neposredne grožnje s strani T-2, ki je takrat popolnoma ustavil gradnjo svojega optičnega omrežja zaradi finančnih težav. Telekom Slovenije je nato v letu 2015 zagnal nov krog investicij v optično omrežje, vendar tokrat zaradi grožnje s strani Telemacha, kateri je pričel z obsežnimi nadgradnjami kabelskega omrežja na visoke hitrosti, ki vključuje tudi izgradnjo optike do končnih uporabnikov. Tako je edini operater, ki dostopa do omrežja Telekoma Slovenije in do sedaj še ni investiral v izgradnjo omrežja, A1 Slovenija, ki pa nasprotno kot Telekom Slovenije zatrjuje, da regulacija ni vzdržna. Agencija bo na podlagi ugotovljenega stanja konkurence na trgu naložila primerne ukrepe, ki so nujni za nadaljnji razvoj konkurence, Telekomu Slovenije pa pri tem ne predstavljajo nesorazmernega bremena. Predlagani ukrepi tako ne bodo vključevali cenovne obveznosti v delu naselij, kjer obstajajo zadostni pritiski na veleprodajne cene dostopa s strani zgrajene alternativne infrastrukture in obstoja ekonomsko upravičene možnosti za razvezavo lokalnega dostopa. Velik delež drugih operaterjev na maloprodajnem trgu samo po sebi še ne pomeni, da na trgu obstaja konkurenca. Namreč, omrežje Telekoma Slovenije je edino, ki je prisotno na celotnem ozemlju Republike Slovenije, tržni delež ni edini kriterij, na podlagi katerega se ugotavlja konkurenčnost trga (deregulacija), poleg tega pa je treba tržne deleže na maloprodaji ugotavljati tudi na podlagi »modified greenfield approach« (kaj bi bilo, če Telekom Slovenije ne bi bil reguliran).

Telekom Slovenije v nadaljevanju svojih pripomb na upoštevnem trgu 3b navaja, da je prepričan, da na upoštevnem trgu 3b sploh ne bi smel biti reguliran, saj na tem trgu – po njegovem – naj ne bi ni izpolnjen test treh kriterijev. V zvezi s tem poudarja, da je na trgu 3b možna konkurenca, vendar se ni vzpostavila, ker ostali operaterji niso regulirani. V primeru deregulacije naj bi tudi T-2 in Telemach odprla svoji omrežji. Poleg tega je že sama regulacija trga 3a zadostna za omogočanje dostopa alternativnim operaterjem in novim vstopnikom, saj omogoča večjo avtonomnost. Ravno tako je pomembna gradnja odprtih širokopasovnih omrežij z javnimi sredstvi (Digitalna Slovenija 2020). Telekom Slovenije dalje v zvezi s tem navaja tudi mednarodne primere, kjer je trg dereguliran, ohranjena pa je ponudba bitnega toka, cena pa nadzorovana ex post z metodologijo škarij cen.

V nadaljevanju navaja, da lahko prvi kriterij (tj. prisotnost visokih in stalnih strukturnih, pravnih ali regulativnih ovir za vstop na trg), ovrže iz treh razlogov, in sicer zaradi (1) prisotnosti alternativnih telekomunikacijskih omrežij, ki lahko ponudijo veleprodajni dostop z bitnim tokom, (2) obstoja Strategija Digitalna Slovenija 2020: projekti gradnje odprtih širokopasovnih omrežij in tržni interes,

(3) Direktive o ukrepih za znižanje stroškov za postavitve elektronskih komunikacijskih omrežij visokih hitrosti s uporabo telekomunikacijske in drugih infrastruktur. V zvezi s prvim zaključuje, da je koaksialno omrežje popolnoma primeren veleprodajni substitut bakrenemu in optičnemu omrežju in v primeru deregulacije upoštevne trga 3b, bi Telemach ponujal veleprodajno storitev bitnega toka. V zvezi z navedenim celo zakon kot enega izmed meril za presojo prevladujočega položaja navaja stopnjo vertikalne integracije. Torej, četudi bi bili kabelski operaterji resnično zgolj majhni in vertikalno integrirani, to nikakor ne bi smelo pomeniti, da ne predstavljajo upoštevanja vrednega igralca na trgu. V zvezi z drugim navaja, da je največji del priključkov preko tržnega interesa prijavil operater RuNe, kar naj bi bilo razvidno iz napovedanih 131.461 gospodinjstev, ki naj bi jih pokrili (z odprtim širokopasovnim omrežjem, ki bo namenjeno zgolj veleprodajnemu dostopu) v okviru treh let od napovedi tržnega interesa avgusta 2016. Glede na njegov poslovni načrt, lahko predvidevamo, da za vstop na trg ne obstajajo visoke in stalne strukturne, pravne ali regulativne ovire. V zvezi z Direktivo za znižanje stroškov pa zaključuje, da glede na to, da je v slovenski pravni red implementirana že od 2012, najverjetneje že prinaša učinke.

Drugi kriterij (tj. tržna struktura, ki se ne nagiba k učinkoviti konkurenci v ustreznem časovnem obdobju) ravno tako naj ne bi več dajal podlage za ex ante regulacijo. Od regulacije leta 2011 dalje je tržni delež maloprodajnih širokopasovnih priključkov Telekoma Slovenije neprestano padal, saj je Telekom Slovenije edini operater, ki je podvržen testu škarij cen, prav tako pa tudi AVK ali drugi organi, niso nikoli presojali ustreznosti ponudbe kateregakoli od alternativnih operaterjev. Alternativni operaterji tekmujejo predvsem v cenovni vojni, ki potiska cene storitev izredno nizko. Tudi prisotnost različnih NGA infrastruktur, kot je ugotovila tudi Agencija v obravnavani analizi, močno vpliva na tržni delež Telekoma Slovenije. V mestih je NGA infrastruktura večkrat celo potrojena, s tem da so ostali neregulirani operaterji svobodni pri oblikovanju ponudbe in cene. Tržna deleža T-2 in Telemach rasteta.

Telekom Slovenije poudarja, da mu tržni deleži padajo oziroma v zadnjem času stagnirajo, naraščajo pa alternativnim operaterjem. V mestih je močna infrastrukturna konkurenca, Telekom Slovenije pa se umika na področja, kjer drugi operaterji nimajo interesa za gradnjo, s tem pa ga odvrčajo v investicije v NGA omrežja. Kot infrastrukturna konkurenta navaja T-2 in Telemach, kot storitvenega pa A1 Slovenija (bivši Amis). Telekom Slovenije poudarja, da je danes bistvena storitev, ki jo operater ponuja, ne pa tip priključka. Tako je glavni konkurent Telemach, ki je največji operater s plačljivo TV v Sloveniji, ki je tudi ključni element diferenciacije ponudnikov. Ker naj bi bil Telemach lastniško povezan s ponudnikom vsebin Sportklub, lahko zagotavlja svoje pakete po nižjih cenah od konkurence in na ta način dosega ogromno prednost, poleg tega pa je nereguliran.

Tretje merilo (tj. konkurenčno pravo ne zadostuje za primerno odpravljanje ugotovljenih tržnih pomanjkljivosti), bi lahko po mnenju Telekoma Slovenije ovrgli že zaradi dejstva obstoja mehanizma ex post škarij cen, kar pomeni, da bi operater, ki bi ga AVK prepoznal kot operaterja s pomembno tržno močjo, ne bi svoje cene znižal do takšne mere, ki bi konkurentom onemogočale enakovredno

delovanje na trgu. Glede na neopravljen preizkus treh meril s strani Agencije, je Telekom Slovenije mnenja, da ni relevantnih argumentov, zakaj bi zgolj uporaba konkurenčnega prava s strani AVK ne zadostovala za odpravo tržnih pomanjkljivosti.

V zvezi z izvedbo testa treh kriterijev, kot ga je v svojih pripombah podrobno opredelil Telekom Slovenije, bi Agencija želela najprej poudariti, da je regulacija trga v pristojnosti Agencije kot regulatorja sektorja elektronskih komunikacij. Regulator se na podlagi zbranih podatkov o stanju na trgu odloči, ali bo izvedel test treh kriterijev ali pa ga ne bo izvedel (v primeru, ko gre za trg, ki je naveden v Priporočilu o upoštevni trgih). Ob upoštevanju dejstva, da je predmetni trg zajet z veljavnim Priporočilom o upoštevni trgih in na podlagi zbranih podatkov o stanju na trgu in spremljanja preteklega ravnanja operaterjev na trgu, se je Agencija odločila, da testa treh kriterijev v konkretnem primeru ne bo izvajala, ampak je izhajala iz domneve, da so na upoštevni trgu 3b vsa tri merila izpolnjena. Agencija ugotavlja, da iskalci dostopa za zagotavljanje storitev na maloprodajnem trgu še vedno potrebujejo dostop do omrežja, pri čemer sta še vedno pomembna tako dostop z bitnim tokom kot razvezan dostop. Tako je A1 Slovenija kot T-2 sta v precejšnji meri odvisna od dostopa do omrežja. Konkurenca na maloprodaji je tako še vedno odvisna od veleprodajnih vložkov Telekoma Slovenije. Dalje kot tudi izhaja iz Pojasnila⁹ k Priporočilu o upoštevni trgih (t. i. delovni dokument Komisije), ki podrobneje definira vsebino izvajanja citiranega priporočila, se proizvodov in storitev, namenjenih za veleprodajni osrednji dostop poslužujejo drugi operaterji, ki sicer delno uporabljajo svojo lastno infrastrukturo ali so odvisni od infrastrukture na upoštevni trgu 3a (veleprodajni lokalni dostop). Izkušnje iz analiz trgov in postopki prigrasitev v skladu s 7. členom Okvirne direktive so pokazali, da v večini držav članic upoštevni trg 3b še vedno kaže na velike in neprekinjene vstopne ovire na nacionalni ravni ter še ne gre pričakovati, da bi se nagibal k konkurenci. Navedeno je predvsem posledica (1) (v nekaterih primerih) počasnega uveljavljanja proizvodov in storitev dostopa do lokalne krajevne zanke, (2) pomanjkanja vseprisotnosti vstopnikov (ki svoj poslovni načrt utemeljujejo na razvezavi krajevne zanke), za katere ni pričakovati, da bodo v bližnji prihodnosti zaradi ekonomskih ovir pri razvezavi lokalne zanke (ali prevzema enakovrednih lokalnih proizvodov za dostop na območjih z nizko gostoto) svoje storitve zagotavljali na nacionalni ravni in (3) zaradi prisotnosti nadomestne infrastrukture z nacionalnim pokrivanjem. Posledično je po navadi samo ena infrastruktura - vsaj na nacionalni ravni - sposobna ponuditi veleprodajni centralni dostop. Glede na monopolistično tržno strukturo je tako mogoče zaključiti, da konkurenčna zakonodaja ne zadostuje za ustrezen odziv trga. Za predmeten upoštevni trg so tako ugotovljene tržne pomanjkljivosti, zato je za upoštevni trg 3b test treh kriterijev izpolnjen.

⁹ Angl. Commission staff working document - EXPLANATORY NOTE accompanying the document Commission Recommendation on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services, dostop na povezavi: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/explanatory-note-accompanying-commission-recommendation-relevant-product-and-service-markets>, dne 21. 7. 2017, str. 47.

V zvezi z zgoraj povzetimi navedbami Telekoma Slovenije pa se Agencija opredeljuje kot sledi. Povsem nekonkretizirana je navedba Telekoma Slovenije, da je na trgu 3b možna konkurenca, vendar se ni vzpostavila, ker ostali operaterji niso regulirani; poleg tega pa je povsem izostala tudi vzročna zveza za navedeni sklep (torej, da bi se konkurenca vzpostavila, če bi bili ostali operaterji regulirani). V zvezi z domnevno prisotnostjo alternativnih telekomunikacijskih omrežij, ki lahko ponudijo veleprodajni dostop z bitnim tokom, Agencija pojasnjuje – kot ugotovljeno že v analizi – da za nobeno alternativno telekomunikacijsko omrežje ni bilo ugotovljeno, da je nacionalno prisotno (razen omrežja Telekoma Slovenije). Če torej veleprodajni dostop z bitnim tokom ne obstaja na nacionalni ravni, je na trgu prisotna vstopna ovira.

V zvezi z navedbo Telekoma Slovenije, da je koaksialno omrežje popolnoma primeren veleprodajni substitut bakrenemu in optičnemu omrežju, Agencija pojasnjuje kot je že v analizi utemeljila, da dostop preko kabelskega omrežja z vidika tehnoloških karakteristik infrastrukture iskalcem dostopa ne predstavlja ustreznega substituta za razvezavo lokalnega dostopa, poleg tega pa Telemach s svojim koaksialnim omrežjem ni prisoten na celotnem območju Republike Slovenije (kot to po drugi strani velja za omrežje Telekoma Slovenije). Poleg tega pa, upošteva dejstvo, da kabelsko omrežje iskalcem dostopa ne omogoča ustreznega substituta za razvezavo lokalnega dostopa (kar je Agencija ugotovila v sklopu analize zamenljivosti na veleprodajnem trgu), iskalci dostopa tako posledično tudi nimajo možnosti za pogajanje glede dostopa do te infrastrukture in s tem do alternativne možnosti za lokalni dostop. Povsem pavšalen in nekonkretiziran pa je tudi zaključek Telekoma Slovenije, da bi v primeru deregulacije upoštevne trga 3b, Telemach ponujal veleprodajno storitev bitnega toka. Ni namreč jasno, na podlagi česa Telekom Slovenije navedeni zaključek utemeljuje.

V zvezi z navedbo Telekoma Slovenije, obstoj ovir za vstop relativizira tudi implementacija Direktive 2014/61/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. maja 2014 o ukrepih za znižanje stroškov za postavitve elektronskih komunikacijskih omrežij visokih hitrosti (v nadaljevanju: Direktiva o ukrepih za znižanje stroškov)¹⁰, ki naj bi bila v slovenski pravni red implementirana že od 2012, in naj bi po vsej verjetnosti že prinašala učinke, Agencija pojasnjuje, da je bila novela ZEKom-1C v času izvedbe analize predmetnega upoštevna trga v obravnavi v Državnem zboru in tako še ne more prinašati učinkov, povezanih z vstopnimi ovirami. Poleg tega pa – kot bo večkrat poudarjeno v nadaljevanju tega dokumenta – bo po novem operaterjem zgolj omogočeno, da se dogovarjajo za dostop do pasivne infrastrukture na podlagi komercialnih dogovorov, ki vključujejo vse pogoje dostopa vključno s ceno; ne bo jim pa že *a priori* zagotovljen dostop po regulirani ceni. Kot je Agencija že navedla v analizi, želi ponovno poudariti, bo s sprejemom novele ZEKom-1C operaterjem omogočeno, da se dogovarjajo za dostop do pasivne infrastrukture na podlagi komercialnih dogovorov, ki vključujejo vse pogoje dostopa vključno s ceno. V primeru neuspešnih pogajanj lahko o dostopu odloči Agencija v okviru reševanja medoperaterskega spora, pri čemer pa navedeno ne posega v obveznosti, ki jih lahko Agencija naloži operaterjem s pomembno tržno močjo (v skladu z ZEKom-1). Skladno z

¹⁰ OJ L 155, 23.5.2014, p. 1–14, dostop na strani: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:32014L0061>, na dan 21. 7. 2017

navedenim in dejstvom, da bo predmetna novela zakona stopila v veljavo šele sedaj, Agencija smatra asimetrično in simetrično regulacijo bolj kot dopolnilni in ne kot substitut.

V nadaljevanju poskuša Telekom Slovenije dokazati obstoj drugega kriterija (tj. struktura trga, ki se nagiba k neučinkoviti konkurenci v ustreznem časovnem okviru), in sicer v zvezi z navajanjem, da je od regulacije leta 2011 dalje tržni delež maloprodajnih širokopasovnih priključkov Telekoma Slovenije neprestano padal, saj je Telekom Slovenije edini operater, ki je podvržen testu škarij cen. Prav tako pa tudi AVK ali drugi organi niso nikoli presojali ustreznosti ponudbe kateregakoli od alternativnih operaterjev. Agencija v zvezi s slednjim navaja, da če AVK ali drugi organi nikoli niso presojali ustreznosti ponudbe kateregakoli od alternativnih operaterjev, očitno ni bilo razloga za to. Poleg tega pa je glede na 9. člen ZPOmK-1 prepovedana zgolj zloraba prevladujočega položaja, pri čemer ima podjetje prevladujoč položaj, če je njegov tržni delež na trgu Republike Slovenije višji od 40 odstotkov. Glede navedbe Telekoma Slovenije, da naj bi tudi prisotnost različnih NGA infrastruktur močno vplivala na tržni delež Telekoma Slovenije, Agencija odgovarja, da ima glede na podatke zadnjega četrtertletja 2016 glede na število priključkov na maloprodajnem trgu, ki vključuje dostop preko bakrenega, kabelskega in optičnega omrežja, najvišji tržni delež še vedno Telekom Slovenije (34,5%), sledi mu skupina Telemach (26,1%), T-2 z 19,6%, A1 Slovenija z 12,4% ter ostali operaterji s skupno 7,4% tržnim deležem. Kljub temu, da Telekom Slovenije postopoma izgublja prevladujoči tržni delež, to še ne pomeni nujno, da nima pomembne tržne moči. Glede na stanje na trgu v času objave analize predmetnega upoštevne trga se struktura trga nedvomno ni nagibala k učinkoviti konkurenci in tako drugi kriterij ni izpolnjen.

V zvezi z zaključkom Telekoma Slovenije, da že sama narava konkurenčnega prava AVK omogoča definicijo trga in ukrepe, ki bi lahko sanirali možne anomalije ob odsotnosti ex ante regulacije ter, da za cenovno delovanje trga skrbi inštrument škarij cen, poleg tega pa ima Agencija kadarkoli možnost, da trg ponovno ex ante uredi, če ugotovi, da ni dovolj konkurenčen, Agencija še dodaja, da je v tem trenutku ugotovila – pri čemer mora pri analizi upoštevni trgov upoštevati dejansko stanje na trgu, s pogledom naprej – da upoštevni trg 3b v tem trenutku še ni konkurenčen.

Na podlagi navedenega Agencija tako ugotavlja, da Telekom Slovenije izpolnitev preizkusa treh meril utemeljuje na neustreznih in nekonkretiziranih predpostavkah.

2. Uvodni del

A1 Slovenija v uvodnem delu pripomb ugotavlja, da ji ni jasno kakšna je strategija regulatorja ter kakšni so cilji, ki jih predlagana regulacija želi doseči. Dodatno navaja, da A1 Slovenija nima ustreznega nadomestila veleprodajnih produktov, ki bi omogočili ponujanje širokopasovnih storitev na povezanem maloprodajnem trgu ter je edina možnost najemanje storitev pri sedanjem operaterju s pomembno tržno močjo in da ustreznega nadomestila ne more zagotoviti noben drug operater (torej da bi omogočil nacionalno pokrivanje). V nadaljevanju poudarja, da je za spodbujanje investicij v

omrežja naslednje generacije in s tem spodbujanje izbire za končne uporabnike, najprej treba ohraniti sedanji nabor obveznosti za operaterja s pomembno tržno močjo ter zagotoviti, da se odprejo vsa relevantna dostopovna in podporna hrbtenična omrežja. Dostopovno omrežje oziroma veleprodajni produkti za dostop do dostopovnega omrežja, še vedno ostaja ozko grlo, naslovni organ, pa brez podrobne in natančne analize učinkov, ne bi smel zmanjševati možnosti alternativnim operaterjem za vstop na trg pod strogo reguliranimi pogoji, kamor sodi dostop do vseh veleprodajnih produktov (tehnična ponovljivost) ter z ustrezno cenovno regulacijo (LRIC, LRIC+). V nadaljevanju navaja, da je dosledna in stroga regulacija trgov 3a, 3b in 4, z vzvodi, ki jih ponuja ZEKom-1 izrednega pomena za zaščito konkurence ter praktično edino varovalo ne samo operaterjev pač pa tudi končnih uporabnikov. V svojih pripombah A1 Slovenija navaja, da ni prepričljivih dokazov, da bi deregulacija operaterjev s pomembno tržno močjo kakorkoli doprinesla k večjim investicijam v omrežja naslednje generacije, vsekakor pa gonilo investicij ni samo pritisk s strani kabelskih omrežij – prehod iz tehnologije na tehnologijo je posledica razvoja učinkovitejše in zmogljivejše opreme in da ukrepi konkurenčnega prava že glede na praktične izkušnje na slovenskem trgu v preteklih letih ne bodo zadostni – gre za trajno tržno pomanjkljivost in je nujno pravočasno ukrepanje.

Agencija odgovarja, da so cilji Agencije, ki jih zasleduje pri regulaciji trga opredeljeni v 2. poglavju predmetne analize. Namerava pa Agencija analizo dopolniti na način, da bo pri obrazložitvi posameznega ukrepa razvidno katere cilje zasleduje. Glede navedb A1 Slovenija, da nima nadomestila veleprodajnih produktov in da slednjega na nacionalnem nivoju ne more zagotoviti noben drug operater, Agencija odgovarja, da je dostop do omrežja na lokalnem nivoju Telekoma Slovenije še vedno reguliran na območju celotnega ozemlja Republike Slovenije na upoštevnem trgu 3a »Veleprodajni lokalni dostop na fiksni lokaciji«, torej nacionalno, medtem ko je pri osrednjem dostopu na upoštevnem trgu 3b »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za množični trg« predlagan na določenih območjih umik le cenovnih obveznosti, pri čemer pa še vedno ostajajo predlagane obveznosti omogočanja dostopa, enakega obravnavanja, zagotavljanja preglednosti in obveznost ločitve računovodskih evidenc. Pri tem je Agencija poglobljeno preučila stanje na trgu in oblikovala ustrezne kriterije za definiranje teh določenih, geografsko omejenih območjih, na način, da je upoštevala tudi ekonomijo obsega in s tem zagotovila ustrezne pogoje za iskalce dostopa, ki se odločajo med dostopom na lokalnem in osrednjem nivoju. Pri tem je eden od pogojev tudi ustrezna pokritost gospodinjstev z alternativno infrastrukturo, kar pomeni, da se lahko iskalci dostopa na teh območjih dogovarjajo za dostop do omrežja drugega operaterja na komercialni osnovi. Poleg tega bodo imeli iskalci dostopa na podlagi predlaganih ukrepov še vedno možnost dostopa do pasivnega dela omrežja Telekoma Slovenije pod reguliranimi, tudi cenovno, pogoji na nacionalnem nivoju in bodo tako imeli možnost gradnje svojega omrežja v dostopovnem delu, v kolikor ne bodo imeli na voljo nobene druge, za njih sprejemljive opcije. Zgolj ohranjanje dosedanje oblike regulacije bi pomenilo ohranjanje obstoječega stanja brez upoštevanja cilja spodbujanja investicij in posledično doseganje širše javne koristi.

Agencija želi s predlaganimi ukrepi spodbujati tako investicije Telekoma Slovenije kot operaterja s

pomembno tržno močjo, kot tudi drugih operaterjev, pri čemer pa operaterje k investicijam sili prav infrastrukturna konkurenca. Pri tem se s predvideno implementacijo Direktive o ukrepih za znižanje stroškov, v kratkem z uveljavitvijo novele ZEKom-1C, širi možnost simetrične regulacije dostopa do pasivnega dela omrežij operaterjev in lastnikov druge javne infrastrukture, kar pomeni še dodatno možnost in spodbudo za gradnjo omrežij z visokimi prenosnimi hitrostmi. Pričakovati je, da bodo operaterji, ki že več let obstajajo na trgu, postopno povečevali investicije na trgu, torej tudi v gradnjo lastnega omrežja, kjer je to potrebno oziroma za njih ekonomsko sprejemljivo. Agencija se zaveda dejstva, da pri tem ni zagotovila, da bodo operaterji želene investicije dejansko izvajali, je pa Agencija poskušala najti ustrezne ukrepe da bi zagotovila potrebne pogoje in s tem dane možnosti oziroma spodbude, da se operaterji za to odločijo. Glede na razmere na trgu je po mnenju Agencije pričakovati, da bodo operaterji prepoznali pomen investicij v boju za končne uporabnike in prepoznanja novih poslovnih priložnosti ter možnosti za nadaljnji razvoj. Prav zaradi prehoda na nove tehnologije, ki ga bodo morali opraviti vsi operaterji, je položaj glede novih investicij v omrežje primerljiv za vse operaterje, tudi za A1 Slovenija. Agencija tako pričakuje, da bodo operaterji, ki želijo tudi v prihodnje konkurirati na trgu, pričeli investirati v izgradnjo omrežij, saj je pričakovati, da se bo v prihodnje zaradi razvoja konkurence na trgu regulacija začela postopno umikati.

Glede dosledne in stroge regulacije ter ozkega grla, ki naj bi ga predstavljalo dostopovno omrežje, Agencija odgovarja, da so ukrepi na trgu namenjeni za zagotovitev konkurence na maloprodajnem trgu in ne a priori za zagotavljanje veleprodajnega dostopa. Slednje pomeni, da se lahko veleprodajni dostop pod reguliranimi pogoji zagotavlja, samo dokler učinkovita konkurenca na maloprodajnem trgu brez ex ante poseganja na trg ni vzpostavljena, pri čemer pa morajo biti naloženi ukrepi vsakokrat primerni in sorazmerni za odpravo identificirane težave na trgu. Na enak način se odloča tudi med nalaganjem ukrepov na nacionalnem ali segmentiranem nivoju.

Ukrepi konkurenčnega prava veljajo tudi v času sektorske regulacije, pri čemer se ti dopolnjujejo z ukrepi ex ante regulacije. Kot je Agencija navedla že v uvodnem delu tega dokumenta posebna sektorska regulacija predstavlja oblastno intervencijo na liberaliziranem trgu in je upravičena le dokler trg ni dovolj konkurenčen ter le v obsegu, ki je nujen. Ko je temeljni cilj sektorske regulacije dosežen, tj. trg postane dovolj konkurenčen, praviloma ni niti stvarne niti pravno-ekonomsko utemeljene podlage za ohranjanje takšne regulacije. Če je na trgu dosežena primerna stopnja proste, poštene, neizkrivljene in učinkovite konkurence, jo je – zlasti zaradi doseganja čim višje blaginje uporabnikov – potrebno »le« še ohranjati. V takšnih pogojih posebna sektorska regulacija ni več potrebna in zadošča nadaljnja uporaba pravil konkurenčnega prava. Na takšen način se v največji meri krepijo spodbude za doseganje ekonomskih učinkovitosti, inovacij in razvoja, obenem pa se – kljub odsotnosti posebne sektorske regulacije – v celoti ohranja konkurenčnopравни instrumentarij, ki prepoveduje in sankcionira dejanja protipravnega omejevanja konkurence. V primeru umika sektorske regulacije, še vedno velja konkurenčno pravo, ki pa kot že navedeno predhodno še ni primer, saj je dostop še vedno reguliran na ozemlju celotne države. V prihodnje je tako pričakovati,

da se bo regulacija še naprej postopoma umikala, kar pa je predvsem odvisno od nadaljnjega razvoja konkurence na trgu.

Kljub vsemu navedenemu pa bo Agencija tudi v prihodnje redno spremljala dogajanje in stanje na trgu ter v kolikor se bo izkazalo, da predlagani ukrepi ne dosegajo želenih učinkov oziroma se stanje na trgu spreminja v tolikšnem obsegu, da ima to škodljive posledice za ohranjanje konkurenčnosti na trgu, nemudoma predčasno pristopila k ponovni analizi upoštevne trga in prilagoditvi regulacije novim razmeram na trgu.

A1 Slovenija v svojih pripombah izrazi mnenje, da bi morala Agencija pri opredelitvi trenda razvoja trga in predlogu ukrepov prihodnjih treh let v celoti upoštevati pretekle pripombe A1 Slovenija, ki jih je podal od objave regulatornih odločb od leta 2011 dalje.

Agencija v zvezi s povzeto pripombo pojasnjuje, da je vse prejete pripombe ustrezno sproti obravnavala (in sicer tako v okviru morebitnih nadzornih postopkov kot v odzivih na njeno obvestila o dogajanju na trgu). Agencija je pri pripravi analiz in oblikovanju predelanih regulatornih obveznosti izhajala tudi iz stanja na trgu in preteklih ravnanj operaterjev in preteklih ugotovitev Agencije v zvezi s tem in to smiselno upoštevala. Pri tem je Agencija že pred pripravo predmetnih analiz prostovoljno in dobronamerno operaterje vključila v postopek, v okviru katerega je bilo organiziranih tudi več delavnic in posvetov, v okviru katerih je imel tudi A1 Slovenije možnost podaje pripomb in vsebin. Agencija verjame, da je družba v okviru tega ponovno izpostavila vse še vedno aktualne vsebine. Možnost podaje pripomb je bila skladno z zakonom dana zainteresirani javnosti v okviru tega javnega posvetovanja, pri čemer pa se Agencija ne more opredeljevati do tako splošne navedbe A1 Slovenija.

A1 Slovenije v svojih pripombah med drugim še izpostavlja, da je investicijsko okolje nestimulativno in neprimerno in da po njegovem mnenju to prakso v pomembni meri kreira in spodbuja tudi Agencija. Dodaja, da ne obstoječa niti predvidena regulatorna pravila ne spodbujajo prehoda višje po investicijski lestvici.

Agencija v zvezi z navedenim pojasnjuje, da slednja trditev A1 Slovenija ne drži, saj nekateri operaterji na trgu (ob obstoječi regulaciji) gradijo svoja omrežja in plezajo višje po investicijski lestvici (tako, da obstoječa regulatorna pravila to omogočajo). Poleg tega pa je število priključkov preko razvezave lokalne zanke več kot je priključkov preko bitnega toka, kar tudi kaže na stimulativno investicijsko okolje. Gradnja omrežja pa je konec koncev odvisna predvsem poslovnih in investicijskih odločitev vsakega posameznega operaterja. V vmesnem času je bil v Državnem zboru sprejeta novela ZEKom-1C, ki bo stopila v veljavo sredi avgusta 2017, ki vključuje ukrepe za znižanje stroškov pri gradnji elektronskih komunikacijskih omrežij visokih kakovosti.

A1 Slovenije dalje v svojih pripombah tudi navaja, da je glede na trenutno stanje na trgu dozorel čas za dokončno funkcionalno in strukturno ločitev Telekoma Slovenije. Prav tako A1 Slovenije svoje pripombe sklone, da bi bila za večino naštetih težav najučinkovitejša rešitev popolna strukturna ločitev

Telekoma Slovenije.

Agencija v zvezi z navedenim najprej pojasnjuje, da ZEKom-1 ob izpolnitvi določenih pogojev v izjemnih primerih predvideva zgolj funkcijsko ločitev (na način, kot je ta opredeljena 108. člen ZEKom-1) in ne strukturne. Funkcijska ločitev tako pomeni, da se dejavnosti, povezane z zagotavljanjem operatorskega dostopa, pri vertikalno integriranem operaterju prenese na poslovno enoto, ki deluje neodvisno. Strukturna ločitev pa je bolj stroga od funkcijske ločitve in vključuje tudi lastniško ločitev, vendar pa slednje – kot že navedeno – Agencija ni pristojna naložiti. V zvezi s predlogom A1 Slovenije je treba še pojasniti, da obveznost funkcijske ločitve lahko naloži le v primeru, ko naložitev ostalih obveznosti ne doseže učinka. Na trgu v tem trenutku tudi ni zaznati trajnih konkurenčnih problemov ali tržnih nepravilnosti v zvezi z zagotavljanjem operatorskega dostopa, torej takih izjemnih primerov, ki bi obveznost funkcijske ločitve opravičevali.

Agencija po mnenju A1 Slovenija ni upoštevala trenutno najvišje rast paketa s hitrostmi 100 Mb/s pri določanju ukrepov na trgu, s katerimi bi najhitreje dosegli cilje Digitalne agende. A1 Slovenija ugotavlja, da gradnja optike do doma ni racionalna tehnološka rešitev za ruralna področja, pač pa nadgraditev bakrenega omrežja ter dodatna uporaba zmogljivosti mobilnih (LTE) omrežij za omogočanje dostopa do širokopasovnih storitev.

V zvezi s predmetno pripombo Agencija pojasnjuje, da pri regulaciji predmetnih trgov ni dajala prednosti nobeni tehnološki rešitvi, temveč vse tehnologije obravnava enako, saj je eden od ciljev analize tudi tehnološko nevtralen pristop. Pri tem pa je kot del trga na podlagi definicije produktnega oziroma storitvenega trga (in ki jih posledično regulacija zadeva) vključila le tiste, ki so se izkazale za substitute. Z regulacijo namerava podpirati vse tiste tehnološke rešitve, ki omogočajo doseganje ciljev Digitalne agende. Oceno ekonomske upravičenosti posameznih tehnologij pa Agencija prepušča operaterjem, ki morajo z vidika spodbujanja investicij imeti izbiro za implementacijo tiste tehnološke rešitve, ki najbolj ustreza njihovemu poslovnemu modelu. Naloga Agencije je tudi, da ne zavira razvoja trga in podpira investiranje v NGA omrežja, vendar pri tem upošteva kriterij sorazmernosti. Poleg tega je Agencija z namenom doseganja ne samo ciljev Digitalne agende, temveč tudi Načrta razvoja NGA omrežij, pri posameznih tehnoloških rešitvah v okviru predlaganih ukrepov postavila omejitve, kot na primer pri tehnologiji vectoring z določitvijo prenosa hitrosti najmanj 100 Mbit/s proti uporabniku.

T-2 v poglavju Analize upoštevanih trgov in vzpodbujanje gradnje optičnih krajevnih omrežij opozarja, da navkljub ciljem Digitalne agende in načrta NGN do 2020 predlog ukrepov ne sme biti sestavljen tako, da bi operaterja s pomembno tržno močjo v smislu zmanjševanja ugodnosti spodbujal h gradnji optičnih omrežij. Po mnenju T-2 je povezovanje predmetne analize in gradnje optičnih omrežij nesprejemljivo, saj krni konkurenco. T-2 meni, da se gradnja optičnih omrežij spodbuja predvsem z vzpostavljanjem konkurence na trgu. Meni, da če bodo drugi operaterji hitreje gradili optična omrežja, jim bo sledil tudi Telekom Slovenije, intenziteta gradnje omrežij Telekoma Slovenije pa nikakor ni povezana z deregulacijo njegovih obveznosti.

Agencija odgovarja, da je pri izvedbi analize upoštevala strateške usmeritve Načrta razvoja širokopasovnih omrežij naslednje generacije, ki je del omenjene Strategije in kateri predvsem bolj natančno določa cilje in njihovo realizacijo. Poleg te je Agencija upoštevala tudi ravnanja končnih uporabnikov in operaterjev na trgu, pričakovane investicije, kot tudi karakteristike in pričakovani razvoj omrežja, ter izkoriščenost le tega. Prav tako je Agencija upoštevala novosti, ki jih prinašata Direktiva o ukrepih za znižanje stroškov in novela ZEKom-1C. Se pa Agencija strinja, da bi bilo dobro to bolj jasno v analizi navesti na enem mestu, zato bo Agencija v tem delu dopolnila besedilo analize s konkretno navedbo, kaj vse je upoštevala in na kakšen način.

A1 Slovenija v okviru splošnih pripomb, ki se nanašajo na ugotovitve Agencije, s katerimi ta določa upošteveni trg (točke 1-7 obeh analiz), ugotavlja nedoslednost izrazov, in sicer za »belo liso«, »naselja belih lis«, »dostopovno omrežje naslednje generacije« in »širokopasovno omrežje«.

Agencija odgovarja, da bo za »bele lise« uporabila aktualno definicijo Direktorata za informacijsko družbo pri Ministrstvu za javno upravo RS, ki bele lise definirana kot območja, kjer širokopasovna infrastruktura v zahtevani kakovosti ne obstaja in tudi ni tržnega interesa za njeno gradnjo. Definicijo tako imenovanih »naselij belih lis« bo Agencija izbrisala iz uporabljenih izrazov, saj definiranje teh ni predmet relevantnih analiz.

Agencija v zvezi z definicijo za »širokopasovno omrežje« pojasnjuje, da so v skladu z definicijo Evropske komisije širokopasovni priključki upoštevani vsi priključki, ki imajo hitrost prenosa večjo od 144 kbit/s (kot ga je Evropska komisija definira v svojih vprašalnikih)¹¹, torej več kot znaša največja prenosna hitrost ISDN priključka. Na podlagi standardov tovrstne priključke predstavljajo priključki z 256 kbit/s in večjimi hitrostmi. Agencija dodaja, da se pod »dostopovno omrežje naslednje generacije (NGA)« štejejo vsi priključki, ki omogočajo prenosne hitrosti vsaj 30 Mbit/s.

Skladno z navedenim bo Agencija ustrezno popravila pomen izrazov v analizi.

A1 Slovenija navaja, da je Agencija pri določitvi upoštevnih trgov uporabila popolnoma enaka izhodišča za opredelitev upoštevnih trgov do katerih je Agencija prišla v vsaki izmed analiz do različnih zaključkov, ki niso vzorčno posledično utemeljeni. Opustitev določenih regulatornih ukrepov v primeru analize trga 3b bi bila lahko v tem smislu izredno problematična. A1 Slovenija dodatno opominja, da je Agencija na strani 85, analize trga 3a navedla 95% pokritost gospodinjstev operaterja Telekom Slovenije in 27% pokritost drugih operaterjev, na trgu 3b pa je pri definiciji naselij z blažjo obliko regulacije prišla do drugačnih zaključkov.

Agencija pojasnjuje, da izhodišča pri regulaciji vertikalno povezanih trgov niso enaka, saj so

¹¹ Digital Scoreboard Questionnaire B vprašalnika Evropske komisije (CoCom)

veleprodajne storitve na obeh trgih različne, poleg tega pa se pri regulaciji osrednjega dostopa upoštevajo že naložene obveznosti na lokalnem dostopu. Agencija je pri nalaganju obveznosti naupoštevem trgu 3b upoštevala tudi obstoj ekonomske upravičenosti za lokalni dostop. Tako ni mogoče govoriti, da so uporabljena enaka izhodišča za določitev upoštevanih trgov.

Agencija dodatno odgovarja, da na strani 85 analize trga 3a ni navedla tega podatka. A1 Slovenija je verjetno zamenjal podatek o prisotnosti s podatkom o pokritosti. Podatek o prisotnosti po naseljih namreč znaša 95,1% za Telekom Slovenije ter 27,5% za druge operaterje. Pri določitvi naselij brez cenovne regulacije na trgu 3b pa je Agencija ugotovila, da se v teh naseljih nahaja 31% gospodinjstev.

A1 Slovenija poziva Agencijo, da naj se opredeli do vseh preteklih navedb podanih v postopkih nadzora, predvsem ali si Telekom Slovenije želi večje utilizacije svojega omrežja in, ali se zaveda, da ima obveznost nuditi in omogočiti operaterski dostop do svojega omrežja. V zvezi s tem postavlja tudi vprašanje, kakšen smisel ima graditi paralelna omrežja, če že obstoječa niso utilizirana.

Agencija se glede na presplošno navedbo A1 Slovenija ne more opredeliti do vseh preteklih postopkov nadzora, poleg tega pa v dosedanjih postopkih nadzora, katerih predmet je bila sedaj veljavna regulatorna odločba, ni bilo ugotovljenih kršitev neenakopravne obravnave. Nobena pobuda operaterjev, ki naj bi dokazovala favoriziranje lastne maloprodajne enote v smislu zagotavljanja informacij o gradnjah preden so bile te objavljene v enotnem informacijskem sistemu, do sedaj ni bila potrjena, pooblaščen osebja Agencije pa vodi še en prekrškovni postopek, ki pa še ni zaključen in ga Agencija ne more komentirati.

Agencija ob tem dodaja, da v predmetni analizi za Telekom Slovenije še vedno predvideva obveznost dostopa tako na trgu 3a kot na trgu 3b, kar posledično povečuje izkoriščenost omrežja Telekoma Slovenije.

V prvem sklopu T-2 navaja pripombe in dopolnitve bistvenih vsebinskih sklopov analize. V splošnem delu T-2 navaja, da Analiza ni izvedena s pogledom naprej, kot to v 20. točki zahtevajo Smernice (2002/C 165/03).

Agencija se ne strinja s T-2 glede navedbe o neupoštevanju pogleda naprej, saj je pri opravljanju analize poleg trenutnega stanja na trgu upoštevala tudi trende na trgu ter pričakovan oziroma predviden razvoj trga v obdobju do naslednje analize upoštevne trga, pri čemer pa mora ta ugotovitev temeljiti na obstoječih razmerah na trgu, kot to izhaja iz točke 20 Smernic Komisije o analizi trga in oceni pomembne tržne moči v skladu z ureditvenim okvirom Skupnosti za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (2002/C 165/03)¹² (v nadaljevanju: Smernice o analizi trga in oceni pomembne tržne moči). Agencija je pri oblikovanju predvidenih obveznosti skladno s 101. členom

¹² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/ALL/?uri=CELEX%3A32010H0572>

ZEKom-1 dolžna presoditi primernost, nujnost in sorazmernost teh obveznosti, pri čemer tako operaterju s pomembno tržno močjo ne more nalagati obveznosti, za katere v času opravljanja analize ne more objektivno oceniti njihove primernosti, kot tudi presoditi o sorazmernosti takšnih ukrepov. Agencija pa redno spremlja dogajanje in trende na trgu in namerava to početi tudi v prihodnje. V kolikor pa bo pri tem ugotovila, da so se razmere na trgu bistveno spremenile, bo predčasno pristopila k ponovni analizi upoštevnega trga in na podlagi te k regulaciji trga.

T-2 dodatno navaja, da je za operaterje pomembna predvidljivost stroškov, zato naj se v spisek ciljev priprave analiz in oblikovanja predlaganih obveznosti v poglavju 2 Uvod v 2. odstavku, alineja 8, doda predvidljive in stabilne cene dostopa do veleprodajnih produktov trga 3a.

Agencija predloga T-2 glede vključitve predvidljivih in stabilnih cen dostopa v spisek ciljev priprave analize in oblikovanja predlaganih obveznosti ne more upoštevati, saj velja navedeno samo za dostop do bakrenega omrežja, za katerega je cena izračunana na podlagi LRIC+ modela, medtem ko so cene za produkte v NGA omrežju, zaradi uporabe ERT modela za določanje veleprodajnih cen, neposredno odvisne od maloprodajnih cen operaterja s pomembno tržno močjo oziroma stopnje konkurence na trgu. Agencija glede na predlog T-2 pojasnjuje, da stabilne in predvidljive veleprodajne cene dostopa do bakrenega omrežja (bakreno sidro) v daljšem obdobju preprečujejo bistvena nihanja in pretrese, saj se tako lahko zagotovi jasen okvir za naložbe v omrežja NGA. Zaradi sedanje negotovosti povpraševanja glede opravljanja širokopasovnih storitev zelo visoke hitrosti je za spodbujanje učinkovitih naložb in inovacij pomembno, da se operaterjem, ki vlagajo v omrežja NGA, omogoči določena stopnja prožnosti pri oblikovanju cen, da preskusijo cenovne točke in izvajanje ustreznega oblikovanja cen za prodor na trg. To bi operaterjem s pomembno tržno močjo in tistim, ki želijo imeti dostop, omogočilo delno delitev tveganja, povezanega z naložbami, na podlagi oblikovanja različnih cen v skladu s stopnjo zavzetosti tistih, ki želijo imeti dostop. Posledica tega bi lahko bile nižje cene za dolgoročne sporazume z jamstvi za količine, kar bi lahko pomenilo, da tisti, ki želijo imeti dostop, prevzamejo nekatera tveganja, povezana z negotovim povpraševanjem. V kolikor bi Agencija sledila predlogu T-2 ne bi mogla omogočiti prožnosti pri oblikovanju cen dostopa do NGA omrežja in s tem ne bi mogla zasledovati ciljev spodbujanja razvoja inovativnih, kakovostnejših in uporabnikom dostopnejših storitev ter zmanjševanje ovir za prehajanje uporabnikov med operaterji, dostopnejše storitve z višjimi hitrostmi in doseganja ciljev Digitalne agende Evrope in Načrta razvoja širokopasovnih omrežij v Sloveniji.

Nadalje T-2 predlaga naj Agencija v poglavju 2 Uvod v drugem odstavku, v alineji 15, med pomembnimi dokumenti upošteva tudi Strategijo Digitalna Slovenija - Strategija razvoja informacijske družbe.

Kot je Agencija pojasnila v predhodnih odgovorih, je pri izvedbi analize upoštevala strateške usmeritve Načrta razvoja širokopasovnih omrežij naslednje generacije, ki je del omenjene Strategije, in ki predvsem bolj natančno določa cilje in njihovo realizacijo. Poleg te je Agencija upoštevala tudi

ravnanje končnih uporabnikov in operaterjev na trgu, pričakovane investicije, kot tudi karakteristike in pričakovani razvoj omrežja, ter izkoriščenost le tega. Prav tako je Agencija upoštevala novosti, ki jih prinašata Direktiva o ukrepih za znižanje stroškov in novela ZEKom-1C. Agencija pa se strinja, da je treba to bolj jasno opredeliti v analizi, zato bo v tem delu dopolnila besedilo analize s konkretno navedbo, kaj je bilo upoštevano in na kakšen način.

T-2 v 1. odstavku 4. poglavja analize, ki zajema kronološki pregled regulacije, navaja da 99. člen ZEKom-1 ne določa, da Agencija ne določa upoštevnih trgov ter da iz Smernic o analizi trga in oceni pomembne tržne moči izhaja, da nacionalni regulatorni organi določijo tudi druge trge, ko je to utemeljeno z nacionalnimi okoliščinami.

Agencija odgovarja, da je v tem delu analize navedla le, da sama ne sprejema več splošnih aktov o upoštevnihih trgih, ki so sicer temeljili na vsakokratnem Priporočilu Evropske komisije o upoštevnihih trgih produktov in storitev, temveč da slednjega le dosledno upošteva. Agencija lahko pri tem določi tudi druge upoštevne trge, kadar na podlagi opravljene analize in opravljenega testa treh kriterijev ugotovi, da so kumulativno izpolnjeni pogoji za predhodno regulacijo posameznega trga, ki ni vključen v veljavno Priporočilo o upoštevnihih trgih.

3. Opredelitev trga produktov in storitev

A1 Slovenija pripominja, da manjka evaluacija razvezave krajevne zanke ter njen pomen v času; ni nobene projekcije, kaj se bo zgodilo z razvezavo v prihodnjih treh letih, saj Agencija ni naredila nobene ocene planov Telekom Slovenije.

Agencija pojasnjuje, da je iz podatkov, ki jih zbira od operaterjev, razvidno, da se število optičnih priključkov tako prek dostopa z bitnim tokom kot tudi prek razvezanega dostopa v opazovanem obdobju povečuje, medtem ko se v primeru, da gledamo vse priključke (torej prek bakrenega in optičnega omrežja) število tistih prek razvezanega dostopa res pada. Navedeno je predvsem posledica prehajanja iz bakrenega na optično omrežje. Pri tem je Agencija v analizi tudi večkrat omenila dejstvo, da se Telekom Slovenije v zadnjih letih z namenom nadgradnje omrežja poslužuje skrajšave bakrenih zank in gradnje omrežij tipa GPON. Pri tem je jasno, da bo v prihodnje zaradi tega manjši delež NGA priključkov preko dostopa z bitnim tokom, pri čemer pa se bo po mnenju Agencije, zaradi prehoda na optično omrežje, zmanjševalo predvsem število priključkov na bakrenem omrežju medtem ko se bo število razvezanih priključkov preko optičnega omrežja še povečevalo, povečevalo pa se bo tudi število priključkov prek dostopa z bitnim tokom na optiki, predvsem na območjih, kjer gradnja optičnega omrežja tipa točka-točka ne bo ekonomsko upravičena. V primerjavi s Slovenijo so se operaterji v veliko državah v Evropi že v začetni fazi gradnje optičnih omrežij odločali za tip gradnje GPON, kar je bil tudi eden glavnih razlogov, ki je vodil v definiranje VULA produkta in prilagojeno definicijo upoštevne trga. Na nivoju celotne Evrope in širše je po napovedih FTTH Council Europe

(maj 2017)¹³ pričakovati, da bo leta 2019 kar 60% optičnih priključkov tipa PON, in le 39% tipa točka-točka (P2P). Agencija tako meni, da je stanje na slovenskem trgu le sledenje vseevropskem trendu. Pri tem pa Agencija dodatno pojasnjuje, da je namen regulacije predvsem zagotavljanje konkurenčnih razmer na trgu in spodbujanje investicij v gradnjo zmogljivih omrežij, kar se na koncu odraža v korist za končne uporabnike in razvoj družbe. Cilj regulacije ni, da se za vsako ceno ohranja visok delež priključkov preko razvezanega dostopa, temveč, da se vsem operaterjem omogoči, da investirajo v gradnjo NGA omrežij na način, ki je za njih v danih okoliščinah najbolj ekonomsko sprejemljiv ter da se iskalcem dostopa omogoči reguliran dostop do omrežja tudi v prihodnje in da se jim povrne investicija v obstoječo opremo. Agencija je ta dejstva upoštevala na način, da se iskalcem dostopa omogoči dostop do omrežja pod reguliranimi pogoji tudi v primeru pričakovanih sprememb na trgu. Bo pa Agencija z namenom večje jasnosti v tem delu dopolnila analizo z opisom stanja in trendov na veleprodajnem trgu.

A1 Slovenija pripominja, da v okviru ugotavljanja cenovnega vidika zamenljivosti ni jasno, od kje Agencija črpa podatke, da bi operaterji prešli iz bakra na optiko (SNIPP test). Pri tem navaja, da povsod ni optike, saj je optično omrežje prisotno le na 39,1% naselij pa še tam verjetno v njihovem delu naselij.

Agencija odgovarja, da pri ugotavljanju zamenljivosti tehnologij za določitev storitvenega trga ni pogoj popolno prekrivanje različnih vrst omrežij. Dovolj je, da se ugotovi, da bi se ob manjšem a trajnem povečanju cene, operaterji odločili za uporabo druge tehnologije, tam kjer je ta na voljo. Kot je Agencija navedla že v Analizi je na podlagi odgovorov, ki jih je pridobila pri posvetovanju z operaterji¹⁴, ugotovila, da bi bili operaterji v primeru povišanja cene za dostop preko bakrenega omrežja pripravljeni preiti iz bakrenega na dostop prek optičnega omrežja, kjer je to geografsko izvedljivo.

T-2 predlaga, da Agencija v Poglavju 6.1.1.3, v katerem obravnava širokopasovni dostop preko bakrenega omrežja, doda nov odstavek, ki podaja in opisuje frekvenčna območja uporabe bakrenega para z in brez vektoringa ter da doda slike, ki sta podobni sliki 7 (zamenljivost s širokopasovnim dostopom preko koaksialnega omrežja), podali so predlog vsebine o spektralni kompatibilnosti, prav tako dodajajo, da uporaba frekvenčnih pasov za tehnologije xDSL ni določena in predpisana s strani Agencije, pač pa s strani Telekom Slovenije. Na koncu družba tudi dodaja, da za novejša xDSL tehnologije, ki uporabljajo metodologijo vektoringa ter g.fast, uporaba frekvenčnih spektrov in tehnični pogoji uporabe še niso določeni.

Agencija na predlog T-2 odgovarja, da je v analizi obrazložila, da bo Telekom Slovenije moral operaterjem pri povsem razvezanem dostopu do bakrene krajevne zanke omogočiti izrabo celotnega

¹³ Public Webinar: European FTTH Forecast, 2016-2019: Behind The Numbers

¹⁴ <http://www.akos-rs.si/javno-posvetovanje:-metodologije-v-zvezi-s-prihodnjo-regulacijo-medoperaterskih-upostevnih-trgov-za-dostop-do-sirokopasovnega-omrezja-z-vprasanji>, dostop na dan 19.10.2016

spektra krajevnne zanke. Telekom Slovenije sicer v vzorčni ponudbi navaja, da lahko operater izkoristi celotno frekvenčno zmogljivost krajevnne zanke, ki pa mora biti v skladu s pogoji vzorčne ponudbe. V ta namen tako navaja seznam tehnologij in standardov, ki so skladni oziroma skoraj skladni z omrežjem Telekoma Slovenije. Agencija je mnenja, da mora Telekom Slovenije, v kolikor proti temu ne obstajajo objektivni razlogi, vključiti še dodatne standarde, ki omogočajo izrabo celotnega frekvenčnega spektra, pri tem pa upoštevati pogoje za nadgradnjo omrežja z vectoring tehnologijo, ki jih je Telekomu Slovenije določila Agencija.

T-2 v svojih pripombah med drugim Agencijo opozarja na napačno navedbo trditve v povezavi z zamenljivostjo na veleprodajnem trgu. T-2 navaja, da trditev Agencije ni skladna s 67. odstavkom Smernic o analizi trga in oceni pomembne tržne moči in obrazloži, da ta odstavek navaja, da je potrebno trg razdeliti na toliko pod-trgov, kot je obstoječih skupin omrežne infrastrukture in je odvisno od stopnje zamenljivosti med temi omrežji. T-2 tudi dodaja, da je potrebno ločiti med zagotavljanjem infrastrukture drugim operaterjem in končnim uporabnikom, slednje pa se lahko deli tudi na poslovne in zasebne.

Agencija pojasnjuje, da Smernice o analizi trga in oceni pomembne tržne moči v točki 44 natančno določajo, da je pri opredelitvi upoštevne trga treba vsakokrat izhajati iz storitev, ki jih končni uporabniki uporabljajo v iste namene, saj povpraševanje na veleprodaji izhaja iz povpraševanja na povezanem maloprodajnem trgu. Namen predhodne (ex ante) regulacije je namreč vzpostavitev učinkovite konkurence na maloprodajnih trgih, ki praviloma temelji na regulaciji nadrejenih veleprodajnih trgov.

A1 Slovenija glede ugotovitve Agencije v zvezi z izkoriščenostjo optičnega omrežja Telekoma Slovenije ugotavlja, da je ta nizka in da Agencija ne navaja pravih vzrokov za to. Po mnenju A1 Slovenija bi bila izkoriščenost omrežja mnogo višja, če bi A1 Slovenija imel dostop do podatkov o zgrajenem omrežju. V nadaljevanju pa poudari, da želi razkritje informacij o pridobivanju interesa na področjih, kjer namerava Telekom Slovenije investirati.

Agencija odgovarja, da naj bi imel A1 Slovenija na podlagi trenutno veljavne regulacije na predmetnem trgu na voljo vse informacije v zvezi z zgrajenim omrežjem Telekoma Slovenije, tako da to ne more biti ovira za nizko izkoriščenost omrežja. V zvezi s tem Agencija želi še dodatno pojasniti, da izkoriščenost optičnega omrežja ni v vzročno posledični povezavi s trenutkom pridobitve informacij o gradnji omrežja.

4. Geografska opredelitev upoštevne trga

A1 Slovenija uvodoma ugotavlja, da sta relevantni analizi analitsko ter vzročno posledično nedodelani in mestoma nekonsistentni, posebej v primeru predloga ukrepov na upoštevem trgu 3b.

Uvodoma Agencija pripominja, da je predmetna navedba A1 Slovenija zgolj pavšalna in

nekonkretizirana. Agencija se z navedbami A1 Slovenija ne strinja, saj namreč tudi v analizi podrobno predstavi vse metodologije merjenja, kot tudi vsebino baz podatkov, ki sestavljajo geo-podatkovni sistem Agencije, tako da je sam način izvedbe geografske analize po mnenju Agencije povsem transparentno predstavljen, tudi ugotovitve so povsem konkretne in odražajo dejansko stanje na trgu. Agencija je pri geografski opredelitvi upoštevnega trga dosledno upoštevala Smernice o analizi trga in oceni pomembne tržne moči in Skupna stališča BEREC (BoR (14) 73). Agencija tudi redno sledi trendom in posodablja geo-podatkovni sistem ter skrbi za ažurnost in točnost podatkov, o čemer A1 Slovenija konkretno odgovarja v nadaljevanju.

A1 Slovenija v nadaljevanju svojih pripomb tudi pripominja, da so slike v analizah neberljive, uporabljene so nenavadne graduacije.

Agencija v povezavi s tem odgovarja, da so razredi graduacije, ki jih je uporabila pri prikazih določeni smiselno. Slovenija je primer neenakomerne razpršenosti poselitve, kar pomeni, da je večina gospodinjstev skoncentrirana v gosteje poseljenih urbanih središčih, preostali del gospodinjstev pa je razpršen, k čemur je prilagojen tudi prikaz. A1 Slovenija bi lahko v okviru postopka javnega posvetovanja zaprosil tudi za originalne verzije prikazov. Agencija je v določenih delih prikaze z namenom boljše preglednosti dopolnila tudi s pripadajočimi tabelami.

A1 Slovenija dalje navaja, da naj Agencija preveri stanje na trgu (geo segmentacije) na podlagi topologije omrežja prvotnega operaterja – operaterja s pomembno tržno močjo, ki ima edini nacionalno pokrivanje z bakrenim omrežjem, ki bo uporabljeno tudi za gradnjo optičnega.

Agencija pojasnjuje, da je analizirana prisotnost bakrenega omrežja Telekoma Slovenije po naseljih, kar navaja v več delih analize, prav tako je Agencija analizirala končne lokacije hišnih števil, ki se povezujejo na funkcijske lokacije Telekoma Slovenije, s čimer je preverila tudi pogoj ekonomske upravičenosti za razvezavo krajevne zanke. Agencija je pri izdelavi analize in predvsem pri izvedbi geografske analize upoštevnega trga analizirala in preverila različne možnosti izvedbe geografske analize. Izbor ustrezne in zadostno homogene geografske enote je Agencija v analizah tudi ustrezno argumentirala.

BEREC v Skupnih stališčih (BoR (14) 73) omenja tudi možnost segmentacije na podlagi topologije omrežja prvotnega operaterja. Regulatorji v EU pri svoji odločitvi upoštevajo nacionalne specifičnosti, stopnjo razvitosti omrežij in drugo. Agencija je med drugim mnenja, da bi predvsem zaradi obstoja drugih infrastruktur segmentacija na ravni topologije omrežja prvotnega operaterja bistveno težje zagotovila preglednost, predvsem pri mapiranju druge infrastrukture v takšne enote. Slednje bi posledično privedlo do bistveno slabše preglednosti pogojev konkurenčnosti v primerjavi z enoto, ki jo je izbrala Agencija, in sicer tako za operaterje kot regulatorja. V primeru izbire enote na podlagi topologije omrežja prvotnega operaterja ne bi bil zagotovljen najmanj en kriterij, ki jih v Skupnih stališčih glede izbire ustrezne geografske enote navaja BEREC. Prav tako so tudi meje takih enot v

naravi težje določljive od politično urejenih.

Agencija je v zvezi s segmentacijo glede na topologijo prvotnega operaterja ugotovila določene prednosti in slabosti. Glavna omejitev, ki je bila pri tem ugotovljena je, da drugi operaterji običajno nimajo enake geografske topologije (npr. kabelska omrežja) in da nekatere nove tehnologije (npr. PON) običajno ne sledijo geografskim topologijam obstoječega bakrenega omrežja. Analiza je celo pokazala, da se bodo v prihodnosti določene funkcijske lokacije ukinjale, nastajale pa bodo tudi nove.

Agencija je želela vzpostaviti dolgoročno vzdržno metodologijo spremljanja omrežij, zato je kot najprimernejšo geografsko enoto izbrala naselje, ki ustreza kriterijem, ki jih v Skupnih stališčih¹⁵ navaja tudi BEREC. Takšna segmentacija je omogočila najbolj sprejemljivo analizo trenutne konkurenčnosti na posameznih geografskih področjih, možnost implementacije »homes passed« kriterija in tudi analizo najbolj optimalnih možnosti za nadaljnji razvoj omrežij.

Po mnenju A1 Slovenija naj bi Agencija pri opredelitvi 159 naselij uporabila napačno izhodišče, saj bi po mnenju Agencije več kot 65% pokrivanje pomenilo preveliko podvajanje. A1 Slovenija meni, da je glede na dejstvo, da je 94% gospodinjstev na dosegu optičnega ali bakrenega dostopovnega omrežja Telekom Slovenije ter le 35% na dosegu ostale infrastrukture, jasno, da je ocena o prevelikem prekrivanju napačna in umetno ustvarjena. A1 Slovenija dodatno pripominja, da Agencija ne definira termina »homes passed«.

Agencija odgovarja, da je bil uporabljen kriterij »pokritost gospodinjstev z infrastrukturo drugih operaterjev (bakreno ali optično omrežje) v naselju je vsaj 65%« zelo konservativen, saj ni mogoče pričakovati, da bi bila infrastruktura v posameznem naselju v celoti podvojena, kar pomeni, da bi imelo vsako gospodinjstvo v naselju dostop do infrastruktur (bakrene ali optične) vsaj dveh različnih operaterjev. Prekrivanje konkurenčnih infrastruktur se lahko pričakuje v bolj gosto poseljenih območjih v naselju, medtem ko se v tem istem naselju na območjih z redko poseljenostjo tega ne more pričakovati. Poleg tega je Agencija kumulativno upoštevala še dva kriterija, tako da bi bilo vsakršno dvigovanje praga prvega kriterija nesmiselno in pretirano. Agencija je tudi s testiranjem tretjega kriterija ugotovila, da je razvezava krajevne zanke, zaradi števila povezanih priključkov na posamezne funkcijske lokacije, v vseh 159 naseljih tudi ekonomsko opravičena. Agencija dodatno pojasnjuje, da je 35% gospodinjstev na dosegu druge infrastrukture. Ob kumulativnem upoštevanju prej navedenih treh kriterijev pa je bilo na podlagi z analizo ugotovljeno, da je v naseljih z milejšo regulacijo le dobrih 30% gospodinjstev.

Glede očitka A1 Slovenija, da Agencija ne definira termina »homes passed«, Agencija odgovarja, da je tako termin kot izvedba »homes passed« jasno definirana v poglavju »Uporabljeni kriteriji pri ocenjevanju homogenosti pogojev znotraj enot«.

¹⁵ BEREC Common position on geographical aspects of market analyses (Definition and remedies) (BoR (14) 73)

A1 Slovenija dalje navaja, da manjka vsebinska opredelitev homogenosti posameznih izbranih enot pri geografski opredelitvi. Neprimerna je izbira občine Postojna, bolj primerna se A1 Slovenija zdi Mestna občina Ljubljana, ki je zaradi svoje velikosti ključna za uspešno delovanje alternativnega operaterja.

Agencija pojasnjuje, da je v analizo vključila primer občine Postojna z namenom praktičnega prikaza metodologije ter razlike med obdelavo podatkov po naselju ali občini in ne kot edini primer, iz katerega je pri analizi izhajala. Poleg tega je mestna občina Ljubljana zelo netipičen primer slovenske občine. Prostorsko gledano gre v tem primeru za eno veliko naselje (Ljubljana) in več manjših naselij. Z namenom ustrežnejšega prikaza je Agencija kot primer metodologije uporabila občino Postojna, pri čemer pa je v postopku izvajanja analize in oblikovanja kriterijev skrbno preučila tudi razmere na območjih posameznih občin, vključno z Ljubljano. Pri prikazu različnih infrastrukturnih lastnikov je Agencija uporabila podatke o omrežnih priključnih točkah iz Evidence infrastrukturnih omrežij in objektov, pri prikazu različnega števila maloprodajnih ponudnikov pa podatke o maloprodajnih in veleprodajnih produktih oz. storitvah, ki jih je zbrala od operaterjev. Agencija je tudi mnenja, da so izbrane geografske enote dovolj dobro opredeljene v poglavju »Uporabljeni kriteriji za izbiro geografske enote«.

A1 Slovenija očita Agenciji, da v svoji geografski analizi ni upoštevala omrežnih priključnih točk, označenih z atributom »omogočene, vendar nezgrajene«.

Telekom Slovenije pa se v zvezi s tem v svojih pripombah opredeli do možnosti vnosa nezgrajenih, vendar omogočenih omrežnih priključnih točk v Evidence infrastrukturnih omrežij in objektov.

Glede uporabe podatkov o nezgrajenih, a omogočenih omrežnih priključnih točkah, Agencija odgovarja, da je možnost vpisovanja Geodetska uprava v Izmenjevalnem formatu za posredovanje podatkov o dostopnosti do širokopasovnega omrežja v Sloveniji (verzija 3) predstavila dne 9. 1. 2017, obvestilo o spremembi izmenjevalnih formatov pa je objavila v marcu, o čemer je zainteresirano javnost na spletni strani obvestila tudi Agencija. Agencija je po tem datumu pozvala potencialne lastnike tovrstnih možnih omrežnih priključnih točk k vpisu v evidenco, saj so usklajene evidence tudi v njihovem interesu. Agencija je s svojimi navzkrižnimi preverjanji ugotovila, da v tako kratkem roku v evidenco ne bodo vpisani vsi tovrstni priključki in tako posledično ne bodo odražali dejanskega stanja na terenu. Agencija se je zato poslužila metodologije »homes passed« za identifikacijo gospodinjstev, ki so na dosegu omrežja in posledično podatkov o omrežnih priključnih točkah z atributom »omogočeni vendar nezgrajeni« ni upoštevala. Metodologija »homes passed« poleg priključenih lokacij zajema tudi tiste lokacije, kjer lahko posamezni lastnik omrežne infrastrukture v večini primerov v doglednem roku končnim uporabnikom zagotovi dostop. Agencija v zvezi s tem še dodaja, da že sedaj izvaja nadzor nad poročanjem lastnikov omrežne infrastrukture v Evidence infrastrukturnih omrežij in objektov (v skladu z določili 15. člena ZEKom-1).

A1 Slovenija pripominja, da Agencija ni analizirala prisotnosti bakrenega omrežja Telekoma Slovenije po naseljih in ni preverjala lastništva odprtih širokopasovnih omrežij. A1 Slovenija dodaja, da znaten delež slednjih upravlja hčerinska družba Telekom Slovenije oz. potekajo aktivnosti za prevzem.

Agencija odgovarja, da je analizirala prisotnost bakrenega omrežja Telekoma Slovenije po naseljih, kar navaja v več delih analize. Prav tako je analizirala končne lokacije hišnih števil, ki se povezujejo na funkcijske lokacije Telekoma Slovenije, s čimer je preverila tudi pogoj ekonomske opravičenosti za razvezavo krajevne zanke. Ne glede na dejstvo, ali ima Telekom Slovenije na teh naseljih milejšo regulacijo, mora biti omogočen dostop do odprtih širokopasovnih omrežij skladno s pogodbo o javno-zasebnem partnerstvu (torej tudi do omrežij, katerih upravljavec je GVO), vključno z ostalimi pogodbeno opredeljenimi obveznostmi.

Nadalje A1 Slovenija navaja, da v okviru geo segmentacije, ki je iz cenovne regulacije izločila 159 naselij, z razvezavo ne pokriva kar 26 naselij, pri tem pa v celoti ne pokriva niti ostalih naselij. A1 Slovenija nima podatka koliko gospodinjstev v teh naseljih se dejansko nahaja, tako da vpliva predlagane regulacije ni mogoče oceniti. Agencija bi morala omogočiti, da bi alternativni operater lahko ocenil stanje bodisi umakniti nameravano cenovno deregulacijo na teh območjih bodisi izvesti vnovično analizo stanja, izhajati iz obstoječega omrežja Telekoma Slovenije (vezano na MDF), narediti analizo prihodnjih segmentacij/skrajšav/gradnje FTTH GPON na teh območjih in oceniti vpliv nameravanih posegov.

Dejstvo, da A1 Slovenija ni prisoten z razvezavo lokalne zanke na posameznem delu naselja še ne pomeni, da v tem istem delu naselja razvezava lokalne zanke zanj ne bi bila sprejemljiva. Agencija je ravno s tem namenom določila tretji kriterij in preverila ekonomsko upravičenost razvezave lokalne zanke v posameznem naselju. Agencija dodaja, da so podatki glede razpoložljivosti omrežja Telekoma Slovenije, pomembni za poslovne odločitve glede investiranja, dostopni na medoperaterskem portalu (kar naj bi A1 Slovenija zagotovo že dalj časa uporabljal). Poleg so podatki o številu gospodinjstev po posameznih naseljih, za širšo javnost, dostopni na portalu Statističnega urada RS. Vse analize, ki jih je Agencija kot neodvisni in nepristranski regulator naredila so transparentne in strokovne. Pri tem pa mora Agencija pri določenih podatkih ohraniti njihovo stopnjo zaupnosti. Kot je Agencija navedla že v sami analizi, je umik cenovne regulacije produktov osrednjega dostopa v posameznih naseljih izveden pod pogoji, da je še naprej omogočen nadaljnji razvoj konkurence. Agencija je v analizi upoštevala prihodnji razvoj omrežij in bo tako Telekom Slovenije v primeru lokalnega dostopa, v kolikor ne bo mogel zagotoviti fizično razvezavo lokalnega dostopa, to moral zagotoviti z virtualno razvezavo.

A1 Slovenija meni, da Agencija ne pojasni, katere maloprodajne storitve, ki se prodajajo na aktivnih širokopasovnih priključkih je upošteval pri analizi ponudnikov maloprodajnih storitev po naseljih. Prav tako Agencija ne pojasni kako je upoštevala situacijo, če ima uporabnik na določeni OPT sklenjeni dve

pogodbi za nakup širokopasovnih storitev. A1 Slovenija še dodaja, da je nepojasnen prikaz gibanja povprečnih maloprodajnih cen.

Agencija v zvezi s tem odgovarja, da je upoštevala vse maloprodajne priključke na katerih se ponujajo storitve širokopasovnega dostopa zagotovljene preko tehnologij, ki so zamenljive na maloprodajnem trgu (bakreno, kabelsko in optično omrežje). Agencija odgovarja, da je štela vse širokopasovne priključke na določeni lokaciji, saj je mogoče ločeno skleniti dve pogodbi za širokopasovne storitve, v kolikor ima uporabnik na naslovu dve omrežni priključni točki.

V prikazu skupne povprečne cene, ki jo po naseljih v povprečju plačujejo naročniki širokopasovnih storitev (navedenih zgoraj) so zajeti vsi aktivni širokopasovni priključki, zagotovljeni preko tehnologij, ki se zamenljive na maloprodajnem trgu. Pri tem povprečna cena predstavlja povprečje cene, ki so jo v opazovanem obdobju plačali naročniki za uporabo vseh storitev na priključku, vključno z akcijskimi popusti. Več o tem je navedeno v poglavju »Zamenljivost na maloprodajnem trgu«.

A1 Slovenija pripominja, da bi moral razpolagati z vsemi relevantnimi podatki, ki so potrebni za lastne analize, za ugotavljanje geografskih področij, ki se razlikujejo. Dokler alternativnemu operaterju, ki ga tak ukrep prizadene, ne bodo na voljo podatki za preveritev, te odločitve ne smejo iti v škodo alternativnim operaterjem.

Agencija pojasnjuje, da je skladno z drugim odstavkom 14. člena ZEKom-1 v Splošnem aktu o vpisovanju, zbiranju in dostopu do podatkov o omrežnih priključnih točkah iz evidence infrastrukturnih omrežij in objektov (Uradni list RS, št. 107/13, v nadaljevanju: Splošni akt) z namenom ustreznega zavarovanja morebitnih poslovnih skrivnosti, predpisala kategorije uporabnikov z različnim nivojem dostopa do podatkov. Lastniki omrežne infrastrukture te podatke posredujejo organu za geodetske zadeve označene kot poslovno skrivnost. Najbolj ažurni podatki iz Centralnega registra prebivalstva s katerega Agencija pridobi podatke o številu gospodinjstev s stalnim in začasnim prebivalstvom na HSMID prav tako niso javni. Podatki o funkcijskih lokacijah in posameznih naročniških linijah so preko enotnega informacijskega sistema dostopni vsem iskalcem dostopa, medtem ko so podatki o številu gospodinjstev po naseljih javno dostopni. Glede na to, da gre za zaupne podatke, Agencija dostopa do slednjih operaterjem na more omogočiti. Agencija pri tem dodaja, da je analizo stanja naredila kot neodvisni in nepristranski regulator, ki tudi v skladu z ZEKom-1 izvaja regulacijo; medtem ko lahko operater izvaja geografsko analizo za svoje poslovne odločitve.

A1 Slovenija pripomni, da Agencija ne navaja datumov pridobljenih podatkov iz različnih virov, saj se nekateri podatki v javnih evidencah hitro in bistveno spreminjajo (OPT in CRP), zato je potrebno navesti natančen datum pridobitve podatkov iz posamezne javno dostopne baze. A1 Slovenija poziva Agencijo, da vse analitične podatke v analizah dopolni z natančno navedbo vira in datuma pridobitve relevantnih podatkov.

Telekom Slovenije ugotavlja, da je Agencija pri svojih analizah upoštevala podatke iz različnih podatkovnih baz, ni pa nikjer navedla datuma zajema podatkov. Ker se stanje v podatkovnih bazah stalno spreminja, lahko te spremembe bistveno vplivajo na končne rezultate geografske analize. Ravno tako ni jasno kako je Agencija korelirala podatke posameznih baz, kateri so bili atributi v analizi in kako jih je interpretirala. Telekom Slovenije navaja primer »homes passed«, kjer ni znano, ali je Agencija podatke iz katastra GJI upoštevala in na kakšen način.

Agencija odgovarja, da se zaveda, da so podatki dinamična komponenta, zato ves čas skrbno preverja stanje širokopasovne infrastrukture na trgu in v primeru sprememb na trgu tudi posodobi vse povezane podatkovne baze, ki sestavljajo njen geo-podatkovni sistem, v vsakem primeru pa to naredi na 4 mesece. Agencija je pri analizah v zvezi z geografsko opredelitvijo upoštevni trgov uporabila podatke z dne 8. 3. 2017. Izjema so podatki, ki jih je Agencija pridobila od operaterjev iz aplikacijskih sistemov za zaračunavanje maloprodajnih in veleprodajnih storitev širokopasovnega dostopa in se nanašajo na obdobje december 2015. Slednje podatke Agencija zbira enkrat letno, saj se zaveda, da to dodatno obremeni operaterje. Poleg tega pa Agencija zbira podatke o priključkih širokopasovnega dostopa tudi na četrtni ravni, iz katerih je razvidno, da se delež Telekom Slovenije od navedenega obdobja do objave analize ni bistveno spremenil. Dodatno je Agencija pridobila tudi podatke iz medoperaterskega portala Telekoma Slovenije, do katerih je dostopala dne 19. 1. 2017. Agencija bo analizo dopolnila z delom o datumih dostopa do podatkov, ki jih je uporabila pri geografski opredelitvi upoštevnega trga. Metodologija »homes passed« je podrobno opisana v poglavju »Uporabljeni kriteriji pri ocenjevanju homogenosti pogojev znotraj enot«, tudi sicer pa je Agencija v zadostni meri poskrbela za podrobnejše pojasnitve uporabe podatkov.

Telekom Slovenije se v pripombah opredeli do analize v delu geografske opredelitve upoštevnega trga, v katerih navaja, da je tudi sam naredil analizo konkurence na naselje natančno in dobil drugačne rezultate od Agencije. Telekom Slovenije je napravil analizo na osnovi lastnih ter javno dostopnih podatkov. Telekom Slovenije razloži, da zaradi manjka podatkov OPT preostalih operaterjev lahko rezultati v posameznem naselju odstopajo, ne morejo pa bistveno odstopati kumulativni podatki. Telekom Slovenije dalje na podlagi lastnih analiz ugotavlja, da ne more biti operater s pomembno močjo zaradi kumulativno izpolnjenih kriterijev. Telekom Slovenija dodatno navaja, da ima njegovo omrežje potencialni položaj s pomembno tržno močjo samo še v 3160 naseljih z 245.629 gospodinjstvi, kar je 30% gospodinjstev v Sloveniji. Za pretežni del teh naselij pa Telekom Slovenije sklepa, da se bo tam gradilo konkurenčno omrežje. Telekom Slovenije je analiziral seznam belih lis na katerem so 2016 operaterji izrazili komercialni interes izgradnje. Iz objavljenih podatkov DID (analiza tržnega interesa) je Telekom Slovenije sklepal, kje je bil izražen tržni interes drugih operaterjev in v katerih naseljih so še ostale bele lise, ki bodo predmet izgradnje GOŠO4. Telekom Slovenije zaključuje, da je izrinjen iz velikega dela naselij, zlasti gosto poseljenih področij, kjer zaradi regulatornih obveznosti ne more konkurirati infrastrukturnim konkurentom. Razlog ni slabše omrežje (v veliko primerih je bilo zgrajeno

omrežje FTTH točka-točka, ki omogoča hitrosti 1 Gbit/s, vendar je prazno). Telekom Slovenije dokazuje svojo domnevno prereguliranost tudi z grafom, kjer je prikazan delež fiksnih širokopasovnih priključkov drugih operaterjev. Telekom Slovenije zapiše, da bi morala Agencija trg v celoti deregulirati ali pa določiti nacionalne pod-trge.

Agencija v zvezi z analizo Telekoma Slovenije in na podlagi tega podanimi pripombami odgovarja, da ugotovitve in zaključki Agencije temeljijo na vseh razpoložljivih in točnih podatkih. Predložena analiza Telekoma Slovenije že v samem izhodišču temelji na pomanjkljivih podatkih, ter vsebuje najmanj dve bistveni metodološki napaki, in sicer (1) dostop preko kabelskega omrežja z vidika tehnoloških karakteristik infrastrukture iskalcem dostopa ne predstavlja ustreznega substituta za razvezavo lokalnega dostopa in (2) prisotnost komunikacijskega voda, ki poteka mimo lokacij gospodinjstev, sama po sebi še ne pomeni, da je priklop na to omrežje dejansko mogoč. Glede na to, da kabelsko omrežje iskalcem dostopa ne omogoča ustreznega substituta za razvezavo lokalnega dostopa, kar je Agencija ugotovila v sklopu analize zamenljivosti na veleprodajnem trgu, iskalci dostopa tako posledično nimajo možnosti za pogajanje glede dostopa do te infrastrukture in s tem do alternativne možnosti za lokalni dostop. Navedeno vpliva na celotno analizo, ki jo je priložil Telekom Slovenije, saj je število gospodinjstev s prisotno infrastrukturo drugega operaterja, ki predstavlja substitut veleprodajnemu lokalnemu dostopu in s tem iskalcem dostopa potencialno alternativo za lokalni dostop, na fiksni lokaciji tako znatno nižja. V zvezi z ugotavljanjem hišnih števil in prijavljenih gospodinjstev na njih, ki so na dosegu linijskih komunikacijskih vodov, Agencija opozarja, da linijski vodi na celotni trasi ne omogočajo nujno priklopa gospodinjstev na javno komunikacijsko omrežje. Agencija je mnenja, da uporaba tovrstne metodologije napačna, saj prikazuje večje število hišnih števil z gospodinjstvi, kot so ta dejansko na dosegu omrežja. Agencija še dodaja, da v podatkih o linijskih komunikacijskih vodih ni opredeljeno v katerih delih gre dejansko za dostopovni del omrežja. Poleg tega je Telekom Slovenije uporabil še podatek za penetracijo širokopasovnih priključkov na nivoju države, ki ga je apliciral na posamezno naselje. Agencija še dodaja, da iskalcem lokalnega dostopa, razen v redkih primerih (odprta širokopasovna omrežja), poleg reguliranega dostopa na omrežju Telekoma Slovenije ni na voljo veleprodajnega dostopa na komercialni osnovi.

Agencija poudarja, da bi bilo potrebno za potencialno nadaljnjo delitev geografskega trga na pod-trge ugotoviti in dokazati obstoj zadostnih geografskih razlik in zadostno stopnjo homogenosti pogojev znotraj posameznih enot, ki bi opravičile dodatno segmentacijo upoštevne trga na pod-trge, kar pa Telekom Slovenije v svoji analizi ni ustrezno dokazal. Agencija ni upoštevala območij, kjer je bil izražen tržni interes, saj imajo investitorji tri leta časa od dneva obvestila, da izražen tržni interes realizirajo, pri čemer pa to nujno še ne pomeni, da bo omrežje tudi dejansko zgrajeno. Dejstvo je, da je potrebno z analizami veleprodajnih trgov zajeti trenutno stanje na trgu, s pogledom naprej. Ker tako obstaja velika verjetnost, da bodo posamezne meje med enotami, ki odražajo zadostno homogene pogoje, zaradi predvidene nadaljnje posodobitve obstoječih omrežij in gradnje novih NGA omrežij, še nekaj časa nestabilne v smislu sprememb pogojev konkurenčnosti znotraj teh, se je Agencija zato odločila za segmentacijo ukrepov. Pri tem Agencija potencialnih prihodnjih investicij ne

more upoštevati, saj še ne obstajajo oziroma njihova realizacija ni zagotovljena. Agencija mora skladno z drugim odstavkom 100. člena ZEKom-1 v rednih časovnih intervalih analizo trga ponoviti in bo pri tem upoštevala novo stanje na trgu. Agencija lahko to stori že prej, v kolikor na podlagi rednega spremljanja stanja na trgu ugotovi, da je na trgu prišlo do bistvenih sprememb, ki zahtevajo ponovno opravljanje analize trga in prilagoditev regulatornih ukrepov, kar bo Agencija, v kolikor bo to potrebno zaradi gradnje omrežja, tudi storila.

Agencija odgovarja, da se z argumentom Telekom Slovenije glede izrinjenosti iz velikega dela naselij ne strinja. Dejstvo je, da se infrastrukturna konkurenca razvija najprej na najbolj gosto poseljenih območjih, zaradi česar se delež Telekoma Slovenije na teh območjih postopno zmanjšuje. Konkurenca tako prinaša koristi za končne uporabnike, kot so bolj kakovostne, inovativne in cenovno dostopnejše storitve, kar rezultira k bolj porazdeljenim tržnim deležem med ponudniki storitev na trgu. Poleg tega je potrebno upoštevati tudi dejstvo, da je Agencija na podlagi opravljene analize na upoštevnem trgu za osrednji dostop (širokopasovni dostop z bitnim tokom), kjer so na maloprodajnem trgu poleg Telekoma Slovenije prisotni tudi drugi ponudniki storitev, predvidela na posameznih geografskih območjih omilitve regulacije Telekoma Slovenije. Regulacija trga je Telekomu Slovenije med drugim omogočila tudi povečanje izkoriščenosti že izgrajenega optičnega omrežja, kar dokazuje podatek, da je bila ta na začetku regulacije dostopa do optičnega omrežja 24,5%, v času priprave te analize pa 39,7%. Agencija še dodaja, da je na podlagi zbranih podatkov, kljub določenemu razvoju infrastrukturne konkurence, potrdila obstoj nacionalnega trga.

Glede navedbe Telekoma Slovenije, da je izrinjen iz velikega dela naselij, zlasti gosto poseljenih področij, kjer zaradi regulatornih obveznosti ne more konkurirati infrastrukturnim konkurentom, Agencija pojasnjuje kot sledi: dogajanje na maloprodajnem trgu je v večjem delu odvisno od poslovnih in marketinških pristopov vsakega operaterja ter konkurenčnih razmer (pritiski drugih infrastrukturnih operaterjev).

Skladno z vsem napisanim, se Agencija v svojih odgovorih ni podrobneje opredelila do pomanjkljive in v posameznih delih celo napačne analize Telekoma Slovenije. Agencija tako ostaja pri svojih ugotovitvah, da trga veleprodajnega lokalnega dostopa na fiksni lokaciji ni potrebno dodatno segmentirati na pod-trge oziroma deregulirati.

A1 Slovenija v svojih pripombah glede kriterija »manj kot 40% tržnega deleža Telekoma Slovenije« za milejšo regulacijo pripominja, da ta kriterij zgolj dokazuje, da bo na teh območjih Telekom Slovenije še bolj agresiven s svojo tržno strategijo. Tako je iluzorno pričakovati, da bo Telekom Slovenije toleriral alternativne operaterje na svojem omrežju. Prehod na razvezavo krajevne zanke pa naj bi bil vprašljiv zaradi tehnoloških rešitev, ki jih namerava v prihodnje implementirati operater s pomembno tržno močjo, ki fizične razvezave zanke sploh ne omogočajo, ampak omogočajo zgolj VULA, za katero se v tem trenutku, kakšen produkt bo. A1 Slovenija v nadaljevanju med drugim izraža pomisleke glede drugega kriterija pri definiciji naselij, kjer obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva ne bo naložena. A1 Slovenija v zvezi s tem še dodaja, da bo Telekom Slovenije na teh

področjih še bolj agresiven s tržnim nastopanjem.

T-2 pa v zvezi s postavljenimi kriteriji pri definicij naselij, na katerih bo veljala milejša regulacija, opozarja, da je analiza trga jasno pokazala, da so tako trg kot tudi maloprodajne politike glavnih operaterjev enotne, in da merila, ki jih je Agencija uporabila za segmentacijo ukrepov nimajo podlage v Skupnih stališčih BEREC (BoR (14) 73).

Agencija odgovarja, da bi v tem primeru Telekom Slovenije izgubil veleprodajni prihodek iz naslova osrednjega dostopa, saj bi iskalec dostopa bodisi pridobil dostop na omrežju drugega operaterja bodisi se premaknil bližje končnim uporabnikom in s tem plačeval manj. Operaterji bodo imeli v teh naseljih na lokalnem dostopu še vedno na voljo fizično razvezavo lokalne zanke, ki je tudi ekonomsko upravičena, pri omrežjih nadgrajenih s tehnologijo vectoring in GPON omrežjih, pa bo Telekom Slovenije moral zagotavljati virtualni lokalni dostop primerljiv fizični razvezavi krajevne zanke. Poleg tega pa imajo iskalci dostopa tudi možnost gradnje lastnega omrežja na način kot ga predvideva Direktiva o ukrepih za znižanje stroškov za postavitev elektronskih komunikacijskih omrežij, pri čemer bo sredi avgusta 2017 stopil v veljavo ZEKom-1C, ki jo bo v celoti vnesel v slovenski pravni red in na tem področju tudi širi pristojnosti in naloge Agenciji, ki bo tako imela možnost spodbujanja investicij tudi preko tega mehanizma.

Agencija v zvezi s pripombo A1 Slovenija pojasnjuje, da se je pri opredelitvi drugega kriterija (po katerem je Agencija upoštevala »naselja, kjer ima Telekom Slovenije manj kot 40% maloprodajni delež priključkov širokopasovnega dostopa (na bakrenem, optičnem in kabelskem omrežju)«) ravnala po splošnih pravilih konkurenčnega prava, skladno s katerimi ima podjetje prevladujoč položaj na trgu, če je njegov tržni delež višji od 40%¹⁶.

V zvezi s pripombo T-2 pa Agencija odgovarja, da uporaba Skupnih stališč BEREC za Agencijo ni pravno zavezujoča, vendar jih Agencija skladno z določbo 208. člena ZEKom-1 v kar največjem obsegu upošteva. Omenjene Smernice BEREC (tj. »BEREC Common Position on geographical aspects of market analysis (definition and remedies)« - BoR (14) 73) je tako Agencija pri geografski opredelitvi upoštevnega trga dosledno upoštevala. Pri geografski analizi upoštevnega trga je Agencija ugotovila obstoj naselij, kjer je zaradi višje stopnje konkurenčnosti potrebno prilagoditi regulatorne ukrepe za Telekom Slovenije, saj bi lahko naložitev enakih obveznosti pomenila nesorazmernost. Pri tovrstni prilagoditvi »diferenciacija ukrepov« se je prav tako ravnala po omenjenih Skupnih stališčih BEREC ter po Pojasnjevalnih opombah Evropske komisije v zvezi s Smernicami o analizi trga in oceni pomembne tržne moči.

Telekom Slovenije se v svojih pripombah na analizo trga 3b opredeli tudi do geografske opredelitve upoštevnega trga 3b, s čimer se sicer strinja, vendar pa opozarja na nekonsistentnosti, saj naj bi

¹⁶ Peti odstavek 9. člena Zakona o preprečevanju omejevanja konkurence, 75. točka Smernic o analizi trga in oceni pomembne tržne moči.

Agencija v analizi navedla, da je med prvimi regulatorji v Evropi uporabila tudi geografsko segmentacijo. Telekom Slovenije v zvezi s tem še doda, da je podatkih Cullen International takih že 8 držav: 6 jih je opredelilo podnacionalne trge, 2 pa segmentirane ukrepe, kar predlaga tudi Agencija za področje Republike Slovenije.

Agencija v zvezi z navedeno pripombo pojasnjuje, da v analizi upoštevne trga 3b ni nikjer zapisala, da je z izvedbo geografske segmentacije med prvimi državami v Evropi, kar tudi sicer ne drži, saj Agencija upoštevne trga 3b geografsko ni segmentirala, ampak je zgolj definirala geografska območja, tj. naselja, v katerih ni predvidela naložitve obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva. Kot navaja Telekom Slovenije sta to pred njo naredili dve državi članici.

Telekom Slovenije dalje tudi navaja, da bi geografska analiza že v preteklosti pokazala, da je njegov delež širokopasovnih priključkov v urbanih središčih manjši od 40% (z obrazložitvijo, da je geografska opredelitev trga prisotna že v Okvirni direktivi (2002/21/EC).

Agencija na povzeto pripombo Telekoma Slovenije odgovarja, da je maloprodajni tržni delež le eden izmed kriterijev, ki mora biti z ostalima dvema kriterijema kumulativno izpolnjen, da se uvede omilitev regulacije v posameznih naseljih. Poleg tega pa Agencija še dodaja, da se podatki o širokopasovnih priključkih po naseljih nanaša na obdobje december 2015, in njene ugotovitve temeljijo na teh podatkih. V zvezi z navedenim je treba dodati, da Agencija slednje podatke zbira enkrat letno, saj se zaveda, da to dodatno obremeni operaterje. Poleg tega pa Agencija zbira podatke o priključkih širokopasovnega dostopa tudi na četrtni ravni, iz katerih je razvidno, da se delež Telekoma Slovenije od navedenega obdobja do objave analize ni bistveno spremenil. Kakšen tržni delež bi geografska analiza pokazala v preteklosti, ne more biti predmet tega javnega posvetovanja, zato se Agencija do tega ne bo opredeljevala.

Telekom Slovenije v zvezi z geografsko opredelitvijo upoštevne trga navaja, da bi Agencija v geografski presoji trga in posledično tudi v oceni tržne moči (zaradi vpogleda vnaprej) morala vključiti Direktivo o zniževanju stroškov, ali vsaj njene dele, ki so že bili vključeni v ZEKom-1 (saj bo predlagana regulacija veljala še nekaj let, ko bo že uveljavljen ZEKom-1C), ki Direktivo v celoti implementira v slovenski pravni sistem. Geografska segmentacija naj bi rezultirala v blažji regulaciji in omogočila proces digitalizacije in hitrejšega razvoja sektorja elektronskih komunikacij. Maloprodajne cene so na ravni, ki pokriva stroške, samo pri reguliranem operaterju, ostali operaterji pa v očeh končnih uporabnikov degradirajo vrednost storitev. Telekom Slovenije je analiziral alternativne možnosti izgradnje optičnih povezav med kolokacijami Telekoma Slovenije in ugotavljal, ali obstaja možnost izgradnje alternativnega elektronskega komunikacijskega omrežja oziroma posameznih povezav s pouporabo ostale javne infrastrukture v lasti omrežnih operaterjev. Citirana analiza je pokazala, da za kar 96% povezav obstaja alternativna povezava in da je v kar 76% primerov alternativna povezava krajša od 110% dolžine obstoječe povezave Telekoma Slovenije.

V zvezi z zgoraj povzetimi navedbami Telekoma Slovenije Agencija pojasnjuje, da implementacija Direktive o ukrepih za znižanje stroškov v ZEKom-1C, vpliva na posamezen primer in ne na splošno, v zvezi s čemer namerava Agencija pripraviti splošni akt. Operaterjem bo omogočeno, da se dogovarjajo za dostop do pasivne infrastrukture na podlagi komercialnih dogovorov, ki vključujejo vse pogoje dostopa vključno s ceno. V primeru neuspešnih pogajanj bo lahko o dostopu odločila Agencija v okviru reševanja medoperaterskega spora, pri čemer navedeno ne posega v obveznosti, ki jih lahko Agencija naloži operaterjem s pomembno tržno močjo (v skladu z ZEKom-1). Agencija pa lahko, če oceni za primerno glede na okoliščine primera, o dostopu odloči tudi po uradni dolžnosti. ZEKom-1 v zgoraj citiranih določbah tako Agenciji omogoča naložitev obveznosti dostopa z odločbo le v kolikor oceni za primerno glede na okoliščine primera, kar posledično pomeni, da bi se morali operaterji v primeru ukinitve obveznosti dostopa do pasivne infrastrukture Telekomu Slovenije pogajati za vsak del infrastrukture posebej in se – v primeru neuspešnih pogajanj - v zvezi s tem obračati na Agencijo. Navedeno pa bi se posledično odražalo v slabši odzivnosti operaterjev na razmere in povpraševanje na trgu in s tem zmanjšanje konkurenčnosti.

V zvezi z navedbo Telekoma Slovenije, da je analiziral alternativne možnosti izgradnje optičnih povezav med kolokacijami Telekoma Slovenije in ugotavljal, ali obstaja možnost izgradnje alternativnega elektronskega komunikacijskega omrežja oziroma posameznih povezav s uporabo ostale javne infrastrukture v lasti omrežnih operaterjev, pri čemer je analiza je pokazala, da za kar 96% povezav obstaja alternativna povezava in da je v kar 76% primerov alternativna povezava krajša od 110% dolžine obstoječe povezave Telekoma Slovenije, Agencija odgovarja, da v kolikor obstaja druga javna infrastruktura, to še ne pomeni nujno tudi, da je je možno uporabiti (npr. da v naravi dejansko ni ovir, ki bi preprečevale ureditev povezave z uporabo različnih tipov gospodarske javne infrastrukture).

Telekom Slovenije v svojih pripombah Agenciji tudi očita, da je vzpostavila zgolj okolje za obdelavo podatkov, medtem ko večino teh izvira iz javnih evidenc, razen podatkov, ki jih operaterji direktno poročajo Agenciji.

Agencija odgovarja, da morajo lastniki omrežne infrastrukture (kot Telekom Slovenije v svoji pripombi pravilno navaja) podatke o obstoječem stanju in zmožljivosti omrežne priključne točke poročati neposredno organu, ki je pristojen za geodetske zadeve, in sicer skladno z določili 14. člena ZEKom-1 in Splošnega akta o vpisovanju, zbiranju in dostopu do podatkov o omrežnih priključnih točkah iz evidence infrastrukturnih omrežij in objektov. Agencija kot uporabnik navedene evidence z najvišjo prioriteto te podatke potem uporablja v kombinacijami z drugimi, večinoma javno dostopnimi podatki. Vendar pa je bistvena obdelava teh podatkov, kar Agencija naredi z uporabo lastnega geopodatkovnega sistema. Za namen priprave analize upoštevanih trgov je potrebno uporabiti podatke iz določene podatkovne baze v kombinaciji z drugimi podatki in le na ta način lahko Agencija ugotovi celotno stanje na trgu. Tako Agencija ni zgolj vzpostavila okolja za obdelavo podatkov, ampak je nekatere podatke (za ta namen podatke o maloprodajnih in veleprodajnih produktih) tudi sama

zbrala, neposredno od operaterjev in jih ustrezno prostorsko definirala. Zgolj uporaba različnih baz podatkov v kombinaciji z drugimi Agenciji omogoča celosten pogled slike na trgu elektronskih komunikacij.

Telekom Slovenije pozdravlja ugotovitev Agencije v analizi upoštevne trga 3b, da obstajajo naselja, kjer bi bilo zaradi drugačnih razmer na trgu prilagoditi regulatorne ukrepe za Telekom Slovenije, ne more pa se strinjati z rezultati. Telekom Slovenije se v pripombah opredeli do analize v delu geografske opredelitve upoštevne trga, v katerih navaja, da je tudi sam na osnovi lastnih ter javno dostopnih podatkov naredil analizo konkurence na naselje natančno in dobil drugačne rezultate kot ti izhajajo iz analize. V zvezi s tem poudari, da zaradi manjka podatkov OPT preostalih operaterjev lahko rezultati v posameznem naselju odstopajo, ne morejo pa bistveno odstopati kumulativni podatki. Na podlagi lastnih analiz tako ugotavlja, da ne more biti operater s pomembno močjo zaradi kumulativno izpolnjenih kriterijev. Analiza Telekoma Slovenije pokaže, da je konkurenčno okolje (paralelna infrastruktura in razvezava zanke) na celotnem ozemlju Slovenije. Manjkajočih 6% pa je pretežno v območju izraženega tržnega interesa gradnje in v območju belih lis, kjer se bo v naslednjih letih gradil OŠO. Z vključitvijo alternativnih infrastruktur T-2, GOŠO in Telemach glede na njihovo analizo bi Agencija morala deregulirati 1978 naselij, katera vsebujejo 507.394 gospodinjstev. Telekom Slovenije dodaja, da je izračunal, da ima (ob upoštevanju zgolj storitvene konkurence) tržni delež, ki je nižji od 40% na 70% vseh gospodinjstev v Republiki Sloveniji. Na podlagi navedenega zaključuje, da poleg testa treh kriterijev, tudi geografska analiza jasno kaže na dejstvo, da je regulacija trga 3b neupravičena in da bi morala Agencija upoštevni trg 3b deregulirati. Glede na dejstvo, da (1) znaša maloprodajni tržni delež Telekoma Slovenije 34%, (2) da je predlagana regulacija na trgu 3a, ki vključuje tudi virtualni dostop in (3) da že po primerjalnih analizah obstajajo komercialni načini zavez za ohranitev dostopa (primer Švedske), ter ex post mehanizmi, ki skrbijo za preprečevanje škarij cen, je regulacija, sploh v obsegu, ki jo predlaga Agencija nesorazmerna in pretirana.

Agencija je na prvi del pripombe, o bistvenih metodoloških napakah, ki jih je Telekom Slovenije naredil pri izvedbi svoje geografske analize, že pojasnila v odgovorih na predhodne pripombe Telekoma Slovenije.

V zvezi s pripombo Telekoma Slovenije, ki se nanaša na zaključke glede geografske opredelitve upoštevne trga 3b, pa Agencija dodaja, da skupno število prikazanih naselij v prvi tabeli iz tega dela pripombe Telekoma Slovenije ne ustreza dejanskemu številu naselij v Republiki Sloveniji (6036), kar kaže na dodatne metodološke napake v analizi, ki jo je Telekom Slovenije posredoval v odgovoru na analizo upoštevne trga 3b. Poleg tega je Agencija na podlagi analize, ki je temeljila na vseh razpoložljivih in točnih podatkih, ugotovila, da vzporedna infrastruktura drugih operaterjev ni v zadostnem obsegu razpoložljiva na celotnem območju Republike Slovenije, razvezava krajevne zanke pa v vseh naseljih za iskalce dostopa ni ekonomsko opravičena. Agencija se tako ne strinja z navedbo Telekoma Slovenije o obstoju konkurenčnega okolja na celotnem območju države.

V zvezi z deležem naselij (6%), za katerega Telekom Slovenije ugotavlja, da je sicer trenutno še operater s pomembno tržno močjo, a naj bi se v prihodnje, skladno z izraženim tržnim interesom gradnje in gradnjo odprtega širokopasovnega omrežja na belih lisah, pričakoval razvoj drugih omrežij, Agencija odgovarja, da območij, kjer je bil izražen tržni interes, v analizi upoštevne trga 3b v tem delu analize ni upoštevala, saj imajo investitorji tri leta časa od dneva obvestila, da izražen tržni interes realizirajo (pri čemer pa to nujno še ne pomeni, da bo to omrežje dejansko tudi zgrajeno). Agencija mora pri analizi upoštevanih trgov upoštevati dejansko stanje na trgu, s pogledom naprej, kar je že navedla.

V zvezi z ugotovitvijo Telekoma Slovenije, da naj bi imel tržni delež nižji od 40% na 70% vseh gospodinjstev v Republiki Sloveniji (v primeru, da se upošteva zgolj storitveno konkurenco), Agencija pojasnjuje, da v kolikor je imel Telekom Slovenije s to pripombo v mislih delež naselij s tržnim deležem na maloprodaji manj kot 40%, je pravilen delež teh naselij 66,2%. Od teh naselij je 31% zajetih z milejšo regulacijo, 31,4% teh naselij niti ne ustreza prvemu kriteriju (pokritost druge infrastrukture), 3,8% tistih, ki ustreza prvemu kriteriju pa ne ustreza tretjemu kriteriju (tj. ekonomska upravičenost prehoda na razvezan dostop).

Agencija se tako ne strinja z ugotovitvami Telekoma Slovenije v svoji analizi, saj s svojo analizo ni ustrezno dokazal zadostne stopnje konkurenčnih pogojev, ki bi opravičevala dodatno opredelitev območij, za katere bi veljala blažja regulacija.

T-2 v svojih pripombah nasprotuje uvedbi milejše regulacije v naseljih, v katerih bo veljala milejša regulacija, pri tem pa opozarja, da Priporočilo iz leta 2013 razume tako, da bi morali na manj konkurenčnih območjih veljati stroškovne cene, na bolj pa ERT.

Telemach pa v zvezi z določitvijo naselij na upoštevni trgu 3b, kjer bi bilo zaradi drugačnih razmer na trgu potrebno prilagoditi regulatorne ukrepe za Telekom Slovenije (tj. kjer obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva ni naložena) sprašuje, kako si Agencija predstavlja cenovno deregulacijo na teh geografskih območjih? Operaterji imajo na teh območjih, kjer je predvidena cenovna deregulacija že vključene stranke z določenim maloprodajnim paketom. Po uveljavitvi cenovne deregulacije bo lahko Telekom Slovenije poljubno spremenil in verjetno dvignil ceno najema parice oziroma vlakna. V kolikor bo razlika v ceni visoka bo Telemach ta strošek moral prevesti na končnega uporabnika, ki bo po zakonu imel pravico odstopnega opravičevanja. Telemach v zvezi z navedenim Agencijo poziva, da za geografsko cenovno deregulacijo določi jasna navodila, ali vsaj določene varnostne mehanizme pri oblikovanju veleprodajnih cen.

Agencija v zvezi z navedenim pojasnjuje, da v opredeljenih naseljih obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva Telekomu Slovenije ne namerava naložiti, bo pa naložila ostale regulatorne ukrepe (tj. obveznost dopustitve operatorskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe, obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja, obveznost

zagotavljanja preglednosti in obveznost ločitve računovodskih evidenc). Že v skladu z obveznostjo zagotavljanja enakega obravnavanja, kot je ta predvidena v analizi upoštevne trga v skladu s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah, bo moral Telekom Slovenije iskalcem dostopa omogočiti dostop pod enakimi pogoji, vključno s ceno in kakovostjo storitev, v okviru enakih časovnih lestvic, z uporabo enakih sistemov in procesov ter z enako stopnjo zanesljivosti in uspešnosti. Kot že navedeno obveznost zagotavlja enako obravnavanje obstoječih operaterjev na trgu, ki bodo tako pri zagotavljanju storitve dostopa z bitnim tokom deležni enakovrednih okoliščin in pogojev dostopa do omrežja, kot jih Telekom Slovenije uporablja sam zase oziroma za svoja hčerinska ali partnerska podjetja, kar velja – kot že navedeno - tudi za cenovne parametre v okviru obveznosti enakega obravnavanja. Da bo Agencija lahko nadzorovala spoštovanje obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja, bo Telekomu Slovenije naložila tudi obveznost ločitve računovodskih evidenc, v okviru katere bo moral med drugim voditi računovodske evidence ločeno zase in ločeno za ostale operaterje. Namreč, ker lahko Telekom Slovenije kot vertikalno povezano podjetje veleprodajne storitve zagotavlja sebi oziroma svoji maloprodajni organizacijski enoti pod drugačnimi pogoji, kot jih zagotavlja drugim iskalcem veleprodajnega dostopa, bo Agencija z namenom zaščite učinkovite konkurence z naložitvijo obveznosti ločitve računovodskih evidenc le tako lahko nadzirala izpolnjevanje obveznosti enakega obravnavanja. Glede na navedeno Telekom Slovenije v teh območjih ne bo mogel poljubno spreminjati oziroma dvigati cen veleprodajnih produktov, saj so konkurenčni in regulativni pogoji v teh naseljih takšni, da je Telekom Slovenije dovolj omejen pri določanju cen, v kolikor želi konkurirati na maloprodajnem trgu. Navedeno pomeni, da bo Telekom Slovenije v naseljih, za katera velja milejša regulacija, iskalcem dostopa moral zagotavljati enake pogoje, vključno s ceno, kot jih bo zagotavljal sam sebi. V tem delu bo Agencija, zaradi večje jasnosti izpolnjevanja obveznosti enakega obravnavanja, dopolnila analizo.

Agencija v zvezi s pripombo T-2, da gre Priporočilo o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah razumeti tako, da bi morali na manj konkurenčnih območjih veljati stroškovne cene, na bolj konkurenčnih območjih pa ERT, pojasnjuje, da kot izhaja iz 58. točke citiranega priporočila, se lahko regulator odloči, da reguliranih cen za dostop za veleprodajne učinke NGA ne bo uvedel. Glede na dokaz dejanske enakosti dostopa in na konkurenčne pogoje, zlasti učinkovito konkurenco, ki temelji na infrastrukturi, lahko obstajajo dodatni scenariji, v katerih uvedba reguliranih veleprodajnih cen dostopa v skladu z regulativnim okvirom ni utemeljena. Agencija je v analizi upoštevne trga 3b določila kriterije, s katerimi je določila območja, na katerih obstajajo zadostni pritiski na veleprodajne cene dostopa s strani zgrajene alternativne infrastrukture in ekonomsko upravičene možnosti za razvezavo lokalnega dostopa. Evropska Komisija pa v navedenem priporočilu za veleprodajne cene dostopa do omrežij NGA predlaga neuvedbo reguliranih veleprodajnih cen, stroškovno naravnavana cena pa je predvidena šele kot popravni ukrep, pri čemer bi moral regulator to ugotoviti v novi analizi upoštevne trga (30. točka citiranega priporočila). Agencija pa v skladu z zakonskimi pooblastili redno spremljala dogajanje na trgu in v kolikor bo zaznala določene nepravilnosti, bo opravila novo analizo in temu ustrezno prilagodila regulacijo (tudi cenovno).

A1 Slovenija v svojih pripombah med drugim tudi predlaga, da naj Agencija ponovno pretehta, ali je bilo preteklo stanje na trgu takšno, da so izpolnjeni pogoji za cenovno deregulacijo, pri čemer naj oceni ravnanja Telekom Slovenije. Po mnenju A1 Slovenija je umik cenovne regulacije svojevrstna nagrada Telekomu Slovenije za pretekla uspešna cenovna in necenovna izrivanja alternativnih operaterjev konkurentov. A1 Slovenija tako ob morebitni segmentaciji predlaga naj se kriterij 65% pokrivanja prisotnosti drugih infrastruktur poviša na najmanj 80%.

Agencija ne bo umaknila analiz, ker bi to pomenilo odložitev uveljavitve regulatornih odločb, in ker je skrbno preučila in določila dovolj stroge kriterije, ki po mnenju Agencije dosegajo vse zastavljene cilje Agencije v uvodnem delu analize, ob istočasnem upoštevanju vse relevantne informacije s strani operaterjev. Kot že navedeno pa bo redno spremljala dogajanje na trgu in v kolikor bo zaznala določene nepravilnosti, bo opravila novo analizo in temu ustrezno prilagodila cenovno regulacijo. Poleg tega pa tudi ne razumemo pripombe A1 Slovenije, ki bi v tem delu ostal brez regulacije, ki sledi razvoju trga in posledično reguliranega dostopa do GPON omrežja.

5. Obveznost dopustitve operatorskega dostopa

T-2 v pripombah navaja, da naj Agencija v poglavju 8 »predlagane obveznosti na upoštevem trgu« v prvi alineji zadnjega odstavka na strani 101 doda tudi dodatne pogoje zagotavljanja poštenosti, razumnosti in pravočasne izpolnitve kot to določa prvi odstavek 105. člena ZEKom-1.

Agencija v zvezi z navedeno pripombo T-2 pojasnjuje, da določba prvega odstavka 105. člen ZEKom-1 omogoča, da se operaterju omrežja s pomembno tržno močjo naloži obveznost, da ugoti vsem razumnim zahtevam za operatorski dostop do in uporabo določenih omrežnih elementov in pripadajočih zmogljivosti. Tako ravna Agencija zlasti, kadar oceni, da bi zavrnitev operatorskega dostopa ali nerazumni pogoji, ki bi imeli podoben učinek, ovirali vzpostavitev zadostne konkurenčnosti trga na maloprodajnem nivoju, ali da ne bi bili v interesu končnih uporabnikov. Pri tem pa Agencija lahko naloži tudi dodatne pogoje, da se zagotovi poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti. Ker T-2 ne konkretizira svoje zahteve, saj ne navede, katere dodatne pogoje za zagotavljanje poštenosti, razumnosti in pravočasne izpolnitve obveznosti naj Agencija v prvi alineji zadnjega odstavka na strani 101 predmetne analize upoštevne trga navede, se Agencija do predloga T-2 ne bo opredeljevala. Agencija pri tem še dodaja, da je sicer pogoje za izpolnjevanje obveznosti Telekomu Slovenije naložila v okviru predlagane obveznosti enakega obravnavanje (npr. z določitvijo pogodbene kazni (SLG)).

A1 Slovenija v okviru operatorskega dostopa na trgu 3b predlaga, da naj Agencija doda obveznost, da mora operater s pomembno tržno močjo drugim operaterjem omogočiti ponujanje širokopasovnega dostopa tudi na priključkih, na katerih ni vključena PSTN ali ISDN storitev (goli DSL).

Obveznost dostopa kot definirana v 1. točki že vključuje goli bitni tok in zato ni posebej navedena.

A1 Slovenija v pripombah izrazi pomislek, da bi lahko Priporočilo o ravnanju operaterjev v primeru nerazumnih zahtev za operatorski dostop št. 0073-23/2013/14 z dne 24. 6. 2013, prenehalo veljati oziroma bi se lahko spremenilo, zato predlaga da se v izrek regulatorne odločbe prenesejo bistvene značilnosti priporočila. Dalje se sprašuje, ali v tem primeru Priporočilo postane zavezujoče.

Agencija najprej pojasnjuje, da je sprejela Priporočilo o ravnanju operaterjev v primeru nerazumnih zahtev za operatorski dostop, št. 0073-23/2013/14 z dne 24. 6. 2013 (ki je revidirana verzija Priporočila o ravnanju operaterjev v primeru nerazumnih zahtev za operatorski dostop, Uradni list RS št. 106/11) in s tem priporočilom podaja smernice o ravnanjih operaterja s pomembno tržno močjo v zvezi z neizpolnjevanjem pogodbenih obveznosti operaterjev oziroma v zvezi z nerazumnimi zahtevami operaterjev za operatorski dostop. Agencija je Priporočilo o ravnanju operaterjev v primeru nerazumnih zahtev za operatorski dostop dne 14. 7. 2011 na pobudo Evropske komisije pri njej tudi notificirala, kar posledično pomeni, da je njegova vsebina ustrezna tudi za naložitev v obliki ukrepa. Evropska komisija je v Sklepu št. SG-Greffe 82011 D/11770 z dne 14. 7. 2011 tudi pozvala Agencijo, naj zaradi spodbujanja regulativne učinkovitosti, preglednosti, pravne varnosti in nediskriminacije podrobnosti glede obveznosti zagotavljanja dostopa določi s postopkom nadzora in odobritve ustreznih referenčnih ponudb ali z odločbami o uvedbi obveznosti zagotavljanja dostopa s strani operaterjev s pomembno tržno močjo. Agencija je v zvezi s tem Evropsko komisijo z dopisom št. 3824-13/2011/14 z dne 4. 10. 2011 obvestila, da bo v okviru danih zakonskih možnosti upoštevala pripombo Evropske komisije tako, da bo v prihodnjih regulatornih odločbah kot del naložitve obveznosti zagotavljanja dostopa vključila tudi določila Priporočila o ravnanju operaterjev v primeru nerazumnih zahtev za operatorski dostop. Pri tem Agencija pojasnjuje, da je predlagana obveznost že vključena v veljavnih regulatornih odločbah na upoštevni trgih za zaključevanje klicev v fiksni in mobilni omrežji.

A1 Slovenija v nadaljevanju v svojih pripombah trdi, da je napačna ugotovitev, da je malo skrajšav lokalne zanke, in se sprašuje, od kje Agenciji takšna ugotovitev, saj ta naj ne bi podala nobenih empiričnih meritev dosedanjih in napovedanih vplivov skrajšav. V nadaljevanju A1 Slovenija zanima, zakaj je Agencija v okviru trga 3a ukinila dostop do podzanke. A1 Slovenija pri tem še dodaja, da je treba predvideti možnost, da se v primeru, ko je podzanka ukinjena v korist vektoringa, določijo pravila, v katerih primerih lahko Agencija ponovno uvede regulacijo podzanke.

Nasprotno Telekom Slovenije v pripombah pozdravlja namero Agencije glede ukinitve dostopa do podzanke in dodatno utemeljuje pravilnost tega pristopa s podatki, da do januarja 2016 za tovrsten dostop ni zaprosil noben operater, niti se ne pričakuje takšnih prošenj v bodoče.

Agencija odgovarja, da so podatki o skrajšanih bakrenih zankah operaterjem, kakor tudi Agenciji, dostopni preko istega informacijskega sistema, ki ga mora zagotavljati Telekom Slovenije. Na podlagi navedenih podatkov je Agencija v analizi ugotovila, da so se do sedaj skrajšave krajevnih zank izvajale v manjšem obsegu, pri čemer tem ugotovitvam v svojih pripombah pritrjuje tudi Telekom Slovenije.

Nasprotno A1 Slovenija v svojih pripombah neargumentira in nekonkretizira svojih navedb, s katerimi skuša ugotovitev Agencije izpodbijati. Agencija dostopa do bakrene podzanke ni predvidela, saj kljub naloženi obveznosti s trenutno veljavno odločbo, s stani operaterjev za dostop do podzanke ni bilo povpraševanja. Ker je v zvezi s tem Telekom Slovenije navedel podatek za januar 2016, je Agencija ta podatek dodatno preverila pri Telekomu Slovenije, ki je potrdil, da do objave teh odgovorov na pripombe v javnem posvetovanju s strani operaterjev ni bilo poizvedb ali naročil storitve dostopa do bakrene podzanke. Skladno z razvojem trga, tega v prihodnje tudi ni pričakovati, saj obstoječe bakreno omrežje brez nadgradnje z vectoring tehnologijo ne bo omogočalo bistveno višjih hitrosti za končne uporabnike (iz tega razloga v prihodnje tudi več ne bo konkurenčno drugim infrastrukturam). Agencija je tako ob upoštevanju navedenih dejavnikov Telekomu Slovenije predpisala pogoje za nadgradnjo bakrenega omrežja, ki bodo operaterjem še naprej omogočali razvezavo krajevne zanke z določenimi omejitvami, s tem pa tudi povrnitev že opravljenih investicij, pri prehodu na virtualno razvezavo lokalnega dostopa pa bodo operaterjem dostopne tudi višje hitrosti, ki jih omogoča tehnologija vectoring. Agencija je na podlagi navedenih dejstev tako kot bolj sorazmeren ukrep namesto dostopa do podzanke naložila virtualni lokalni dostop. Agencija dodaja, da A1 Slovenija ni navedel razlogov, na podlagi katerih bi se lahko naložila dodatna pravila za primere, v katerih bi se lahko ponovno uvedla regulacija podzanke. Agencija bo tudi v prihodnje spremljala razvoj trga in v kolikor bo ugotovila, da so se pogoji na trgu bistveno spremenili, ponovno opravila analizo trga in na njeni podlagi prilagodila regulatorne ukrepe, vključno z dostopom do podzanke, v kolikor bi se to izkazalo za nujen in sorazmeren ukrep.

A1 Slovenija pripominja, da Agencija ni analizirala učinka uvajanja tehnologije vektoring na omrežje operaterja s pomembno tržno močjo niti na konkurente, ki uporabljajo dostop do njegovega omrežja. Agencija nekritično ocenjuje prednosti vektoringa kot superiorne rešitve nad razvezavo, kar je napačna in škodljiva ocena.

T-2 v pripombah navaja, da Agencija analize ni izvedla s pogledom naprej, kar se kaže v regulaciji vektoringa, ki temelji na začetnem stanju konkurence, brez oziranja na bodoče investicije novih vstopnikov. Pri tem dodaja, da se bo razumnost določenih oblik dostopa spreminjala bistveno hitreje, kot lahko pričakuje novo analizo. T-2 tudi meni, da se na lokalnem nivoju pod pretvezo tehnološkega razvoja (GPON in vektoring) oži prostor novim vstopnikom za investicije v infrastrukturo, ter jih potiska navzdol po investicijski lestvici. Družba meni, da dopustnost nadgradnje v vektoring tako ne izhaja iz potreb po trajnostni konkurenci temveč iz izrazito začasnega varstva obstoječih investicij, brez dolgoročne perspektive, navajajo češki primer, ki po njihovem mnenju ne monopolizira pravice bivšega monopolista, da investira v nadgradnjo omrežja. Družba opozarja, da izhaja toleranca do vektoringa, ki ga operater s pomembno tržno močjo uvaja na določenih območjih iz sporne predpostavke, da je treba podpirati investicije v vsaj neko NGA obliko. Družba meni, da pristop Agencije zunaj urbanih območij implicitno dopušča inferiorne produkte v škodo končnih uporabnikov in povečuje razkorak. T-2 še poudari, da je Telekom Slovenije v FTTH največ investiral v času največjih T-2 investicij, prihodkov od ruralnih naročnin pa ni re-investiral v ta področja, pri tem pa prilagajajo

analizo kot dokaz. T-2 meni, da uvajanje posebnih ugodnosti v zameno za omejene investicije v vektoring pošilja napačne signale na trgu, saj se operater s pomembno tržno močjo zaveda da bo s tem onemogočil konkurenco na lastnem omrežju, naredil investicije v paralelno FTTH manj privlačne ter prihranil pri kakovosti v škodo končnih uporabnikov. T-2 v nadaljevanju dodaja, da Agencija izrecno dopušča nadgradnjo posameznih lokacij z vektoringom, s čimer posega v sedanje in bodoče investicije operaterjev, ki so že investirali v lokalni dostop. T-2 meni, da mora pri uvajanju vektoringa regulator vzpostaviti mehanizme, s katerimi se operaterjem zagotovi delovanje xDSL tehnologij, ki so že prisotne v bakrenem dostopovnem omrežju brez degradacij ali omejevanj. T-2 še dodaja, da je ne glede na izvedljivost teh rešitev v tem trenutku potrebno obveznost naložiti z generalno klavzulo »vseh razumnih zahtev«, saj se tehnologije in njihova dostopnost in cene stalno spreminjajo. T-2 tudi dodaja, da Agencija ni posebej predvidela možnosti, da bi novi vstopniki dostopali do omaric, nadgrajenih z vektoringom z optičnimi povezavami Telekomu. Po ocenah T-2 bi morala Agencija Telekomu naložiti, da mora: (1) ugoditi vsem razumnim zahtevam za dostop do omrežja, nadgrajenega v vektoring, upoštevajoč razvoj tehnologije do naslednje analize, (2) omogočiti dostop do omaric (nadgrajenih z vektoringom) s Telekomovo optiko po stroškovni ceni (LRIC) in po potrebi za več novih vstopnikov, (3) omogočiti operaterjeve lastne nadgradnje razvezanega omrežja v vektoring, kadar Telekom Slovenije nima teh načrtov oziroma zagotavlja prenizko hitrost.

Agencija odgovarja, da je pri opravljanju analize upoštevala tudi pričakovan oziroma predviden razvoj trga v obdobju do naslednjega pregleda trga, pri čemer pa poudarja, da morajo ugotovitve, kot to izhaja iz Smernic o analizi trga in oceni pomembne tržne moči, temeljiti na obstoječih razmerah na trgu. Agencija je v analizi predlagala pogoje za nadgradnjo bakrenega omrežja z vectoring tehnologijo, na podlagi katerih bo Telekomu Slovenije in iskalcem dostopa na maloprodajnem trgu omogočeno ponujanje storitev z višjimi hitrostmi ter konkuriranje kabelskim in drugim infrastrukturnim operaterjem. V kolikor Agencija ne bi dopustila nadgradnje omrežja z vectoring tehnologijo, končni uporabniki na območjih, kjer optično omrežje še ni prisotno, ne bi bili deležni višjih hitrosti, prav tako pa bakrena omrežja v prihodnje na območjih, kjer obstaja infrastruktura drugih operaterjev ne bi bila več konkurenčna. Trend zmanjševanja pomena obstoječega bakrenega omrežja se kaže tudi v zmanjševanju števila razvezanih bakrenih krajevnih zank, ki se je od predhodne analize zmanjšalo že za 21,9%, kar je predvsem posledica postopnega prehoda operaterjev na optično omrežje Telekomu Slovenije in v manjši meri posameznih prehodov na bitni tok zaradi skrajšav krajevnih zank. Agencija je pri oblikovanju pogojev za nadgradnjo bakrenega omrežja z vectoring tehnologijo zasledovala cilj, da se operaterjem še naprej omogoča razvezavo krajevne zanke, vendar z določenimi omejitvami, s tem pa tudi povrnitev že opravljenih investicij, pri prehodu na virtualno razvezavo lokalnega dostopa pa bodo operaterjem dostopne tudi višje hitrosti, ki jih omogoča tehnologija vectoring.

Agencija se je na podlagi podanih pripomb s strani A1 Slovenije in T-2, ki sta izrazila pomisleke glede primernosti predlaganih pogojev za nadgradnjo bakrenega omrežja Telekomu Slovenije z vectoring tehnologijo, odločila za njihovo dopolnitev. Telekom Slovenije bo tako lahko na funkcijskih lokacijah, kjer je prisoten najmanj en operater z razvezavo bakrene krajevne zanke, na vseh podrejenih

podzankah nadgradnjo z vectoring tehnologijo izvedel pod pogojem, da bo operaterjem na krajevnih zankah znotraj istega kablanskega snopa omogočal uporabo frekvenčnega pasu do 17,7 MHz, ki je standardiziran za VDSL2 17a tehnologijo. Pri tem bo navedena omejitev uporabe spodnjega frekvenčnega pasu s strani Telekoma Slovenije veljala za podzanke, pri katerih je omarica z vectoring opremo od funkcijske lokacije oddaljena nad 550 m zračne razdalje, vsaj še do konca leta 2020. Ne glede na navedeno, pa bo moral Telekom Slovenije pri nadgradnji bakrenega omrežja z vectoring tehnologijo na vseh zankah znotraj istega kablanskega snopa omogočati hitrost najmanj 100 Mbit/s proti uporabniku. Agencija bo z navedenim ukrepom iskalcem dostopa še naprej omogočala razvezavo krajevne zanke, ob določenih omejitvah, hkrati pa bo iskalcem dostopa omogočen dostop do višjih hitrosti, ki jih omogoča tehnologija vectoring, s prevzemom prometa na nivoju funkcijske lokacije, kot to predlaga Agencija. Iz tega razloga ohranjanje dostopa na podzanki ni smiselno.

Agencija ugotavlja, da je naložitev minimalne hitrosti 100 Mbit/s proti uporabniku tudi na lokacijah, na katerih ni prisotnih operaterjev z razvezavo krajevne zanke, sorazmerna, saj bo Telekom Slovenije na območjih, na katerih je v okviru poizvedbe, ki jo je izvedlo pristojno ministrstvo konec leta 2016 za namene sofinanciranja gradnje odprtih širokopasovnih omrežij, izkazal tržni interes za gradnjo širokopasovnih omrežij z zmogljivostjo najmanj 100 Mbit/s, moral takšno omrežje v obdobju 3 let tudi zgraditi. Prav tako pa bo na preostalih območjih, kjer bodo zgrajena komercialna omrežja drugih investitorjev, ki so prav tako izkazali tržni interes, za uspešno konkuriranje na trgu treba zgraditi vsaj enako zmogljivo omrežje.

Agencija bo s predlagano dopolnitvijo obveznosti operaterjem zagotovila nadaljnjo razvezavo bakrene krajevne zanke, ki bo znotraj istega kablanskega snopa nadgrajenega z vectoring tehnologijo omejena na frekvenčni pas do 17,7 MHz, pri tem pa bo navedena omejitev uporabe spodnjega frekvenčnega pasu s strani Telekoma Slovenije veljala za podzanke, pri katerih je omarica z vectoring opremo od funkcijske lokacije oddaljena nad 550 m zračne razdalje, vsaj še do konca leta 2020. Nad navedeno razdaljo hitrosti, ki jih lahko zagotovi operater končnim uporabnikom na razvezanih zankah, več ne dosegajo 30 Mbit/s, kar pomeni, da bodo do konca leta 2020 postale nezanimive za končne uporabnike, takšne storitve pa nekonkurenčne na trgu. Telekom Slovenije bo zaradi tega lahko takrat pri nadgradnji bakrenega omrežja z vectoring tehnologijo na vseh podzankah, pri katerih je omarica z vectoring opremo od funkcijske lokacije oddaljena nad 550 m zračne razdalje, znotraj istega kablanskega snopa uporabljal celoten frekvenčni pas, fizična razvezava zanke pa v takšnih primerih ne bo več mogoča.

Agencija je v zvezi z dopustitvijo operatorskega dostopa do bakrenega omrežja nadgrajenega z vectoring tehnologijo Telekomu Slovenije naložila, da iskalcem dostopa zagotovi ustrezno obliko virtualnega lokalnega dostopa, ki je primerljiva s fizičnim dostopom do krajevne zanke. Iskanci dostopa do sedaj niso pokazali zanimanja za dostop do podzanke in so s skupnimi lokacijami prisotni zgolj na večjih funkcijskih lokacijah Telekoma Slovenije, ki skupno predstavljajo nekaj več kot četrtno vseh lokacij Telekoma Slovenije, pri tem pa se stanje od prejšnje analize ni spremenilo, kar pomeni,

da operaterji ne vlagajo v nove kolokacije, da bi tako lahko ponudili storitve preko razvezanega lokalnega dostopa še večjemu številu končnih uporabnikov. Ker Agencija spodbuja gradnjo NGA omrežij, ki bodo končnim uporabnikom omogočila visoke hitrosti, je Telekomu Slovenije na bakrenem omrežju omogočila uporabo tehnologije vectoring, pri čemer bo moral omogočiti hitrosti najmanj 100 Mbit/s proti uporabniku, kar je tudi v skladu s cilji nacionalnega Načrta razvoja širokopasovnih omrežij do 2020. Tako bo v prihodnje tudi drugim operaterjem, ki lokalno dostopajo do bakrenega omrežja Telekoma Slovenije pod reguliranimi pogoji, omogočeno ponujanje storitev dostopa visokih hitrosti končnim uporabnikom ter konkuriranje kablenskimi in drugim infrastrukturnim operaterjem.

Glede navedb T-2, da se na lokalnem nivoju oži prostor novim vstopnikom za investicije v infrastrukturo, ker je Telekomu Slovenije omogočena gradnja GPON omrežij in uporaba tehnologije vectoring, Agencija odgovarja, da imajo vsi operaterji glede uvajanja novih tehnologij, ki temeljijo na optiki, primerljiva izhodišča, saj morajo vsi zgraditi kabelsko kanalizacijo in napeljati optične kable do končnih uporabnikov. Pri tem je ne glede na navedeno, iskalcem dostopa na bakrenem omrežju, ki bo nadgrajeno s tehnologijo vectoring, omogočeno enakovredno konkuriranje na maloprodajnem trgu. Agencija s tem ne posega v poslovne odločitve Telekoma Slovenije glede same gradnje omrežja, vendar pa, kadar je to nujno za vzpostavitev učinkovite konkurence, zagotavlja, da imajo iskalci dostopa v vseh primerih enakovreden reguliran dostop. Operaterji imajo poleg tega v dostopovnem delu omrežja Telekoma Slovenije možnost dostopa do pasivne infrastrukture pod reguliranimi pogoji na nacionalnem nivoju in bodo tako imeli možnost gradnje svojega omrežja v dostopovnem delu, v kolikor ne bodo imeli na voljo nobene druge, za njih sprejemljive opcije. Zgolj ohranjanje dosedanje oblike regulacije bi pomenilo zgolj ohranjanje obstoječega stanja, brez upoštevanja cilja spodbujanja investicij in posledično doseganje širše javne koristi za družbo.

Poleg navedenega pa T-2 pozablja na načela, uvedena z Direktivo o znižanju stroškov gradnje NGA omrežij (in posledično z novelo ZEKom-1C, ki bo stopila v veljavo sredi avgusta 2017), ki širi možnost simetrične regulacije dostopa do pasivnega dela omrežij operaterjev in lastnikov druge javne infrastrukture, kar pomeni še dodatno možnost in spodbudo za gradnjo omrežij z visokimi prenosnimi hitrostmi. Pričakovati je, da bodo operaterji, ki že več let obstajajo na trgu postopno povečevali investicije na trgu, torej tudi v gradnjo lastnega omrežja, kjer je to potrebno oziroma za njih ekonomsko sprejemljivo.

Agencija želi s predlaganimi ukrepi spodbujati investicije Telekoma Slovenije in drugih operaterjev, pri čemer pa operaterje k investicijam sili prav infrastrukturna konkurenca. Agencija se zaveda, da nima garancije, da bo Telekom Slovenije investiral sredstva v izgradnjo omrežja, glede na razmere na trgu pa je po mnenju Agencije pričakovati, da bodo operaterji v konkurenčnem boju prepoznali pomen investicij v boju za končne uporabnike in prepoznanja novih poslovnih priložnosti ter možnosti za nadaljnji razvoj. Agencija tako pričakuje, da bodo operaterji, ki želijo tudi v prihodnje konkurirati na trgu, pričeli investirati v izgradnjo omrežij, saj je pričakovati, da se bo v prihodnje zaradi razvoja konkurence na trgu regulacija postopno umikala. V kolikor se to ne bi zgodilo in bodo šle aktivnosti

na trgu v drugo smer, predvsem v zmanjševanje konkurenčnih razmer na trgu, bo Agencija nemudoma pričela s postopkom za spremembo obstoječe regulacije in zaostila naložene ukrepe ter jih prilagodila novemu stanju na trgu.

Agencija glede dopustnosti nadgradnje bakrenega omrežja s tehnologijo vectoring odgovarja, da je Telekomu Slovenije naložila takšne pogoje nadgradnje, ki omogočajo zaščito preteklih investicij iskalcev dostopa, pri čemer je operaterjem zagotovljen tudi veleprodajni dostop primerljiv fizični razvezavi krajevne zanke. Agencija se prav tako ne more strinjati z navedbo T-2, da podpira investicije v vsaj neko NGA obliko. Na podlagi dopolnjenih ukrepov, ki so bili obrazloženi zgoraj, je razvidno, da Agencija v primeru nadgradnje omrežja z vectoring tehnologijo zahteva hitrosti vsaj 100 Mbit/s proti uporabniku. Agencija na podlagi poizvedbe, ki jo je izvedlo pristojno ministrstvo konec leta 2016 glede tržnega interesa za gradnjo omrežij z zmogljivostjo vsaj 100 Mbit/s, ocenjuje, da bo ne glede na navedeno na teh območjih do leta 2020 zgrajeno vsaj eno komercialno omrežje, ki bo takšne hitrosti omogočalo. Telekom Slovenije bo tako v obdobju 3 let na območjih, kjer je izrazil tržni interes zgradil omrežje z zmogljivostjo 100 Mbit/s. V kolikor pa bo želel Telekom Slovenije tudi na območjih, kjer sam ni izrazil tržnega interesa konkurirati drugim operaterjem, je pričakovati, da bo tudi tam omrežje nadgradil na ustrezno zmogljivost z vectoring tehnologijo oziroma zgradil optično omrežje. Zahteva Agencije, da Telekom Slovenije pri nadgradnji bakrenega omrežja z vectoring tehnologijo zagotovi minimalno hitrost 100 Mbit/s proti uporabniku tako ni nesorazmerna.

Agencija v zvezi s pobudo T-2 glede naložitve generalne klavzule v zvezi z razumnimi zahtevami za dostop odgovarja, da naložitev takšne obveznosti ni mogoča, saj mora Agencija pri nalaganju posamezne obveznosti upoštevati tako primernost, nujnost, kot tudi sorazmernost ukrepa, kar pa pri generalni klavzuli ni mogoče. Agencija tudi ugotavlja, da naložitev obveznosti dostopa do omaric v primeru podzank nadgrajenih s tehnologijo vectoring ne bi bila sorazmerna niti primerna, saj do sedaj operaterji do podzank niso dostopali, čeprav je bil takšen dostop Telekomu Slovenije naložen s trenutno veljavno odločbo. Poleg tega so s skupnimi lokacijami prisotni zgolj na večjih funkcijskih lokacijah Telekoma Slovenije, stanje pa se od prejšnje analize ni spremenilo. Na podlagi navedenega Agencija ugotavlja, da operaterji ne vlagajo v nove kolokacije, da bi tako lahko na skrajšanih zankah končnih uporabnikom ponudili višje hitrosti in preko razvezanega lokalnega dostopa ponudili storitve še večjemu številu končnih uporabnikov. Prav na podlagi navedenega je Agencija kot primernejši in sorazmeren ukrep Telekomu Slovenije naložila veleprodajni produkt VULA, ki vključuje tudi agregacijo od DSLAM-a na podzanki do posameznega aktivnega optičnega vozlišča na katerem bo lahko operater prevzemal promet. Poleg navedenega Agencija na podlagi preteklih izkušenj ne pričakuje, da bi iskalci dostopa investirali v vectoring na območjih, kjer se za to že ne bi odločil Telekom Slovenije. Prav tako pa bi s takšnim ukrepom omejevali pravico lastnika omrežja, da omrežje preneha vzdrževati oziroma, da ga ukine v primeru gradnje optičnega omrežja.

A1 Slovenija pripominja, da bi morala Agencija videti idejo vektoringa zgolj kot predhodno tehnologijo, dovoljeno Telekomu Slovenije kvečjemu do 2020, v katerih je treba izvesti prehod na FTTH

– vektoring pomeni monopolizacijo dostopovnega dela omrežja. A1 Slovenija dalje predlaga, da bi si lahko operater namesto izrabe frekvenčnega pasu izbral dostop preko VULA.

T-2 v svojih pripombah zahteva, da se obdobje v točki 5.c v poglavju Obveznosti dopustitve operatorskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe podaljša na leto 2025. T-2 meni, da do takrat Telekom Slovenije z nadgradnjo bakrenega omrežja z vektoringom ne sme vnašati nobenih motenj ter izvajati spremembe sedanjega stanja.

Telekom Slovenije v svojih pripombah glede nadgradnje bakrenega omrežja z vektoringom, predlaga, da v primeru drugačnega dogovora med operaterji ne veljajo zahteve iz predloga ukrepov. Prav tako predlaga, da je pri izpolnjevanju pogojev za nadgradnjo dovolj, da je izpolnjen en sam pogoj, ne pa vsi trije, kot predlaga Agencija. Telekom Slovenije tudi predlaga, da se v obrazložitvah jasno navede, da bo hitrost 100Mbit/s zagotovljena uporabnikom vključenim v vektoring tehnologiji.

Agencija odgovarja, da nima pristojnosti operaterjem določati vrste tehnologij, ki jih morajo uporabljati pri gradnji svojih omrežij. V kolikor na trgu ne obstaja učinkovita konkurenca, Agencija v sklopu predhodnega urejanja trga operaterju s pomembno tržno močjo naloži obveznosti operatorskega dostopa na način, da je iskalcem dostopa zagotovljena primerna oblika dostopa, ki mora biti sorazmerna glede na namen. Agencija tako na podlagi predhodno podane obrazložitve namerava omogočiti nadgradnjo bakrenega omrežja z vektoring tehnologijo, pri čemer pa je določila tako pogoje za nadgradnjo, kot tudi obveznost zagotavljanja virtualnega lokalnega dostopa. Agencija glede navedb A1 Slovenija, da bi morala biti vektoring tehnologija dovoljena Telekomu Slovenije le v prehodnem obdobju (največ do leta 2020), nato pa bi moral biti izveden prehod na FTTH, ponavlja, da Telekomu Slovenije ne more nalogati obveznosti glede gradnje omrežja in da je to v izključni pristojnosti posameznih operaterjev na trgu in posledično njihovih poslovnih in investicijskih modelov. Po drugi strani pa ima Agencija možnost, da določi pogoje v posameznih primerih gradnje omrežja na način, da se sledi ciljem sektorske regulacije. Agencija pri tem dodaja, da je na podlagi pripombe A1 Slovenija dopolnila pogoje za nadgradnjo bakrenega omrežja z vektoring tehnologijo, kar je predhodno v okviru odgovorov na druge pripombe v tem dokumentu tudi že obširneje obrazložila. Glede izbire vrste dostopa pa Agencija dodaja, da bo Telekom Slovenije moral zagotoviti produkt VULA na vseh priključkih, ki bodo že nadgrajeni s tehnologijo vektoring.

Agencija na navedbe T-2 odgovarja, da prepoved uporabe tehnologije vektoring ne bi bil sorazmeren ukrep. Agencija je za zagotovitev povrnitve investicij operaterjev določila pogoje za uvedbo te tehnologije, ki ji je na podlagi pripombe T-2 tudi dopolnila, obenem pa je na takšnem omrežju Telekomu Slovenije naložila obveznost virtualne razvezave lokalnega dostopa, kar je Agencija predhodno tudi že obširneje obrazložila.

Agencija bo delno sledila predlogu Telekoma Slovenije in bo k pogojem za nadgradnjo bakrenega omrežja z vektoring tehnologijo dodala, da v primeru drugačnega dogovora z operaterji pogoji, ki so

povezani z rezerviranim frekvenčnim pasom do 17,7 MHz ne bodo veljali, ne glede na dosežen dogovor pa obveznost 100 Mbit/s ostaja v veljavi. Agencija bo v analizi tudi bolj jasno zapisala, da pogoj glede hitrosti 100 Mbit/s velja samo za zanke znotraj istega kabelskega snopa, pri tem pa ne bo pa sledila predlogu Telekom Slovenije, da pogoj velja samo za priključke, ki so nadgrajeni z vectoring tehnologijo. Dodatno Agencija glede pogojev za nadgradnjo bakrenega omrežja pojasnjuje, da je za nadgradnjo dovolj, da je izpolnjen en sam od naštetih pogojev, ne pa vsi trije. Agencija bo na podlagi dopolnitve pogojev za nadgradnjo bakrenega omrežja z vectoring tehnologijo, kar je predhodno že obširneje obrazložila, dopolnila analizo s predlaganimi ukrepi.

A1 Slovenija v pripombah izrazi nestrinjanje z navedbo Agencije, da razvezava FTTH P2MP ni ekonomsko ali tehnično sprejemljiva ter dodaja, da brez ustreznih analiz postane po mnenju družbe ta ocena Agencije vprašljiva.

T-2 v pripombah v zvezi z dostopom do GPON omrežja navaja, da se regulacija krajevne zanke točka-več točk ne ozira na razumne možnosti razvezave, ki bodo cenovno privlačne v prihodnosti, in da se Agencija namesto ugoditve vsem razumnim zahtevam za dostop osredotoča le na eno obliko dostopa - VULO. Družba meni, da je optično krajevno zanko točka - več točk in možne rešitve razvezave takšne krajevne zanke zaradi stalnega tehnološkega napredka nujno regulirati predhodno s splošno obveznostjo ugoditve vsem razumnim zahtevam za dostop. Družba omenja, da bosta v prihodnjem obdobju najmanj dve obliki dostopa postali razumni: (1) razvezava na ravni razcepnika in (2) razvezava valovnih dolžin. T-2 v nadaljevanju navede, da je treba v vsakem primeru naložiti obveznost operatorskega dostopa na ravni razcepnika z generalno klavzulo »vseh razumnih zahtev«, kot je to že predlagal pri tehnologiji vectoring. Pri tem zvarjena vlakna na razcepniku ne bi smela biti ovira za naložitev tovrstnega dostopa in opiše problem z netransparentno nadgradnjo omrežja Telekom Slovenije v GPON. Glede razvezave na ravni valovne dolžine pa T-2 dodaja, da bo tak dostop postal razumen v obdobju bistveno pred naslednjo analizo trga. T-2 tako predlaga, da Agencija v odločbi zagotovi razvezavo optičnega dostopovnega omrežja tipa točka - več točk, pri čemer je mnenja da bo v času veljavnosti predmetne odločbe WDM tehnologija postala ekonomsko dostopna. T-2 poda tehnične specifikacije in doda, da je omogočanje primerne dostopa na optičnem omrežju Telekom Slovenije tipa točka - več točk primeren pristop za večjo izkoriščenost omrežja. T-2 tako predlaga, da se prva alineja 5. odstavka dopolni tako, da mora Telekom Slovenije zagotoviti vsak razumen operatorski dostop z različnimi oblikami razvezave točka – več točk.

Agencija odgovarja, da spremlja razvoj PON tehnologij z uporabo več valovnih dolžin (npr. NG-PON2) ki so izvirno namenjene za povečanje zmogljivosti omrežja. Ker te tehnologije še niso v širši uporabi, ki je s strani proizvajalcev opreme predvidena šele za leto 2019 oz. 2020 in ker BEREC še ni podal poročila evropskih regulatorjev glede souporabe istih optičnih zank, Agencija ugotavlja, da v tem trenutku ni zadostnih pogojev za regulacijo dostopa na nivoju valovne dolžine. Agencija je pri oblikovanju predvidenih obveznosti skladno s 101. členom ZEKom-1 dolžna presoditi primernost, nujnost in sorazmernost teh obveznosti, pri čemer tako operaterju s pomembno tržno močjo ne more

nalagati obveznosti, za katere v času opravljanja analize ne more objektivno oceniti njihove primernosti in razumnosti, kot tudi presoditi o sorazmernosti takšnih ukrepov. Agencija bo tudi v prihodnje spremljala nadaljnji razvoj tehnologij in trga, ter bo v kolikor bo pri tem ugotovila, da so se razmere na trgu bistveno spremenile, predčasno pristopila k ponovni analizi upoštevnega trga in na podlagi ugotovitev prilagodila regulatorne ukrepe. Ne glede na navedeno, pa je Agencija za dostop do PON omrežja Telekomu Slovenije naložila obveznost zagotavljanja virtualno razvezanega lokalnega dostopa.

Agencija še dodaja, da naložitev generalne klavzule v zvezi z razumnimi zahtevami za dostop ni mogoča, saj mora Agencija pri nalaganju posamezne obveznosti upoštevati tako primernost, nujnost, kot tudi sorazmernost ukrepa, kar pa pri generalni klavzuli ni mogoče. Agencija pri tem ugotavlja, da naložitev obveznosti dostopa na ravni razcepnika ne bi bila sorazmerna niti primerna, saj so posamezni razcepniki na katerih so zvarjena vlakna nameščeni v jaških vzdolž trase dostopovnega omrežja. Glede na to, da do sedaj operaterji niso dostopali do bakrenih podzank, čeprav je bil takšen dostop Telekomu Slovenije naložen s trenutno veljavno odločbo, Agencija ne pričakuje, da bi dostopali do posameznih razcepnikov, na katere je povezanih znatno manj končnih uporabnikov na lokacijo, kot je to pri podzanki. Na podlagi navedenega je Agencija kot primernejši in sorazmernejši ukrep Telekomu Slovenije naložila veleprodajni produkt VULA in prevzem prometa na posameznem aktivnem optičnem vozlišču.

Agencija poleg tega aktivno spremlja dogajanje glede souporabe določenega dela optičnih inštalacij, v skladu z ZEKom-1C, ki bo stopil v veljavo sredi avgusta tega leta, pa namerava pripraviti splošni akt, ki bo podrobneje urejal dostop do omrežja z namenom znižanja stroškov gradnje NGA omrežij.

A1 Slovenija v nadaljevanju dodaja, da Agencija ne naslovi problematike, da Telekom Slovenije ne bo več gradil FTTH P2P in da tako ni pričakovati rasti deleža razvezave krajevne zanke. A1 Slovenija še navede, da se prav tako predvideva izgradnja 200.000 optičnih priključkov podjetja RuNe na način, ki bo omogočal zgolj centralni dostop preko bitnega toka. Oboje utegne zelo vplivati na trg 3b, kjer pa se cenovna regulacija umika. A1 Slovenija pri tem še doda, da sta oba načina dostopa do omrežja operaterja s pomembno tržno močjo za A1 Slovenija vitalnega pomena.

Kot je Agencija že pojasnila v enem izmed prejšnjih odgovorov, sama ne more narekovati tehnoloških rešitev, ki naj jih uporabljajo posamezni operaterji, ima pa možnost, da določi pogoje v posameznih primerih gradnje omrežja na način, da se sledi ciljem sektorske regulacije. Agencija s splošnimi akti in priporočili ureja splošna pravila pri gradnji omrežij in ponujanju storitev elektronskih komunikacij, ter v okviru predhodne regulacije skrbi za zagotavljanje konkurenčnih razmer na trgu, s tem da operaterju s pomembno tržno močjo naloži sorazmerne obveznosti, ki omogočajo drugim operaterjem dostopa do omrežja. V okviru tega Agencija zasleduje tudi cilj spodbujanja investicij operaterjev v NGA omrežja.

Agencija se tako ne opredeljuje do poslovnih politik posameznih operaterjev na trgu, temveč le regulira odnose med njimi in končnimi uporabniki na način, da je možna odprta konkurenca in da uporabniki dobijo sodobne storitve po dostopni ceni. V skladu z doktrino investicijske lestvice Agencija skrbi za to, da imajo iskalci dostopa možnost dostopa do reguliranih omrežij pod konkurenčnimi pogoji preko različnih oblik veleprodajnega dostopa. Agencija vzpodbuja in pozdravlja vsako pobudo glede izgradnje omrežij nove generacije in tudi napovedano izvedbo projekta RuNe. Agencija bo spremljala izvedbo projekta in v kolikor bo na trgu prišlo do bistvenih sprememb, bo ponovno opravila analizo trga in glede na ugotovitve naložila primerne, nujne in sorazmerne regulatorne ukrepe za zagotovitev učinkovite konkurence.

Agencija odgovarja, da območij, kjer je bil izražen tržni interes, v analizi upoštevne trga 3b v tem delu analize ni upoštevala, saj imajo investitorji tri leta časa od dneva obvestila, da izražen tržni interes realizirajo (pri čemer pa to nujno še ne pomeni, da bo to omrežje dejansko tudi zgrajeno). Analiza je tako odraz trenutnega stanja na trgu pri čemer pa upošteva tudi pogled naprej, vendar ne na način, da bi se na območjih, kjer je predvidena gradnja omrežja in torej teh omrežij še ni, regulacija temu že prilagajala v smislu njenega obsega. Tako Agencija potencialnih prihodnjih investicij ne more upoštevati, saj še ne obstajajo oziroma njihova realizacija ni zagotovljena. V primeru, da bo Agencija na predmetnem trgu zaznala bistvene spremembe v smislu prisotnosti novo zgrajenih omrežij in s tem povečano stopnjo konkurence na trgu, bo analize predčasno ponovila in na njihovi podlagi prilagodila regulacijo.

A1 v pripombah navaja, da glede VULA, vektoringa in GPON Agencija ni izdelala nobene analizo vplivov omenjenih produktov na razvezavo krajevne zanke alternativnih operaterjev za prihodnje obdobje. A1 Slovenija pri tem izpostavlja, da Agencija ni omenila analize preteklih posegov ter ni pretehtala bodočih posegov v fiksno omrežje – ti posegi imajo neposreden vpliv ter posledice na upoštevem trgu 3a. VULA ni nujno ustrezen substitut fizični razvezavi, pri čemer bo velik problem VULA produkta cenovni veleprodajni vidik – način določanja veleprodajne cene za produkt, ki bi sicer moral biti ekvivalent fizični razvezavi, ob predpostavki, da so stroški gradnje GPON ter vektoringa bistveno nižji kot stroški gradnje FTTH P2P (kar bo vhodni input za vodilne produkte), lahko pomeni nove zlorabe.

A1 Slovenija v nadaljevanju pripomb dodaja, da je navedba Agencije, da se VULA umešča na trg, če izpolnjuje pogoje, pavšalna. Polega tega očita Agencij, da ne pojasni, kdo bo ugotavljal pogoje, da VULA predstavlja substitut razvezavi fizične krajevne zanke. A1 Slovenija tudi predlaga, da Agencija na trgu 3a predvidi prehodno obdobje, v katerem mora Telekom Slovenije pripraviti tehnične in komercialne pogoje za VULA. Pri tem bi morali imeti alternativni operaterji 45 dni za testiranje, odločba pa bi lahko stopila v veljavo šele po opravljenem testiranju in potrditvi s strani vseh zainteresiranih operaterjev, pri čemer bi morali Telekom Slovenije in alternativni operaterji izvesti laboratorijsko in praktično testiranje implementacije vektoringa.

Agencija odgovarja, da je skrbno analizirala stanje fiksnih omrežij in razširjenost posameznih

tehnologij in tudi pretehtala različne možne scenarije nadgradenj obstoječih omrežij v prihodnosti. To dokazujejo tudi analize in delavnice na temo investicij v omrežja naslednje generacije izvedene v letu 2015 in 2016 (npr. delavnica v zvezi z veleprodajnimi produkti, ki jo je izvedel Deloitte septembra 2016). Komentarije na navedene analize in delavnice so podali tako operaterji in ostala zainteresirana javnost, Agencija pa jih je pri pripravi regulacije trgov smiselno upoštevala.

Agencija v zvezi z opredelitvijo VULA produkta odgovarja, da je v tem delu sledila Priporočilu Komisije o upoštevni trgih in pripadajočemu Pojasnilu (t.i. delovni dokument Komisije), ki podrobneje definira vsebino izvajanja omenjenega Priporočila, ter Skupnim stališčem BEREC-a, ki opredeljujejo zahteve za virtualno razvezavo lokalnega dostopa. Ker navedeni produkt nadomešča fizično razvezavo lokalnega dostopa zanj veljajo drugačne tehnične zahteve kot za bitni tok, tako da omogoča iskalcem dostopa storitev, ki je primerljiva s fizično razvezavo. Kot navedeno je Agencija pri naložitvi obveznosti virtualne razvezave lokalnega dostopa v največji meri upoštevala Skupna stališča BEREC-a o zahtevanih karakteristikah za virtualne produkte, ki jih je smiselno nadgradila za slovenske razmere.

Agencija glede cenovnega vidika VULA produkta, ki ga izpostavlja A1 Slovenija, odgovarja, da pri tem sledi Priporočilu Komisije o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah, ki pri regulaciji NGA produktov kot sorazmeren ukrep predvideva naložitev modela ERT in ne stroškovnih cen. Slednje omogoča reguliranemu operaterju več fleksibilnosti pri oblikovanju maloprodajnih cen, iskalcem dostopa pa zagotavlja takšne veleprodajne cene, ki omogočajo oblikovanje konkurenčne maloprodajne ponudbe. Pri nalaganju navedenega ukrepa Agencije zasleduje cilj vzpodbujanja investicij v nova omrežja s strani vseh operaterjev na trgu. A1 Slovenija pri tem ni v ničemer onemogočen, da tudi sam prevzame pobudo in investira v izgradnjo omrežij nove generacije in tako končnim uporabnikom omogoči dostop do storitev visokih hitrosti.

Glede pripombe A1 Slovenija, da je navedba Agencije, da se VULA umešča na trg, če izpolnjuje pogoje, pavšalna, Agencija odgovarja, da so virtualne produkte na lokalnem dostopu, kot substitut za fizično razvezavo krajevne zanke, predhodno nalagali tudi regulatorji drugih evropskih držav, slednje pa je predstavljalo tudi izhodišče za oblikovanje Skupnih stališč BEREC-a glede virtualnih produktov. V primerjavi s Slovenijo so se operaterji v veliko državah v Evropi že v začetni fazi gradnje optičnih omrežij odločali za tip gradnje GPON, kar je bil tudi eden glavnih razlogov, ki je vodil v definiranje VULA produkta s strani nacionalnih regulatorjev in prilagojeno definicijo upoštevnega trga. Na nivoju celotne Evrope in širše je po napovedih FTTH Council Europe (maj 2017) ¹⁷ pričakovati, da bo leta 2019 kar 60% optičnih priključkov tipa PON, in le 39% tipa točka-točka (P2P). Agencija je na podlagi analize stanja na trgu ugotovila, da je za zagotovitev dostopa do omrežja iskalcem dostopa nujno zagotoviti tudi dostop na infrastrukturi, ki ne omogoča fizične razvezave. Kot primeren in sorazmeren ukrep je tako Agencija Telekomu Slovenije naložila obveznost zagotavljanja virtualne razvezave

¹⁷ Public Webinar: European FTTH Forecast, 2016-2019: Behind The Numbers

lokalnega dostopa.

Agencija glede pripombe A1 Slovenija v zvezi s predhodnim obdobjem za testiranje VULA produkta odgovarja, da bo Telekomu Slovenije naložila 30 dni za pripravo vzorčne ponudbe, ki bo morala vključevati vse tehnične pogoje za VULA produkt, ter nato še dodatnih 30 dni za pripravo vseh komercialnih pogojev. Po objavi vzorčne ponudbe bodo imeli operaterji tako na voljo 30 dni za testiranje produkta. V tem času bo moral Telekom Slovenije tudi odpraviti vse morebitne napake.

A1 Slovenija se v nadaljevanju opredeli tudi do ostalih ukrepov, in sicer v zvezi z operatorskim dostopom navaja, da sta izpadli obveza dostopa do optičnega delilnika in neosvetljenih optičnih vlaken. A1 Slovenija tudi navaja naj se točka prevzema (PoH) naredi po izbiri operaterja in sicer lokalno ali pa višje na točki koncentracije. A1 Slovenija prav tako pripomni, da naj Agencija Telekomu Slovenije naloži, da ima operater možnost na točki predaje namestiti lastno opremo, dostop do električne energije, hlajenja.

T-2 v pripombah navede, da naj se pri obveznosti dopustitve operatorskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe v točki IV na strani 105 med točke doda cestne omarice in optično povezavo do podzanke za potrebe dostopa do bakrenega omrežja oziroma razcepnikov v primeru optičnega krajevnega omrežja točka - več točk.

Telekom Slovenije opiše dva različna načina skrajšave bakrene zanke in poudari, da je storitev dostopa do MSAN na skrajšani zanki že definiran v obstoječem RUO. Pri tem Telekom Slovenije produkt VULA razume kot dostop operaterja na MSAN na skrajšani zanki, pri čemer mora operater najeti še zaledno povezavo. Telekom Slovenije zaključí, da mora dostop VULA zagotoviti na skrajšani zanki in ne na regionalnem oziroma nacionalnem nivoju. Telekom Slovenije tako pojasnjuje, da je točka prevzema v njegovem omrežju v primeru vectoringa prvo agregacijsko vozlišče nadgrajeno v to tehnologijo, pri tem pa navaja, da je Agencija v predlogu ukrepov navedla točko prevzema prometa na posameznih aktivnih optičnih dostopovnih vozliščih, ki vključuje tudi agregacijo od DSLAM-a na lokaciji podzanke do posameznega aktivnega optičnega dostopovnega vozlišča. Telekom Slovenije še poudari, da glede na prakso razlikovanja med bitnim tokom (dostop omogoča samo internet) in VULA (dostop omogoča tudi IPTV in VoIP), sam že v sedanjí razvezavi z bitnim tokom dejansko ponuja VULA dostop.

Agencija odgovarja A1 Slovenija in T-2, da dostopa do optičnega delilnika in neosvetljenih optičnih vlaken za povezavo do podzanke (cestne omarice) v analizi ni predvidela, ker Telekomu Slovenije obveznosti dostopa do bakrene podzanke oziroma razcepnikov v optičnem omrežju točka – več točk ne bo naložila, kot je to v odgovorih v zvezi s tehnologijama vectoring in GPON predhodno že pojasnila. Agencija v zvezi z navedenim dodaja, da bo moral Telekom Slovenije v primeru bakrenih podzank in bakrenega omrežja nadgrajenega z vectoring tehnologijo iskalcem dostopa omogočiti prevzem prometa na nivoju posameznega aktivnega optičnega dostopovnega vozlišča, kar pomeni, da bo v okviru VULA produkta moral zagotoviti tudi agregacijo od DSLAM-a na lokaciji podzanke do posameznega aktivnega optičnega vozlišča na funkcijski lokaciji. Agencija se pri tem ne strinja z

navedbo Telekom Slovenije, da bi iskalci dostopa pri virtualni razvezavi lokalnega dostopa morali promet prevzemati na nivoju podzanke, saj takšna zahteva glede na okoliščine ne bi bila razumna, tako da Telekom Slovenije tega ne bo smel zahtevati. Pri tem po drugi strani Telekom Slovenije sam v okviru drugih pripomb na predmetno analizo navaja, da povpraševanja s strani iskalcev dostopa po podzanki ni, in da dostopa do nje ni potrebno nalagati, kar si Agencija lahko razlaga zgolj kot interes Telekom Slovenije za izrivanje operaterjev s trga. V zvezi z namestitvijo lastne opreme in dostopom do električne energije in hlajenja pa Agencija dodatno odgovarja A1 Slovenije, da je to Telekomu Slovenije že naložila v obveznostih za skupno lokacijo.

Agencija se prav tako ne strinja z navedbo Telekom Slovenije, da bitni tok omogoča samo storitev dostopa do interneta, VULA pa še ostale širokopasovne storitve. Telekomu Slovenije namreč trenutno veljavna regulatorna odločba, ki ureja dostop z bitnim tokom, nalaga tako zagotavljanje storitev dostopa do interneta, kot tudi IP telefonije in IP televizije. Upošteva novo Priporočilo o upoštevnih trgih iz leta 2014 so storitve bitnega toka vključene na trg 3b, ki je definiran kot veleprodajni osrednji dostop, medtem ko je produkt VULA kot virtualna razvezava lokalnega dostopa umeščen na trg 3a. Agencija pri tem na podlagi objavljenih vzorčnih ponudb Telekom Slovenije ugotavlja, da produkt VULA kot je predviden s predmetno analizo upoštevnega trga še ni vključen v obstoječo veleprodajno ponudbo Telekom Slovenije.

A1 Slovenija v pripombah navaja, da mora Telekom Slovenije iskalcu dostopa zagotoviti popolno VULO, brez vsakršnih tehničnih omejitev, pri čemer mora priključek omogočati hitrost najmanj 100 Mb/s. A1 Slovenija še predlaga, naj Agencija Telekomu Slovenije naloži, da alternativnemu operaterju zagotovi analizator omrežja ter dostop do konfiguracije parametrov linije.

T-2 v okviru obveznosti dopustitve operatorskega dostopa do omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe pri tehničnih pogojih VULE predlaga dopolnitev predvsem s tehničnimi parametri QoS, parametri logičnih povezav ter dodeljevanjem IPv4 in IPv6 naslovov. V nadaljevanju T-2 opozarja, da analiza ne podaja tehničnih zahtev za izvedbo predlaganih obveznosti dopustitve operatorskega dostopa in poda svoj predlog obveznosti, ki naj jih Agencija naloži Telekomu Slovenije: (1) zagotoviti transparenten dostop na Layer 2 po ISO/OSI referenčnem modelu, ki temelji na Ethernet vmesniku, (2) operaterjem omogočiti uporabo lastne CPE, (3) omogočiti trenutno uporabo naročniške povezave v mejah fizičnih zmogljivosti takšne povezave, (4) omogočiti kapacitete v IP/MPLS in dostopovnem omrežju v obsegu znotraj skupnega koncentracijskega razmerja 1:8, (5) omogočiti upravljanje hitrosti posameznih storitev na virtualni naročniški povezavi, (6) omogočiti zagotavljanje različnih razredov kakovosti storitev vključno s prioritizacijo prometa, v tem pogledu T-2 predlaga uvedbo vsaj štirih kategorij, (7) omogočiti uporabo Vlan per service modela s QoS po 802.1q/ 802.1p načinom prioritizacije prometa med različnimi Vlan-i in Vlan per user modela s QoS po ToS/DSCP načinom prioritizacije. T-2 tudi dodaja, da mora Telekom Slovenije, pri transportu prometa preko omrežja upoštevati ToS/DSCP prioritete, jih ne sme brisati, in upoštevati prioritetne razrede, (8) v primeru zagotavljanja QoS med različnimi Vlan-i do uporabnikov omogočiti ohranitev zahtevanih razredov

QoS, (9) zagotoviti možnost uporabe storitev v multicast-u, (10) do uporabnika zagotoviti najmanj 4 unikatne logične VLAN povezave ter 1 dodatno za upravljanje opreme, (11) omogočiti identifikacijo uporabnikov z možnostjo dodeljevanja statičnih in dinamičnih IPv4 in IPv6 naslovov, (12) zagotoviti možnost omejevanja hitrosti glede na naročeni prometni profil uporabnika in možnosti nadzorovanja naročniške povezave, (13) omogočiti vzpostavitev vseh varnostnih in zaščitnih mehanizmov s katerimi se zagotovi varnost uporabnikov ter celovitost omrežja in storitev, (14) zagotoviti na zahtevo operaterja vrednosti parametrov naročniške povezave, ki omogočajo diagnosticiranje in odpravo napak.

Telemach v svojih pripombah navede, da od dostopa preko VULE pričakujejo transparentno storitev od funkcijske lokacije do stranke, se pravi VLAN tagiranja (Q in Q), pri tem dostopu pričakujejo tudi neomejeno kapaciteto, brez faktorja sočasnosti in dodatnih stroškov oz. obveznih pogojev najema kolokacijskih prostorov.

Telekom Slovenije glede zagotavljanja transparentnega dostopa na drugem sloju pri virtualni razvezavi lokalnega dostopa navede, da sam zagotavlja transparentno upravljanje hitrosti posameznih storitev v okviru zakupljenega paketa. Pod modelom VULA Telekom Slovenije opredeljuje naslednji način dostopa: (1) optična infrastruktura v celoti pripada infrastrukturnemu operaterju, (2) infrastrukturni operater razdeli maksimalno pasovno širino porta virtualne poti, (3) vsakemu operaterju pripada minimalno ena pot, (4) osnovno konfiguracijo poti (pot sama, pasovna širina, osnovni zaščitni mehanizmi) izvede infrastrukturni operater in (4) alternativni operater izvede konfiguracijo storitev.

Telekom Slovenije v nadaljevanju komentira točko 2e, ki od njega zahteva omogočiti uporabo virtualne naročniške povezave v mejah fizičnih zmogljivosti takšne povezave oziroma najmanj njenega premo sorazmernega deleža v danem trenutku uporabljenih kapacitet skupnega dela dostopovne povezave tako, da bo v danem trenutku upošteval dodeljeno pasovno širino na posameznih paketih. Telekom Slovenije poudarja, da mora tehnično skladnost uporabniške opreme (CPE) z omrežjem ugotavljati in potrditi Telekom Slovenije. Glede števila VLAN povezav Telekom Slovenije navede, da danes zagotavlja do 4 VLAN povezave, Agencija pa nalaga obveznosti najmanj 4 VLAN povezav. V zvezi z zagotavljanjem možnosti omejevanja hitrosti glede na naročeni prometni profil uporabnika in nadzorovanje naročniške povezave Telekom Slovenije poudarja, da lahko naročniško povezavo nadzoruje operater na svoji CPE napravi preko naročenega VLAN za upravljanje CPE. Glede zagotavljanja vzpostavitve vseh potrebnih varnostnih in zaščitnih mehanizmov pa Telekom Slovenije poudarja, da skrbi za varnost in zaščitne mehanizme na NNI povezavi v okviru naročenega paketa, znotraj transparentne VPN povezave mora za varnost in zaščito poskrbeti alternativni operater sam.

Agencija odgovarja A1 Slovenija, da bo moral Telekom Slovenije pri nadgradnji bakrenega omrežja z vectoring tehnologijo zagotoviti hitrost najmanj 100 Mbit/s proti uporabniku, ta hitrost pa bo na VULA produktu na voljo tudi drugim operaterjem. Telekom Slovenije bo moral operaterjem preko produkta VULA ponuditi celotno fizično zmogljivost posamezne povezave, v primeru skupnega

medija pa vsaj njen premo sorazmerni delež. Poleg tega bo Telekom Slovenije moral operaterjem zagotoviti tako obliko produkta VULA, ki bo omogočala najmanj ponujanje enakih storitev v enaki kakovosti, kot jih ponuja lastna maloprodajna enota. Agencija v zvezi s tem še dodaja, da bo moral Telekom Slovenije na veleprodajnem nivoju zagotavljati takšno kakovost, ki iskalcem dostopa omogoča izpolnjevanje obveznosti, ki jih nalaga Uredba (EU) 2015/2120 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. 11. 2015 o določitvi ukrepov v zvezi z dostopom do odprtega interneta in spremembi Direktive 2002/22/ES o univerzalni storitvi in pravicah uporabnikov v zvezi z elektronskimi komunikacijskimi omrežji in storitvami ter Uredbe (EU) št. 531/2012 o gostovanju v javnih mobilnih komunikacijskih omrežjih v Uniji¹⁸ (v nadaljevanju: TSM Uredba).

Ker je produkt VULA produkt trga 3a (lokalni dostop) in je nadomestilo fizično razvezani zanki, ki jo Telekom Slovenije zaradi določenih tehničnih ali ekonomskih razlogov ne more zagotoviti, ima ta produkt definiran večji obseg tehničnih možnosti in tudi praviloma ni omejen s faktorjem sočasnosti. V primeru veleprodajnega produkta VULA mora Telekom Slovenije zagotoviti polne ali v primeru skupnih medijev premo sorazmerne zmogljivosti, ki so omogočene na fizičnem nivoju in jih preko L2 vmesnika transparentno ponuditi iskalcem dostopa. Pri tem mora zagotavljati vse karakteristike, ki jih na tem nivoju omogoča svoji maloprodajni enoti in obenem omogočiti popolno transparentnost na L3 sloju. Zaradi večje jasnosti bo Agencija navedeno v tehničnih pogojih dopolnila.

Agencija v zvezi z zagotovitvijo analizatorja omrežja odgovarja, da Telekomu Slovenije ne more nalagati obveznosti, ki niso nujno potrebne za zagotavljanje veleprodajne storitve, saj bi te predstavljale nesorazmerno breme. Telekom Slovenije je pri zagotavljanju veleprodajnih storitev odškodninsko odgovoren, tako da mora zagotavljati, da produkti ustrezajo vsem pogojem, ki jih je določila Agencija, slednje pa mora v primeru postopka nadzora tudi dokazati.

Agencija odgovarja T-2, da je v tehničnih pogojih za VULA produkt določila splošne parametre za štiri kategorije kakovosti storitev (QoS). Glede na to, da je Agencija za navedeni produkt predlagala tudi naložitev obveznosti enakega obravnavanja, bo moral Telekom Slovenije v svojih veleprodajnih produktih ponujati enako kakovost storitev, kot jo uporablja njegova maloprodajna enota, in tako operaterjev ne bo mogel diskriminatorno obravnavati. V kolikor bi se izkazalo, da definirani kakovostni parametri niso v skladu s splošnimi parametri, ki jih je določila Agencija, bo Telekom Slovenije moral popraviti vzorčno ponudbo. Agencija nadalje pojasnjuje, da mora Telekom Slovenije produkt VULA zagotoviti na drugem nivoju po OSI modelu (L2). Ta mora ostati povsem transparenten tako za IPv4, kot tudi IPv6 protokole, kot to izhaja iz točke 8.1 obveznosti I.2.c (skladno s katero bo moral zagotoviti transparenten dostop na drugem sloju (Layer 2) ISO/OSI referenčnega modela, ki temelji na Ethernet vmesniku). Agencija bo spremljala zagotavljanje transparentnosti L2 nivoja in bo v primeru onemogočanja L3 protokolov ustrezno ukrepala.

Agencija v nadaljevanju na predlog tehničnih zahtev T-2 za produkt VULA na trgu za osrednji dostop (bitni tok) odgovarja, da posameznih tehničnih parametrov za ta trg ni določevala, saj mora Telekom

¹⁸ UL L št. 310 z dne 26. 11. 2015

Slovenije na trgu za osrednji dostop operaterjem zagotavljati enake pogoje dostopa (enake storitve v enaki kakovosti), torej enake storitve z enakimi tehničnimi karakteristikami, kot jih zagotavlja svoji maloprodajni enoti. Agencija tako na predlog T-2 odgovarja z ozirom na tehnične zahteve, ki veljajo na trgu za lokalni dostop. Za produkt VULA na tem trgu Agencija tako odgovarja, da so zahteve za transparenten dostop na L2 po ISO/OSI referenčnem modelu na Ethernet vmesniku, uporabo lastne CPE in uporabo naročniške povezave v mejah fizičnih zmogljivosti takšne povezave že predvidene na način, kot to izhaja iz tehničnih zahtev, ki jih je predvidela Agencija. V zvezi z zahtevo glede omogočanja kapacitete v IP/MPLS in dostopovnem omrežju v obsegu znotraj skupnega koncentracijskega razmerja 1:8, Agencija odgovarja, da VULA produkt ne vključuje prenosa po IP/MPLS (hrbteničnem) omrežju, saj je prevzem prometa zagotovljen na posameznem aktivnem optičnem vozlišču (lokalni dostop), v dostopovnem omrežju pa mora Telekom Slovenije zagotoviti zmogljivost posamezne povezave skladno z obveznostjo I.2.e (skladno s katero bo moral omogočiti uporabo virtualne naročniške povezave v mejah fizičnih zmogljivosti takšne povezave oziroma najmanj njenega premo sorazmernega deleža v danem trenutku uporabljanih kapacitet skupnega dela dostopovne povezave). Glede upravljanja hitrosti posameznih storitev na virtualni naročniški povezavi in zagotavljanja štirih različnih razredov kakovosti storitev vključno s prioritizacijo prometa, Agencija odgovarja, da je to že predvidela v tehničnih zahtevah. Glede uporabe različnih VLAN načinov, Agencija pojasnjuje, da bo Telekom Slovenije moral zagotoviti enoumno označevanje VLAN povezav, kar pomeni, da bo lahko operater sam izbral način nadaljnjega združevanja povezav. Pri tem je ToS/DSCP oziroma podoben mehanizem operaterjem omogočen z obveznostjo I.2.c. (skladno s katero bo moral zagotoviti transparenten dostop na drugem sloju (Layer 2) ISO/OSI referenčnega modela, ki temelji na Ethernet vmesniku). V zvezi z zagotavljanjem QoS za različne VLAN-e do uporabnikov in ohranitvijo zahtevanih razredov QoS, Agencija odgovarja, da so QoS razredi, ki jih mora zagotavljati Telekom Slovenije določeni v obveznosti I.2.g (skladno s katero bo moral zagotavljanje različnih razredov kakovosti storitev (QoS) vključno s prioritizacijo prometa, kjer morajo biti določene vsaj štiri kategorije prometa, kot jih je Agencija opredelila v predlaganih obveznostih. Vse ostale zahteve, ki jih navaja T-2 v nadaljevanju, pa so že vključene v tehnične zahteve, ki jih je predvidela Agencija.

Agencija odgovarja Telemachu, da je Telekomu Slovenije v okviru obveznosti dopustitve operatorskega dostopa pri dostopu z virtualno razvezavo lokalnega dostopa (VULA) med drugim naložila tudi, da operaterjem zagotovi transparenten virtualni dostop na drugem sloju (Layer 2) ISO/OSI referenčnega modela, ki temelji na Ethernet vmesniku, pri čemer mora zagotoviti uporabo najmanj štirih logičnih VLAN povezav do posameznega uporabnika in eno dodatno VLAN povezavo namenjeno za upravljanje uporabniške opreme. V primeru produkta VULA mora Telekom Slovenije zagotoviti za enoumno označevanje posameznega VLAN »Q in Q« metoda ni nujno potrebna. Pomembno pa je, da iskalec dostopa dobi označene VLAN-e tako, da je enoznačno določeno kateremu uporabniku in kateri kakovosti storitev pripadajo. Kot je Agencija že predhodno pojasnila, bo skladno z navedenim dopolnila tehnične pogoje.

Agencija dodaja, da neomejene kapacitete enemu operaterju ni mogoče zagotoviti brez vpliva na kapaciteto, ki je na deljenem delu povezave na voljo drugim operaterjem. Na podlagi slednjega mora Telekom Slovenije operaterjem omogočiti uporabo virtualne naročniške povezave v mejah fizičnih zmogljivosti takšne povezave oziroma, kadar to ni mogoče, najmanj njenega premo sorazmernega deleža v danem trenutku uporabljenih kapacitet skupnega dela dostopovne povezave. Agencija glede ukinitve stroškov in drugih pogojev povezanih z najemom skupne lokacije še dodaja, da mora operater, v kolikor želi dostopati do omrežja Telekoma Slovenije, sam investirati v skupne lokacije, ki omogočajo prevzem prometa za VULA produkt, saj ti stroški niso predmet operaterja omrežja. Regulirana cena za produkt VULA pri tem zajema vse stroške med uporabniškim priključkom (NT) in točko prevzema prometa za posameznega operaterja (NNI), ne zajema pa stroška povezav od NNI do opreme iskalca dostopa in naprej. Te stroške krije iskalec dostopa, operater s pomembno tržno močjo pa mu mora zagotoviti kolokacijo in povezave med kolokacijo in NNI.

Agencija na navedbe Telekoma Slovenije glede zagotavljanja transparentnega dostopa na drugem sloju in splošno opredelitvijo VULA produkta, ki jo je podal Telekom Slovenije, odgovarja, da so ti skladni z tehničnimi pogoji, ki jih je določila Agencija. Agencija glede omogočanja uporabe virtualne naročniške povezave v mejah fizičnih zmogljivosti takšne povezave oziroma najmanj njenega premo sorazmernega deleža v danem trenutku uporabljenih kapacitet skupnega dela dostopovne povezave, pojasnjuje, da bo dopolnila in bolj jasno zapisala, da se pri delitvi skupnih kapacitet upošteva dodeljena pasovna širina na posameznih paketih. Agencija potrjuje, da pogoje za tehnično skladnost uporabniške opreme z omrežjem določi in v vzorčni ponudbi objavi Telekom Slovenije. Slednje bo v tehničnih pogojih tudi dodatno zapisala. Agencija glede števila VLAN povezav, ki jih mora zagotoviti Telekom Slovenije, pojasnjuje, da naložena obveznost zahteva najmanj štiri VLAN povezave za uporabniški promet in eno za upravljanje uporabniške opreme do posameznega uporabnika. Agencija dodatno pojasnjuje, da mora biti VLAN povezava za upravljanje CPE produkta VULA in ga iskalec dostopa dobi brez dodatnih stroškov. Agencija tudi pojasnjuje, da je navedba Telekoma Slovenije glede zagotavljanja vzpostavitve vseh potrebnih varnostnih in zaščitnih mehanizmov skladna in da Telekom Slovenije skrbi za varnost in zaščitne mehanizme na NNI povezavi v okviru naročenega paketa, znotraj transparentne VPN povezave pa mora za varnost in zaščito poskrbeti operater sam.

Telekom Slovenije dalje poudarja, da gre pri kolokacijah za tri različne tipe kolokacij (A, B in C), Telekom Slovenije ne more zagotoviti prostora, ki bi bil hkrati vse troje, kot to izhaja iz teksta analize na strani 114. Telekom Slovenije bo moral zagotoviti ali prostor skupne lokacije, ki je fizično ločen in ima funkcionalno ločen vhod (tip A) ali prostor skupne lokacije, ki je fizično ločen in ima skupen vhod (tip B) ali prostor skupne lokacije, pri katerem ni potrebna izgradnja fizičnega prostora in se naprave postavijo v obstoječi prostor Telekoma Slovenije (tip C). Agencija naj ustrezno popravi tako obveznost kot njegovo obrazložitev. Nadalje Telekom Slovenije opozarja, da v primeru zavrnitve kolokacije alternativnemu operaterju ne more predložiti vse ustrezne tehnične dokumentacije, saj je to v nasprotju z zakonskimi predpisi in internimi akti ter predstavlja nesorazmeren in neutemeljen poseg v njegove pravice. Lahko pa to razkrije Agenciji kot nadzornemu organu. Glede možnosti, da operater sam izbere tip skupne lokacije, Telekom Slovenije meni, da mora biti razumna in od Telekoma

Slovenije ne sme zahtevati investicijskih posegov, razen v primeru, ko je celoten poseg pripravljen plačati operater. Telekom Slovenije tudi opozarja, da vsakršno dodajanje novih kapacitet opreme dodatno bremeni potrebe zagotavljanja vzdrževalnih in operativnih del. Hkrati si Telekom Slovenije pridržuje pravico zavrniti tehnično rešitev, ki jo predlaga alternativni operater. Glede zagotovitve skupne lokacije, Telekom Slovenije predlaga, naj Agencija pri predlaganem ukrepu zapiše, da bo moral Telekom Slovenije ponuditi najmanjši prostor za skupno lokacijo kot ga zahteva operater in ki je še primeren za ustrezno namestitev naprav, pri čemer bo moral v vzorčni ponudbi opredeliti vse pogoje ki jih morata pri načrtovanju upoštevati tako operater kot Telekom Slovenije.

Agencija bo pripombo Telekomu Slovenije glede možnosti izbire različnih tipov skupnih lokacij upoštevala in ustrezno dopolnila tekst izreka obveznosti in njegovo obrazložitev, tako da bo iz izreka razvidno, da je dovolj posameznemu operaterju zagotoviti le en tip skupne lokacije na posamezni funkcijski lokaciji. Agencija v zvezi z razumnimi zahtevami glede izbire skupne lokacije, predložitvijo tehnične dokumentacije v primeru zavrnitve in zagotovitve najmanjšega prostora za skupno lokacijo, odgovarja, da je bila enaka obveznost Telekomu Slovenije naložena že s predhodno odločbo in do sedaj v povezavi z njo ni bilo težav. Telekom Slovenije lahko v vzorčni ponudbi opredeli pogoje, ki se morajo upoštevati pri načrtovanju, kar bo Agencija dopolnila v analizi.

T-2 v zvezi z optičnimi vlakni Telekomu Slovenije med skupno lokacijo in vozliščem z robnim usmerjevalnikom navaja, da je strošek najema medkrajevnih optičnih povezav pri Telekomu Slovenije vključno z najemom optičnih povezav med skupno lokacijo in vozliščem z robnim usmerjevalnikom za operaterje visok. T-2 zahteva, da se njihov najem, uporaba in ukinitvev podrobneje analizira in definira z odločbo, ki sledi analizi. Predlaga, da je cena tovrstnih kapacitet vključena v ERT model, hkrati pa mora temeljiti na LRIC+ kot pripadajoča zmogljivost bakrene krajevne zanke.

Telekom Slovenije glede omogočanja dostopa do svojih optičnih vlaken za povezavo od skupne lokacije operaterja do najbližjega vozlišča z robnim usmerjevalnikom jedrnega omrežja navaja, da to po definiciji ni del trga 3a in da Agencija s tem širi področje regulacije, ter da so ta vlakna na voljo pod komercialnimi pogoji. Pri tem Telekom Slovenije navaja, da Agencija utemeljuje svojo zahtevo z dejstvom, da operaterji nimajo na voljo primerljive povezave, čemur Telekom Slovenije ugovarja s svojo analizo. Telekom Slovenije predlaga, da se ta obveznost črta.

Agencija odgovarja T-2, da bo moral Telekom Slovenije, kot to izhaja iz predloga ukrepov, po regulirani ceni zagotoviti povezavo z optičnimi vlakni med skupno lokacijo in najbližjim vozliščem z robnim usmerjevalnikom jedrnega omrežja. Pri tem gre za pripadajočo zmogljivost, saj drugi operaterji to povezavo nujno potrebujejo za uspešno konkuriranje na trgu. Pri tem mora cena navedene povezave temeljiti na LRIC+ stroškovni metodologiji.

Agencija se strinja z navedbo Telekomu Slovenije, da povezava med skupno lokacijo in vozliščem z robnim usmerjevalnikom jedrnega omrežja ni del upoštevne trga 3a, je pa kot pripadajoča zmogljivost naložena Telekomu Slovenije v okviru predvidenih ukrepov. Navedena optična povezava je namreč ključna, da je operaterju zagotovljen učinkovit dostop do skupne lokacije in s tem razvezava

lokalnega dostopa. Iskalci dostopa praviloma nimajo svojih lastnih povezav do dostopovnih vozlišč, kjer imajo svoje kolokacije, alternativni ponudniki transportnih omrežij in ponudniki neosvetljenih vlaken pa tudi običajno nimajo vzpostavljenih povezav do teh lokacij. Agencija se je tako na podlagi navedenega odločila da Telekomu Slovenije naložit obveznost dostopa do skupnih lokacij preko neosvetljenih optičnih vlaken po stroškovni ceni. Povezava med skupno lokacijo in vozliščem z robnim usmerjevalnikom jedrnega omrežja iskalcem dostopa omogoča konkurenčno delovanje na trgu, enako kot je to omogočeno maloprodajni enoti Telekoma Slovenije.

Glede obveznosti namestitve števecv električne energije, Telekom Slovenije predlaga da se naložena obveznost popravi tako, da bo zapisano, da se števci namestijo za vsako stranko v prostorih skupne lokacije. Števci morajo meriti porabo posamezne stranke, ne pa porabe posameznega prostora. Takšna rešitev je danes že v veljavi.

Agencija odgovarja, da je navedena obveznost zapisana za vsakega iskalca dostopa posebej, bo pa obveznost zaradi jasnosti ustrezno popravila, tako da bo jasno navedeno, da se števci namestijo za vsakega operaterja v prostorih skupne lokacije.

A1 Slovenija meni, da je potrebno omogočiti prehodni rok 3-6 mesecev, ko lahko alternativni operater, ki je bil zaradi gradnje GPON s strani Telekoma Slovenije prisiljen preiti na dostop preko bitnega toka, za vse tovrstne uporabnike po lastni izbiri zahteva prehod na virtualni produkt, tako da se uporabnike preseli iz bitnega toka na VULA produkt brez dodatnih stroškov prehoda. A1 Slovenija nadalje predlaga naj se v točkah, ki opredeljujeta prehode med različnimi oblikami dostopa in ukinitev posameznih skupnih lokacij oziroma zank doda: (1) da mora biti prehod izvršen brezplačno, (2) da mora operater s pomembno tržno močjo operaterju na njegovo zahtevo omogočiti prehod uporabnikov iz bitnega toka na VULA za vse primere od 2015 dalje in (3) da je operater s pomembno tržno močjo drugemu operaterju dolžan povrniti sorazmeren delež stroškov investicije, katerega lokacija ali zanka se ukinja.

Telekom Slovenije v zvezi z zagotavljanjem prehoda z dostopa z bitnim tokom na razvezan dostop do krajevne zanke in na virtualno razvezan lokalni dostop na razumno zahtevo operaterja poudarja, da ima že danes v vzorčni ponudbi možnost skupinskega prehoda pod pogojem, da je vsaj 10 istočasnih sprememb na posamezni lokaciji.

Agencija odgovarja, da Telekomu Slovenije ne namerava nalogati obveznosti, da prehode iz bitnega toka na VULA produkt izvede brezplačno. Ker Telekomu Slovenije predhodno ni bila naložena obveznost zagotavljanja VULA produkta, ga slednji tudi ni bil dolžen zagotavljati. Iz navedenega razloga bi tako zahteva Agencija od Telekoma Slovenije da ta prehod izvede brezplačno bila nesorazmerna. Dalje Agencija odgovarja, da predlog A1 Slovenija glede brezplačnih prehodov med različnimi oblikami dostopa ni ustrezno argumentiran, saj Telekomu Slovenije iz naslova prehoda nastajajo stroški, ki jih sicer ne more pokriti in bi tako naložitev brezplačnega prehoda za Telekom Slovenije predstavljala nesorazmeren ukrep. Agencija meni, da ni razloga za dodatno nalaganje

obveznosti povrnitve sorazmernega deleža stroškov investicij v skupne lokacije, katere se ukinjajo, saj je prav iz tega razloga Agencija v okviru predlaganih obveznosti predvidela 5 letno obdobje za prehod in ustrezne roke za obveščanje.

Agencija glede navedbe Telekom Slovenije v zvezi z zagotavljanjem skupinskega prehoda med različnimi oblikami dostopa, odgovarja, da je ta v obstoječi vzorčni ponudbi Telekoma Slovenije ustrezno opredeljen. Agencija bo na podlagi navedenega ustrezno dopolnila naloženo obveznost skupinskega prehoda končnih uporabnikov na določeni lokaciji.

T-2 v zvezi z dostopom do hišne napeljave predlaga določitev pogojev uporabe hišne napeljave, konkretno določitev cen po metodologiji LRIC ali v okviru testa ERT.

Telekom Slovenije glede hišne napeljave opozarja ne nekonsistentno uporabo terminologije in ponovi svojo razlago pojmov. V nadaljevanju poudari, da ne vidi podlage za obveznost dopustitve dostopa do hišne napeljave, saj v šestih letih Telekom Slovenije ni prejel nobene prošnje za dostop do hišne napeljave, niti zaradi tega ni bil sprožen noben medoperaterski spor. Telekom Slovenije navaja, da bi dostop do hišne napeljave pomenil zanj spremembo tehnične rešitve in dodatne investicije, ki bi dostop omogočili. Glede na to, da Agencija v Analizi in predlaganih ukrepih ne predoči analize stroškov in učinkov, ki bi posamezen predlog ukrepa upravičili, predstavlja ukrep za Telekom Slovenije zgolj nesorazmerno breme brez opredeljenih pozitivnih učinkov na konkurenco na telekomunikacijskem trgu. Telekom Slovenij navaja, da Agencija ukrep utemeljuje s preprečevanjem neekonomičnega podvajanja napeljav znotraj stavbe, s čimer se Telekom Slovenije strinja, vendar hkrati ugotavlja, da je navedeno problematiko že uredil splošni akt, ki uveljavlja simetrično regulacijo, vsaj za novogradnje in rekonstrukcije, v obstoječih stavbah pa to ureja ZEKom-1 v 91.-95. členu. Na osnovi tega Telekom Slovenije smatra asimetrično obveznost iz osnutka regulatorne odločbe za nesorazmerno in napačno ter Agenciji očita, da ne deluje ne v skladu z obstoječim ZEKom-1, ravno tako pa ne v skladu s predlogom ZEKom-1C in izraža zaskrbljenost zaradi različne zakonske in ex-ante ureditve. Direktiva o zniževanju stroškov predvideva simetrično regulacijo, regulator pa pri tem skrbi za reševanje sporov. Glede na to, da bo ZEKom-1C v celoti implementiral Direktivo, bo navedena asimetrična regulacija veljala tudi v času, ko bo zakonodaja zahtevala simetrično regulacijo. Telekom Slovenije zato predlaga, da Agencija predlog ukrepa za dostop do hišne napeljave umakne in področje uredi zakonito.

Agencija na pripombo družbe T-2 odgovarja, da je družba verjetno spregledala predlagano naložitev obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, ki se nanaša na oblikovanje cen dostopa do hišne napeljave, skupnih prostorov in ostalih storitev, s katerimi se zagotavlja lokalni dostop do omrežja na fiksni lokaciji. Kot je navedeno v tej analizi, bo Agencija Telekomu Slovenije naložila, da oblikuje in uveljavi stroškovno naravnane cene na podlagi stroškovne metodologije LRIC+ in na podlagi tekočih stroškov (CCA), z upoštevanjem primerne stopnje donosnosti naložbe na vložena sredstva.

Agencija odgovarja Telekomu Slovenije, da aktivno spremlja dogajanje glede souporabe določenega dela optičnih inštalacij, v skladu z ZEKom-1C, ki bo stopil v veljavo sredi avgusta tega leta, pa namerava pripraviti splošni akt, ki bo podrobneje urejal dostop do omrežja z namenom znižanja stroškov gradnje NGA omrežij. Agencija predlaga navedeno obveznost Telekomu Slovenije, da zagotovi dostop do hišne napeljave, ki jo je težko podvojiti. Pri tem je družbi kot operaterju s pomembno tržno močjo naložila tudi uveljavitev stroškovne cene, ki sicer pri simetričnih obveznostih z zakonom ni določena. Kot je bilo predhodno navedeno pa bo Agencija s splošnim aktom naložila simetrične obveznosti vsem lastnikom infrastrukture. Kot je Agencija že navedla v analizi bo s sprejemom novele ZEKom-1C operaterjem omogočeno, da se dogovarjajo za dostop do pasivne infrastrukture na podlagi komercialnih dogovorov, ki vključujejo vse pogoje dostopa vključno s ceno. V primeru neuspešnih pogajanj lahko o dostopu odloči Agencija v okviru reševanja medoperaterskega spora, pri čemer pa navedeno ne posega v obveznosti, ki jih lahko Agencija naloži operaterjem s pomembno tržno močjo (v skladu z ZEKom-1). Skladno z navedenim in dejstvom, da bo predmetna novela zakona stopila v veljavo šele sedaj, Agencija smatra asimetrično in simetrično regulacijo bolj kot dopolnilni in ne kot substitut.

Telekom Slovenije glede kableske kanalizacije in drogov navaja, da je Agencija že z veljavno odločbo iz leta 2011 naložila Telekomu Slovenije možnost dostopa do kableske kanalizacije, kar je Telekom Slovenije tudi omogočil. Glede na majhno število poizvedb Telekom ocenjuje to obveznost kot nepotrebno. Poleg tega navaja, da je predlog odločbe tehnično nepravilen (vpihovanje kablov na drogovi), zato dvomi v kakovost implementacije regulatorne odločbe. Telekom Slovenije navaja, da je Agencija jasno zapisala svoj cilj, da želi spodbuditi storitveno konkurenco. Obveznost dostopa do kableske kanalizacije, jaškov in drogov pa bo povzročila neracionalno podvajanje omrežij, kar bi morala Agencija preprečevati, ne pa spodbujati. Telekom Slovenije poudarja, da je dostop do drogov le redko v uporabi in da bi za zagotavljanje dostopa porabil znatna sredstva, na koncu pa bila uporaba te storitve zanemarljiva. V primeru da bi Agencija želela naložiti dostop do kanalizacije, drogov, anten in stolpov, bi morala jasno opredeliti tudi vse pravice Telekoma Slovenije, kot so možnost takojšnje ukinitve infrastrukture v primeru izgradnje novega omrežja ali prenehanje obveznosti zagotavljanja in vzdrževanja v primeru opustitve infrastrukture, itd. Telekom Slovenije v nadaljevanju opozarja Agencijo na že obstoječe diktije ZEKom-1, ki je v veliki meri že implementiral simetrično regulacijo tudi v primeru drogov, anten in stolpov. Telekom Slovenije se ne strinja z obrazložitvijo Agencije ker Agencija po njegovem mnenju ni empirično dokazala prevladujočega položaja Telekoma Slovenije, niti ni utemeljen argument, da Telekom Slovenije ne dopušča dostopa. Telekom Slovenije torej predlaga, da Agencija področje ustrezno uredi s pripravo splošnih aktov in ustreznim pristopom k reševanju medoperaterskih sporov.

Agencija odgovarja, je obveznost dostopa do kableske kanalizacije in drogov Telekomu Slovenije naložila že s trenutno veljavno odločbo, kar Telekom Slovenije v pripombah ugotavlja tudi sam. Agencija v predlogu ukrepov v zvezi z dostopom do drogov tudi ni zahtevala možnosti vpihovanja kablov na droge, temveč le dostop do drogov zaradi možnosti gradnje lastnega omrežja drugih operaterjev. Agencija pri tem dodaja, da obveznost dostopa do kableske kanalizacije in drogov ni v

ničemer vzročno-posledično povezana z obveznostjo dostopa do drugih omrežnih elementov, temveč je komplementarna obveznost, ki omogoča drugim operaterjem investiranje v lastno infrastrukturo in posledično manjšo odvisnost od storitev in procesov, ki jih izvaja Telekom Slovenije, slednje pa omogoča operaterjem tudi boljše izhodišče za konkuriranje na maloprodajnem trgu. Uporaba kabelske kanalizacije na posameznih segmentih omrežja s strani operaterja tako ne more biti vzrok za ukinitve drugih oblik dostopa. Agencija še dodaja, da bo v skladu z novim ZEKom-1c izdala splošni akt, ki bo opredelil simetrične obveznosti za dostop do pasivne infrastrukture. Poleg tega Agencija ponovno pojasnjuje, da bo s sprejemom novele ZEKom-1C operaterjem omogočeno, da se dogovarjajo za dostop do pasivne infrastrukture na podlagi komercialnih dogovorov, ki vključujejo vse pogoje dostopa vključno s ceno. V primeru neuspešnih pogajanj lahko o dostopu odloči Agencija v okviru reševanja medoperaterskega spora, pri čemer pa navedeno ne posega v obveznosti, ki jih lahko Agencija naloži operaterjem s pomembno tržno močjo (v skladu z ZEKom-1). Skladno z navedenim in dejstvom, da bo predmetna novela zakona stopila v veljavo šele sedaj, Agencija smatra asimetrično in simetrično regulacijo bolj kot dopolnilni in ne kot substitut.

Telemach v nadaljevanju poudari, da ima težave s kakovostjo FTTH vlaken, ki jih najema od Telekoma Slovenije pri zagotavljanju kabelske TV. Dodajajo, da Telekom Slovenije po priklopu vlakna tega odda operaterju brez dodatnih meritev in pogosto se jim dogaja, da morajo takoj javiti napako, odprava pa traja tudi do 6 dni. Telemach pripomni tudi glede stroškov, ki jih ima glede tega, kljub temu, da napaka ni na njihovi strani. Telemach Agenciji predlaga naložitev obveznosti meritve vlakna (OTDR) na valovnih dolžinah 1310 in 1150 nm ter fizičnega preizkusa delovanja vlakna, predlaga tudi vzpostavitev možnosti direktne prijave napake preko telefona, e-pošte, rok za odpravo pa naj se skrajša na 24 ur. Telemach v nadaljevanju poudari pospešeno gradnjo GPON družbe Telekom, kar jim onemogoča ponudbo kabelske TV preko valovne dolžine 1550 nm, predlaga da Agencija operaterju Telekom Slovenije naloži obveznost prepovedi gradnje GPON na območju, kjer ima operater kolokacijo.

Agencija odgovarja, da mora Telekom Slovenije v okviru obveznosti dopustitve operatorskega dostopa zagotoviti tudi razvezan dostop do optične krajevne zanke v točka-točka (P2P) omrežju. Slednje pomeni, da mora Telekom Slovenije operaterju zagotoviti dostop do optičnega vlakna na optičnem delilniku (ODF) skupne lokacije v takšnem funkcionalnem stanju, da mu je omogočeno zagotavljanje storitev končnim uporabnikom, vključno s storitvijo kabelske televizije, ki uporablja RF signal. Storitve kabelske televizije je prav zaradi uporabe RF signala nekoliko bolj občutljiva na večje slabljenje vlakna, ki nastane zaradi slabše oziroma neustrezne izvedbe naročniške povezave. Agencija bo na podlagi navedenega predmetno obveznost ustrezno dopolnila, pri tem pa ugotavlja, da je slednja primerna in sorazmerna, saj za Telekom Slovenije ne predstavlja dodatne obremenitve, temveč samo posredovanje ustreznih usmeritev za pravilno izvedbo povezave, poleg tega pa je dobra izvedba nenazadnje tudi v interesu Telekoma Slovenije, saj v nekaterih primerih tudi sam uporablja takšno rešitev za zagotavljanje storitve televizije. Agencija bo poleg tega obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja dopolnila tako, da bo pri rokih za izvedbo naročila dodala, da v kolikor

Telekom Slovenije pri izvedbi naročila operaterju ne zagotovi optičnega vlakna v takšnem funkcionalnem stanju, da mu je omogočeno zagotavljanje storitev končnim uporabnikom, vključno s storitvijo kabelske televizije, ki uporablja RF signal, se šteje, da priklop ni izveden. Agencija še dodaja, da pri tem roki za izvedbo naročila ostajajo nespremenjeni.

Agencija v zvezi s prepovedjo gradnje GPON omrežja pojasnjuje, da nima pristojnosti, da bi posegala v poslovne odločitve posameznega operaterja v zvezi s tehnologijo, ki jo uporablja na posameznih lokacijah, in arhitekturo omrežja. Agencija še dodaja, da lahko operaterju s pomembno tržno močjo za zagotovitev učinkovite konkurence na maloprodajnem trgu naloži sorazmerne obveznosti na podlagi katerih iskalcem dostopa zagotovi ustrezne oblike in pogoje dostopa do omrežja.

A1 Slovenija predlaga, da naj se v obveznosti zagotavljanja dopustitve operatorskega dostopa v zvezi s postavljanjem pogojev, ki za izvajanje storitev niso nujno potrebni prenese enako besedilo kot je v veljavni odločbi št. 38244-1/2011/5.

Glede obveznosti, da Telekom Slovenije pri izvrševanju obveznosti dopustitve operatorskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe ne bo smel postavljati pogojev, ki za izvajanje storitev niso nujno potrebni, Telekom Slovenije poudarja, da je njegovo omrežje funkcionalno zaključena celota. Agencija je Telekomu Slovenije v preteklosti z odločbo že naložila razvezavo njegovih pasivnih elementov omrežja. Dostop do omrežnih elementov in naprav ter obveznost dopustitve dostopa do tehničnih vmesnikov, protokolov in drugih spremljajočih tehnologij, kot jo v svoji Analizi predlaga Agencija, je funkcionalno rušenje omrežne enovitosti ter odstopanje od standardov, ki zagotavljajo varno in nemoteno delovanje sistemov. Kritični sistemi vsakega omrežja so njegovi upravljalni sistemi, ki morajo biti zasnovani in upravljani tako, da zagotavljajo čim boljšo razpoložljivost in varnost. Zato je nerazumljivo, da se kot komplementaren ukrep k obstoječi razvezavi pasivnih omrežnih elementov smatra tudi dostop do aktivnih elementov omrežja.

Agencija odgovarja, da A1 Slovenija navedenega razloga ni obrazložil in konkretiziral, zato se Agencija do njega ne bo opredeljevala. Sicer pa Agencija meni, da je naložena obveznost zadostna, da se Telekomu Slovenije prepreči postavljanje pogojev, ki za izvajanje storitev niso nujno potrebni,

Agencija odgovarja, da Telekom Slovenije ni jasno podal na katerih točkah obveznosti, ki jih je naložila Agencija funkcionalno rušijo omrežno enovitost omrežja Telekoma Slovenije. Agencija nasprotno meni, da naloženi ukrepi ne posegajo v celovitost omrežja Telekoma Slovenije. Za izvajanje nekaterih naloženih obveznosti fizične oziroma virtualne razvezave je treba zagotoviti fizični oziroma logični dostop do določenih točk v omrežju, ki predstavljajo pasivno oziroma aktivno opremo omrežja. Še posebej pri virtualnih veleprodajnih produktih je nujen dostop do tehničnih in logičnih elementov omrežja, tudi do aktivne opreme. V kolikor Agencija ne bi naložila teh obveznosti, iskalci dostopa ne bi mogli koristiti pravic, ki jim pripadajo z naslova naloženih obveznosti in ne bi bili zagotovljeni ukrepi, ki so potrebni za zagotavljanje konkurence na trgu. Agencija meni, da je naložila le takšne ukrepe, ki minimalno posegajo v omrežje Telekoma Slovenije in obenem zagotavljajo izvrševanje naloženih obveznosti. V kolikor Telekom Slovenije meni, da katera od obveznosti ni primerno

naložena, naj to argumentira in predlaga drugačno rešitev, ki bo omogočala učinkovito izvajanje naloženih ukrepov.

6. Obveznost enakega obravnavanja

V zvezi z obveznostjo zagotavljanja enakega obravnavanja A1 Slovenija ugotavlja, da ta ne vsebuje nobenih obveznosti SLA, in sicer, da je potrebno zagotoviti osnovni SLA, naprednejši SLA, naprednejši SLA pa mora biti dovolj podroben, pri čemer bi moral operater s pomembno tržno močjo imeti več vrst naprednega SLA, in sicer enega za rezidente in drugega za zahtevnejše stranke.

V zvezi z navedenim Agencija odgovarja, da v predlogu obveznosti enakega obravnavanja Agencija ni določila več vrst SLA, ki bi jih moral Telekom Slovenije v okviru te obveznosti zagotavljati, ampak da mora Telekom Slovenije opravljati storitve tako samemu sebi kot svojim hčerinskim oziroma partnerskim podjetjem kot tudi operaterjem, ki želijo dostop, pod enakimi pogoji, vključno in istočasno s kakovostjo storitev, v okviru enakih časovnih lestvic, z uporabo enakih sistemov in procesov, ter enako stopnjo zanesljivosti in učinkovitosti. Agencija pa se strinja, da pa bi moral Telekom Slovenije v svojih vzorčnih ponudbah bolj podrobno opredeliti karakteristike zagotavljanja SLA-jev in bo v tej zvezi dopolnila analizo.

A1 Slovenija izpostavlja tudi problematiko v RUO glede postopka preizkusa funkcionalnosti parice (točka 6.7.1 citirane vzorčne ponudbe), ki naj bi bil zastarela, in sicer predlaga, da se spremeni tabela oziroma definicija minimalne hitrosti pri uporabniku, na podlagi sinhronizacije hitrosti pri vključitvi, ne glede na razdaljo. V zvezi s tem predlaga, da mora biti vključeno upoštevanje vseh dovoljenih tehnologij na bakru (VDSL2, SHDSL).

V zvezi z navedenim Agencija pojasnjuje, da Telekom Slovenije še vedno zavezuje obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja. Ker je Agencija med ukrepi naložila tudi obveznost zagotavljanja brezplačnega prehoda na nižji paket, kadar pride do degradacije dostopovne povezave izven kontrole operaterja, nalaganje predlagane obveznosti po mnenju Agencije ni potrebna. Z naloženimi ukrepi se bo po mnenju Agencije dosegel enak učinek.

V zvezi z obveznostjo zagotavljanja enakovrednosti vložkov (EoI) A1 Slovenija navaja, da po njegovem EoI ne obstaja, pri tem se sklicujejo na Priporočilo 2013/466/EU. Agencija naj ne bi nikjer obrazložila, kako se predlagana obveznost razlikuje od trenutno naloženih obveznostih enakega obravnavanja ter dodatnih obveznosti. Če je roke in druge kriterije enostranko določila Agencija, že po definiciji ne more biti zagotovila, da veljajo ti roki tudi za druge (njihove notranje organizacijske enote). Po mnenju A1 Slovenija bi Agencija morala vzpostaviti proces izvajanja EoI po posvetovanju z operaterjem s pomembno tržno močjo in z zainteresiranimi stranmi. V okviru sprejetega ukrepa bi moral biti pripravljen podroben načrt z določenimi mejniki, ki so potrebni za celovito izvajanje EoI za ustrezne proizvode dostopa.

T-2 v zvezi s predmetno problematiko tudi navaja, da Agencija Eol meša z dvema drugima obveznostnima iz Direktive 2002/19/ES in sicer z obveznostjo nediskriminacije ter obveznostmi, ki so del obveznosti dopustitve dostopa. T-2 v nadaljevanju navaja da Eol nikakor ni implementiran, saj (1) ni enakosti cen oz. je ni mogoče preveriti, objavljeni KPI kažejo na popolno nekonsistentnost med ponudbo Telekom Slovenije lastni MP enoti in ostalim in identičen sistem naročil je neobvezujoč oz. ga ni mogoče dokazati, (2) da ni predviden proces izvajanja Eol, in da bi morali biti poleg operater s pomembno tržno močjo in Agencije v ta proces vključeni tudi drugi operaterji, (3) da v predlogu ukrepov načrta z določenimi mejniki, ki so potrebni za celovito izvajanje Eol za ustrezne produkte, ni mogoče najti, ter da je Agencija tak načrt zamešala z določanjem nivoja storitev (SLA). T-2 še doda, da v analizi manjka tudi določitev mejnikov glede prehoda na Eol, zgolj nizanje obveznosti po njegovem mnenju ni dovolj. V nadaljevanju T-2 tudi doda, da se s predlagano ureditvijo roki za »informacije o načrtih posodabljanj svojega omrežja« v nekaterih primerih celo daljšajo, poleg tega pa Agencija s tem procesom ni zadostno seznanjena. T-2 dalje predlaga naložitev časovnega načrta uvajanja Eol za posamezne produkte. T-2 zaključuje, da se razmere zagotavljanja dostopa do omrežja Telekom Slovenije v preteklih letih niso bistveno izboljšale. T-2 v nadaljevanju še dodaja, da gre po njegovem mnenju v nekaterih primerih za zniževanje dosedanjih standardov glede posredovanja informacij v zvezi z izgradnjo omrežja in kot primer navede besedilo »v vseh navedenih primerih pa ne kasneje kot so o tem obveščena njegova hčerinska ali partnerska podjetja«.

Telekom Slovenije v okviru obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja uvodoma navaja tako na trgu 3a in 3b, da kot regulirani operater z Eol zagotavlja enakost vložkov (inputov) za svoje povezane družbe in druge operaterje, iskalce dostopa. To pomeni, da na veleprodajnem nivoju enakovredno in v enakem časovnem obdobju zagotavlja informacije o cenah in kakovosti storitev. Opozarja pa na dejstvo, da se parametri storitve za končnega uporabnika razlikujejo glede na operaterja storitev in medsebojno niso primerljivi, ker del parametrov zagotavlja operater omrežja, del parametrov pa operater storitev. Telekom Slovenije tudi zagotavlja, da bo operaterjem informacije zagotovil na enak način in v enakem obsegu, kot jih zagotavlja samemu sebi.

Telemach pripomni, da v Analizah ne razberejo katere obveznosti Agencija v okviru Eol nalaga Telekomu Slovenije, da so operaterji večkrat opozorili Agencijo, da Telekom Slovenije uporablja ločen informacijski sistem za svojo maloprodajno enoto in s tega sklepajo, da Eol ni vzpostavljen.

Agencija odgovarja, da je Eol vzpostavljen že s trenutno veljavno regulacijo predmetnega upoštevne trga, na način, da mora Telekom Slovenije v okviru predmetne regulatorne obveznosti že sedaj zagotavljati SLA, KPI, SLG, zagotovitev enotnega informacijskega sistema. Dodatno pa je Agencija v predlogu ukrepov predvidela tudi zagotavljanje tehnične ponovljivosti in učinkovitejši dostop do informacij (tj. isti informacijski sistem); obstoječe SLA in KPI pa je nadgradila.

V zvezi z očitkom A1 Slovenija, da bi morala Agencija proces izvajanja Eol vzpostaviti po posvetovanju z operaterjem s pomembno tržno močjo in z zainteresiranimi stranmi, Agencija pojasnjuje, da je v letih 2015 in 2016 organizirala sedem delavnic na temo SLA in KPI, na katerih so bili prisotni tako Telekom Slovenije kot iskalci dostopa. Na delavnicah je bil dogovorjen protokol, v okviru katerega bo

Telekom Slovenije zagotovil operaterjem vse informacije v zvezi s potekom odprave napake preko določene kontaktne osebe. Iskalci dostopa nujno potrebujejo ažurne informacije v zvezi s potekom odprave napak, saj so dolžni informacije o nedelovanju storitev oziroma o roku za odpravo napake sporočiti svojim naročnikom. Vsi prisotni so bili pozvani k posredovanju konkretnih predlogov za odpravo ugotovljenih pomanjkljivosti s tem v zvezi, vendar Agencija teh kasneje ni prejela. Na podlagi navedenega je Agencija sprejela odločitve, kot te izhajajo iz predmetnih analiz upoštevanih trgov.

Agencija v zvezi z zgoraj povzeto pripombo T-2, da objavljeni KPI kažejo na popolno nekonsistentnost med ponudbo Telekom Slovenije lastni maloprodajni enoti in ostalim, Agencija pojasnjuje, da je za preverjanje izpolnjevanja obveznosti enakega obravnavanja določila ključne kazalnike uspešnosti (KPI) na način, da se z njimi lahko na učinkovit način preverja tudi izpolnjevanje SLA. Glede njegove pripombe, ki se nanaša na domnevno zniževanje dosedanjih standardov glede posredovanja informacij v zvezi z izgradnjo omrežja pa Agencija ugotavlja, da gre očitno za nerazumevanje besedila, saj besedna zveza »ne kasneje kot« pomeni, da bo Telekom Slovenije lahko iskalce dostopa obvestil celo prej kot njegova hčerinska ali partnerska podjetja.

Glede predloga, da bi v okviru sprejetega ukrepa moral biti pripravljen podroben načrt z določenimi mejniki, ki so potrebni za celovito izvajanje Eol za ustrezne proizvode dostopa, Agencija pojasnjuje, da so SLA, KPI, SLG, zagotovitev enotnega informacijskega sistema – kot že navedeno – naloženi z obstoječo regulatorno odločbo in zaradi tega ne potrebujejo časovnega načrta za izvajanje vsakega mejnika posebej, tehnično ponovljivost pa bo moral Telekom Slovenije implementirati z veljavnostjo nove regulatorne odločbe.

Glede pripomb, ki se nanašajo na enakost cen, se Agencija opredeljuje v okviru pripomb glede obveznosti ločitve računovodskih evidenc.

Agencija se zaveda dejstva, da iskalci dostopa veleprodajne produkte nadgrajujejo z lastnimi funkcionalnostmi, ki so velikokrat drugačne od funkcionalnosti, ki jih uporablja maloprodajna enota Telekom Slovenije za lastne maloprodajne storitve. Agencija bo v primeru domnevnih nepravilnosti s tem v zvezi preverjala, ali je Telekom Slovenije iskalcu dostopa zagotovil enak nivo parametrov kot jih zagotavlja svoji maloprodajni enoti in, ali so zahteve iskalca dostopa smiselne znotraj posamezne veleprodajne storitve in, ali jih Telekom Slovenije lahko tehnično zagotovi brez dodatnih stroškov. Obveznosti, naložene z regulatorno odločbo Telekomu Slovenije se namreč nanašajo samo na izvajanje tistih aktivnosti, ki so v domeni Telekom Slovenije in posledično Telekom Slovenije za del parametrov, ki jih zagotavlja operater storitev, ne more nositi odgovornosti.

Telekom Slovenije v svojih pripombah glede zagotavljanja informacij o izpadih in prekinitvah omrežja dalje odgovarja, da bo operaterjem zagotovil informacije na enak način in v enakem obsegu kot jih zagotavlja samemu sebi.

A1 Slovenija v pripombah tudi navaja, da je nujna ureditev oziroma razširitev kataloga odgovorov, potrebno je urediti nadzor nad zavrnitvami poizvedb.

Agencija v zvezi z navedenim odgovarja, da je predlagano urejanje preveč podrobno za regulatorno odločbo. V kolikor operaterji menijo, da obstoječ katalog ni ustrezen, morajo najprej poskušati doseči dogovor s Telekomom Slovenije, v kolikor pa to ne bi bilo uspešno, bo Agencija v postopku nadzora preverila, ali Telekom Slovenije s takšno razčlenitvijo v vzorčni ponudbi še vedno deluje v skladu z obveznostjo zagotavljanja preglednosti v zvezi z regulatornim ukrepom dopustitev operatorskega dostopa.

Po mnenju A1 Slovenija Agencija v analizi upoštevne trga ne sme predpostavljati, da je sistem že vzpostavljen. Po njegovem mnenju sistema ni, dostop do podatkov je nemogoče, saj naj bi šlo za neskončne tabele z okvirnimi najavami podatkov, breme dokazovanja pa je povsem napačno preneseno na alternativnega operaterja. Vse navedeno po njegovem mnenju rezultira v dejstvu, da je A1 Slovenija vedno prepozno prisoten na območju novogradenj. A1 Slovenija dalje v svojih pripombah na to temo tudi predlaga, da se po vzoru centralne baze prenosljivosti števil (NP), v 3-6 mesecih izdela neodvisna transakcijska baza, v postopkih pa zagotovi takšna stopnja anonimnosti, ki bo onemogočala v izvedbenem delu preverbo za katerega operaterja se posamični procesi izvajajo. A1 Slovenija še dodaja, da Telekom Slovenije informacije sicer res objavlja, vendar na izredno nepregleden, netransparenten in neučinkovit način, njihova obdelava je nemogoča. Telekom Slovenije bi moral zagotoviti sledljivost vsakega popravka, ki ga vnese v obvestilo, obveščanje mora biti enotno – ena tabela in ne razdrobljeno v 15 tabel in je dolžan obvestiti operaterja vsaj 6 mesecev vnaprej o uvajanju novih kolokacij.

Telekom Slovenije v zvezi z obveznostjo zagotavljanja enotnega informacijskega sistema, ki ga mora Telekom Slovenije zagotavljati operaterjem, Agenciji predlaga, naj besedilo ukrepa prilagodi na način, da črta izraz »isti« in ga nadomesti z izrazom »enotni informacijski sistem«, kar Telekom Slovenije alternativnim operaterjem že zagotavlja. Telekom Slovenije predlog utemeljuje z zagotavljanjem informacijske varnosti.

Telemach v svojih pripombah tudi opozori na pomanjkljivosti trenutnega informacijskega sistema ter hitrejšje zagotavljanje informacij Telekomu Slovenije svoji prodajni enoti. V zvezi s tem predlaga, da Agencija Telekomu Slovenije naloži, da mora operaterjem zagotoviti tudi informacijo o zgrajenih, a ne priključenih OPT, zgraditev takega priključka do stranke s strani operaterja s pomembno tržno močjo v primeru zahteve operaterja, izdelavo neodvisnega informacijskega sistema po vzoru prenosljivosti z možnostjo preverbe aktivnosti.

Agencija je za odpravo navedenih pomanjkljivosti dopolnila regulatorni ukrep zagotavljanja enakega obravnavanja s tem, ko je postavila dodatne zahteve v zvezi s sledljivostjo in transparentnostjo glede vnašanja informacij v informacijski sistem.

Agencija nadaljuje obveznost zagotavljanja informacij prek istega informacijskega sistema, saj je že v trenutno veljavnih regulatornih odločbah na predmetnih upoštevni trgih Telekomu Slovenije naloženo, da mora zagotoviti uporabo istega informacijskega sistema. S pojmom isti oziroma enotni informacijski sistem razume, da mora Telekom Slovenije zagotavljati informacijski sistem z istim

dostopom do istih informacij in podatkov ter istimi funkcionalnostmi (tj. istimi vmesniki in na isti način), kot ga uporablja njegova maloprodajna enota. Poleg tega namerava Agencija spremljati izvajanje obveznosti enakega obravnavanja tudi na tem področju in v kolikor se bo izkazalo, da ne deluje, naknadno z novo analizo naložila obveznost oblikovanja informacijskega sistema, ki bo neodvisno upravljan.

Agencija je na podlagi navedenih ugotovitev Telekomu Slovenije naložila neizbrisnost in sledljivost vseh informacij, ki jih je dolžan zagotavljati iskalcem dostopa. Agencija bo pri tem spremljala ali Telekom Slovenije ustrezno izvaja naložene obveznosti.

V zvezi s predlogom Telemacha, da bi moral Telekom Slovenije operaterjem zagotoviti tudi informacijo o zgrajenih, a ne priključenih OPT, Agencija odgovarja, da je v okviru obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja s predmetno analizo upoštevne trga to tudi predlagala. Določen je celo 8-dnevni rok za izgradnjo po prejemu pozitivnega odgovora na preveritev preko enotnega informacijskega sistema v primeru, ko je optični kabel pred objektom končnega naročnika.

A1 Slovenija v pripombah tudi navaja, da v analizi upoštevne trga manjkajo postopki pri naročanju ali odpravi napak, pri čemer v nadaljevanju natančneje specifikira domnevne pomanjkljivosti v procesu.

Agencija pojasnjuje, da je predlagano urejanje tovrstne problematike preveč podrobno za regulatorno odločbo. Namreč, v primeru, da postopki ne bodo transparentni oziroma se bo izkazalo, da je vzorčna ponudba glede na navedeno premalo podrobna, bo Agencija to smiselno urejala v nadzornem postopku.

Telekom Slovenije glede zagotavljanja sprotnega obveščanja o rokih za odpravo napake ter o vzrokih za nastanek napake predlaga, da se ukrep omeji na zagotavljanje enotnega informacijskega sistema za podporo postopkov odprave napak, možnost sprotnega spremljanja statusov (korakov) odprave napak, ažurno posredovanje informacij o razlogih v primeru podaljšanja roka za odpravo napak in takojšnjem obveščanju o zaključitvi napake. Ugotavljanje vzroka za nastalo napako, še zlasti v primeru, ko ne gre za napake na strani Telekoma Slovenije ni predmet ugotavljanja Telekoma Slovenije, prav tako to ni predmet informacijskega sistema, zato Telekom Slovenije predlaga, da Agencija ukrep glede postopka odprave napak ustrezno spremeni.

Agencija se zaveda, da napake na maloprodajni storitvi pri določenem uporabniku niso vedno posledica napake na uporabljeni veleprodajni storitvi Telekoma Slovenije in zato pričakuje, da bo Telekom Slovenije vzpostavil tak sistem ugotavljanja napak, ki bo omogočil razmejitve med tem, ali je napaka nastala na nivoju veleprodajne storitve, ali pa na nivoju nadgradnje do maloprodajne storitve. Od Telekoma Slovenije se pričakuje, da s tem namenom deluje v dobri veri. Mehanizem mora omogočati, da Telekom Slovenije in iskalec dostopa vse do jasne razmejitve napake v korist končnega uporabnika skupaj odpravljata napako. Telekom Slovenije odpravlja napako v primeru, če je ta nastala na veleprodajni storitvi, iskalec dostopa pa, če je nastala v nadgradnji. Ker Telekom

Slovenije dobi plačilo za izvajanje veleprodajne storitve, je povsem pričakovano, da vse do jasne razmejitve napake aktivno sodeluje pri iskanju in morebitni odpravi napake.

A1 Slovenija v zvezi z javljanjem napak doda, da naj Telekom Slovenije navede tudi, s katero opremo je izvedel preizkus ter da naj Agencija v okviru postopka za odpravo napake naloži Telekomu Slovenije, da naj bi postopek takšen, da omogoča neposredno komunikacijo relevantnih ekip Telekom Slovenije in operaterja, ki sodelujejo pri odpravi napake.

Agencija odgovarja, da navajanje opreme, s katero bo izvedena tehnična ponovljivost, ni relevantno, saj mora Telekom Slovenije omogočiti interoperabilnost vse opreme iskalca dostopa, ki ustreza tehničnim standardom in parametrom opredeljenih v vzorčni ponudbi. Urejanje direktne komunikacije med terenskimi ekipami pa ne more predstavljati predmeta ex ante regulacije.

T-2 v poglavju Obveščanje o rokih za odpravo napak opozori, da so v poglavju »obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja« roki za odpravo napak dolgi in niso skladni z veljavnim samoregulacijskim kodeksom, delovanje maloprodajne storitve je odvisno od veleprodajne storitve, ki jo izvaja Telekom Slovenije. T-2 predlaga, da se roki za odpravo napak znižajo na 12 ur za normalne napake in na 24 ur za težje napake.

Po mnenju Telekoma Slovenije je rok odprave napak v 2 delovnih dneh (60% celo v enem dnevu) izredno kratek in z razpoložljivimi resursi ter ob upoštevanju enakopravne obravnave vseh ponudnikov storitev, ni realno dosegljiv. Telekom Slovenije podaja svoj predlog – sedaj veljavne roke in sicer: rok za odpravo napak je 3 delovne dni od prijave napake, le-ta pa se v primeru težjih napak ali napak pri katerih gre za okoliščine izven kontrole operaterja omrežja, lahko podaljša za največ 5 delovnih dni, pri čemer je potrebno ob podaljšanju roka in razlogih zanj obvestiti operaterja. Pri tem se mora 60% napak odpraviti v 1 delovnem dnevu, 80% v 2 delovnih dneh in 100% v 3 delovnih dneh, pri čemer so težje napake in napake pri katerih gre za okoliščine izven kontrole operaterja omrežja iz te lestvice izvzete. Telekom Slovenije prav tako opozarja, da ukrep ni izvedljiv v primeru pravnih ovir (zahteva lastnikov zemljišča ali objekta, ne možnost dostopa do mesta okvare,...) ali višje sile (naravne nesreče, nevarnost s področja varstva pri delu, delo drugih izvajalcev (cestarji, vodovod, elektro, ...) in podobno) na kar Telekom Slovenije ne more vplivati. Prav tako opozarja, da so zahteve tehnično nerealne v primerih, ko gre za poškodbe večjih optičnih kablov, predvsem pri dostopovnem FTTH omrežju. V teh primerih je predpisan rok za odpravo okvar celo krajši od normativa za izvedbo spojke v idealnih pogojih na teh kablilih.

Agencija odgovarja, da dokler ne razpolaga z jasno definicijo lažjih in težjih napak, ne more upoštevati predloga Telekoma Slovenije. V dosedanjih nadzornih postopkih se je izkazalo, da je prešibka definicija oziroma razmejitev med temi lahko razlog za neupravičeno podaljševanje rokov. S strani operaterjev je Agencija že prejela nekatere predloge v zvezi z definiranjem težje napake. Telekomu Slovenije Agencija ni nameravala naložiti obveznosti preozko, sedanja dikcija ukrepa pa dopušča možnosti za jasno razmejitve v dogovoru z Agencijo in operaterji in določitev potrebnih meril v vzorčni ponudbi za razvezan dostop. Rok za odpravo napak je 2 delovna dneva, vendar pa bo moral glede na predlagan SLA Telekom Slovenije 60% enostavnih napak razrešiti v enem delovnem dnevu,

kar pa je po mnenju Agencije primeren rok. Jasno pa je, da se roki štejejo le glede tistih aktivnosti, ki so v njegovi domeni.

Agencija v zvezi s pripombo T-2 odgovarja, da skrajšanje predlaganega roka za odpravo enostavnih napak ni potrebno. V zvezi z njegovo pripombo, da rok za odpravo napak ni usklajen z določili samoregulacijskega kodeksa, pa Agencija pojasnjuje, da so v zvezi s tem določeni KPI, preko katerih se preverja enako obravnavanje drugih operaterjev v primerjavi z lastno maloprodajno enoto oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem.

A1 Slovenija v nadaljevanju predlaga uvedbo dodatnih KPI, in sicer vsega 14 novih, kar naj bi pripomoglo k večjemu nadzoru nad izvajanjem enakega obravnavanja, poleg tega naj bi šlo za izredno pomembne elemente v postopku zagotavljanja storitev.

V zvezi s predlaganimi KPI Telekom Slovenije pozdravlja namero Agencije, da obveznost objavljanja KPI-jev oblikuje tako, da se bo objavljala na operaterskem portalu, ne pa javno na spletnih straneh Telekoma Slovenije. Telekom Slovenije še dodaja, da pri prehodu na poenostavljen sistem za naročanje stremi k postopni uvedbi naročanja storitev in odprave napak, informacijski varnosti, varnosti osebnih podatkov končnih strank in nemotenemu poslovanju operaterjev, zaradi česar naj ne bi na začetku mogel zagotoviti kompletnosti vseh zahtevanih poročil.

Agencija v zvezi z navedenim odgovarja, da A1 Slovenija ne obrazloži namena posameznega predlaganega KPI, poleg tega pa tolikšno število KPI po mnenju Agencije prekomerno posega v načelo sorazmernosti. V analizi upoštevne trga predlagani KPI so po mnenju Agencije zadostni za nadzor obveznosti enakega obravnavanja. Poleg tega ima Agencija v postopku nadzora možnost pridobivanja tudi dodatnih relevantnih informacij, ki ji omogočajo tudi preverjanje obstoja kršitev obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja.

Agencija v zvezi navedbo Telekoma Slovenije glede predvidene zamude zagotavljanja kompletnosti vseh zahtevanih poročil, pojasnjuje, da je v analizi upoštevne trga navedeno obveznost predlagala z namenom, da bi lahko preverjala izpolnjevanje naloženih KPI-jev, kar je bilo z dosedanja regulacija oteženo. Ker za izvajanje KPI prehodno obdobje ni predvideno, Agencija ne namerava uvesti prehodnega obdobja za poročanje o izpolnjevanju KPI. V kolikor se bo izkazalo nujno zaradi zagotavljanja večje transparentnosti, bo Agencija poročilo o izpolnjevanju KPI objavila tudi na svoji spletni strani.

A1 Slovenija v pripombi navaja, da bi moral Telekom Slovenije seznaniti alternativne operaterje v primeru selitev naročniških priključkov iz območja FTTH P2P na FTTH P2MP, vsaj 9 mesecev vnaprej. A1 Slovenija še predlaga, da mora Telekom Slovenije alternativnim operaterjem – iskalcem dostopa vnaprej zagotoviti podatke o vplivnem območju, ki ga bo pokrival GPON (nameravana gradnja). Poleg tega A1 Slovenija meni, da bi moral Telekom Slovenije alternativnim operaterjem vsake 3 mesece za naslednjih 24 mesecev sporočiti dovolj razčlenjene podatke o nameravanih posegih v omrežje, kamor sodi najmanj implementacija vektoringa ali gradnja GPONa.

T-2 v zvezi z ukinitvijo skupnih lokacij ter nadgradnjami in prestrukturiranjem topologije omrežja Telekomoma, zahteva, da Telekom predstavi podatke o načrtovanem prestrukturiranju za daljše časovno obdobje vnaprej.

Telekom Slovenije glede ukinitve posamezne lokacije in posamezne bakrene zanke, po preteku 5 let od začetka uporabe posamezne lokacije, predlaga drugačne roke. V zvezi s tem je po mnenju Telekomoma Slovenije 2 letni rok za ukinitve posamezne skupne lokacije nesorazmeren in nepotreben, saj je Telekomu Slovenije hkrati naložena tudi obveznost dostopa do VULA in operater kljub ukinitvi kolokacije ne bo ostal brez storitev. V primeru ukinitve tehnologije se z dodatnim dveletnim rokom Telekomu Slovenije povzročajo nepotrebni stroški vzdrževanja stare tehnologije. Vsi operaterji imajo na novem zgrajenem omrežju enake možnosti kot na obstoječem, prav tako pa mora Agencija s svojimi aktivnostmi vzpodbujati čim hitrejši prehod na NGA omrežje.

Telekom Slovenije glede omogočanja neizbrisnega in sledljivega dostopa do informacij o topologiji omrežja z uporabo enotnega informacijskega sistema meni, da ga ta obveznost spravlja v neenakovreden položaj v primerjavi z operaterji storitev na drugih vzporednih omrežjih. Mnenje utemeljuje s tem, da lahko operaterji na vzporednih omrežjih na področju planiranih novih investicij reguliranega operaterja takoj začnejo s prodajnimi aktivnostmi, s katerimi zavežejo končne uporabnike na vzporednih omrežjih za daljše obdobje, kar reguliranemu operaterju bistveno zmanjša učinkovitost investicije v posodobitev omrežja. Po zgraditvi omrežja pa je regulirani operater dolžan posredovati podatke o zgrajenem omrežju.

Dalje je po mnenju Telekomoma Slovenije omogočanje neizbrisnega in sledljivega dostopa o načrtih za posodobitev in gradnjo omrežja z uporabo enotnega informacijskega sistema, predlagani ukrep o potrebnem obveščanju o načrtih posodabljanja ali gradnje omrežja s podatki za posamezen priključek do naslova natančno najmanj 60 dni pred možnostjo oddaje naročila za spremembo ali izvedbo priključka v informacijskem sistemu v nasprotju z načeli Agencije, ki naj bi s svojimi ukrepi spodbujala učinkovite naložbe v novo in izboljšano infrastrukturo, zlasti v izgradnjo NGA omrežij, ker je investitorju onemogočeno dodajanje novih naslovov med samo gradnjo brez 60-dnevnega roka za napoved gradnje. Telekom Slovenije zato predlaga Agenciji, naj regulacijo ohrani na že zgrajenem dostopovnem omrežju in ne posega v investicijsko gradnjo, saj bo s tem dosegla zgolj ustavitve investicij v omrežje.

Agencija odgovarja A1 Slovenija, da bo s strani Telekom Slovenije morala biti iskalcem dostopa na obstoječih funkcijskih lokacijah še vedno zagotovljena fizična razveza obstoječih FTTH P2P povezav, saj FTTH P2P topologija zagotavlja večjo fleksibilnost iskalcem dostopa, vključno s fizično razvezavo, ki bi bila sicer onemogočena. Agencija bo v izogib drugačnemu razumevanju naložene obveznosti dostopa do FTTH P2P omrežja to ustrezno dopolnila.

Agencija na pripombo T-2 odgovarja, da bo dopolnila predlagano obveznost na način, da bo Telekomu Slovenije naložila, da omogoči dostop do informacij o načrtih posodabljanja ali gradnje omrežja s podatki za posamezen priključek do naslova natančno. Za vse posodobitve in gradnje (razen

vzdrževalnih del) najmanj 60 dni pred možnostjo oddaje naročila za spremembo ali izvedbo priključka, ki ustreza razredu 3, pri čemer je treba operaterja o ukinitvi posamezne skupne lokacije obvestiti najmanj 2 leti vnaprej, o ukinitvi posamezne bakrene zanke pa najmanj 6 mesecev vnaprej, v vseh navedenih primerih pa ne kasneje kot so o tem obveščena njegova hčerinska ali partnerska podjetja. Pri tem lahko posamezno skupno lokacijo ukine šele po preteku 5 let od začetka njene uporabe s strani iskalca dostopa. Navedena obveznost je primerna, da lahko iskalec dostopa ustrezno prilagodi svoje poslovanje in sorazmerna glede na njen namen. Agencija bo pri tem obveznost glede obveščanja za posamezen priključek do naslova natančno v zvezi z nadgradnjo bakrenega omrežja z vectoring tehnologijo poenotila za posodobitve in gradnje omrežja vseh tehnologij, tako da bo ta za vse znašala 60 dni pred možnostjo oddaje naročila za spremembo ali izvedbo priključka, ki ustreza razredu 3. Pri nadgradnji bakrenega omrežja z vectoring tehnologijo imajo operaterji še naprej omogočen razvezan dostop do krajeve zanke, ter tako v primeru nadgradnje ne bodo ostali brez storitve, zato je naloženi rok primeren in sorazmeren. Agencija bo v okviru obveznosti dostopa do informacij Telekomu Slovenije dodatno naložila, da objavi informacije o načrtih posodabljanja ali gradnje omrežja (npr. nadgradnja bakrenega omrežja z vectoring tehnologijo, gradnja GPON omrežja) najmanj 6 mesecev vnaprej na posamezno funkcijsko lokacijo natančno. Agencija nadalje pojasnjuje, da je ta regulatorna obveznost nujna za zagotavljanje predvidljivosti, ki jo trg in operaterji nujno potrebujejo in kar je prav tako eden od ciljev regulacije. Namreč, cilj Agencije ni spodbujanje investicij brez upoštevanja negativnih učinkov, ki bi jih odsotnost predlagane obveznosti imela na krepitev in ohranjanja konkurenčnih razmer na trgu. Namen regulacije veleprodajnih trgov je ravno v tem, da se iskalcem dostopa, ki nimajo enake tržne moči kot operater s pomembno tržno močjo, omogoči konkurenčno poslovanje na ustreznih maloprodajnih trgih, brez da bi bil operater s pomembno tržno močjo pri tem prikrajšan za pokrivanje stroškov investicij v izgradnjo omrežij.

Agencija želi v zvezi s tem še dodati, da je 2 letni rok primeren, da se lahko operater ustrezno pripravi na ukinitve posamezne skupne lokacije in prehod na drugo lokacijo. Pri tem sama sprememba tehnologije nujno še ne pomeni tudi ukinjanja določene skupne lokacije, saj so operaterji prisotni zgolj na dobri četrtini funkcijskih lokacij Telekoma Slovenije z večjim številom naročniških linij, ki pa jih večina ne bo ukinjena, še več na takšne funkcijske lokacije bodo povezani dodatni končni uporabniki ob ukinitvi funkcijskih lokacij z manjšim številom naročniških linij. Slednje tako ne predstavlja ovire Telekomu Slovenije pri prehodu na zmogljivejše tehnologije, zato je pripomba Telekoma Slovenije nerealna in nerazumljiva. V zvezi s tem je treba še poudariti, da je treba iskalcem dostopa zagotoviti povrnitev investicij v opremo, pri čemer je ta rok 5 let. Lahko pa Telekom Slovenije posamezno kolokacijo ukine predčasno, v kolikor se za to dogovori z iskalcem dostopa na posamezni skupni lokaciji. Kot se je pokazalo v času veljavnosti trenutno veljavnih regulatornih odločb, ki so že vključevale to obveznost, je bil Telekom Slovenije pri tem tudi uspešen, zato Agencija meni, da tudi v prihodnje to ne bi smelo predstavljati ključne ovire pri načrtih Telekoma Slovenije glede posodabljanja omrežja.

Agencija v zvezi s pripombo Telekoma Slovenije glede stroškov vzdrževanja stare tehnologije pojasnjuje, da so v ceno dostopa do bakrenega omrežja vključeni tudi stroški za vzdrževanje tega

omrežja, kar pomeni, da navedba ni upravičena. Pri tem je Agencija predlagala novo veleprodajno ceno dostopa do bakrenega omrežja v višini 8,09 EUR, ki je bila izračunana na podlagi lastnega modela Agencije in posodobljenih podatkov. V zvezi s tem Agencija pričakuje, da bo Telekom Slovenije skladno z navedenim tudi redno vzdrževal vso bakreno infrastrukturo, kjer so še prisotni iskalci dostopa in mu za to plačujejo tudi ustrezno nadomestilo za dostop. Agencija bo skladno z navedenim ustrezno dopolnila obveznost.

Agencija meni, da je v okviru obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja dovolj natančno predlagala naložitev obveznosti glede dostopa do informacij z uporabo istega informacijskega sistema, pri tem pa je pomotoma navedla določene zahteve glede dostopa do informacije pod zahtevo glede objave podatkov o kakovosti, kar bo ustrezno popravila.

A1 Slovenija predlaga, da mora operater s pomembno tržno močjo operaterjem zagotoviti tudi podatke o zgrajenih a nepriključenih OPT (home passed). V tem primeru je treba operaterju s pomembno tržno močjo naložiti, da je dolžan izvesti izgradnjo do končnega uporabnika, če operater poda tako zahtevo.

Agencija na predlog odgovarja, da je Telekomu Slovenije naložila zagotavljanje ustreznih podatkov o nepriključenih OPT in njihovi izgradnji v okviru obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja pod obveznostmi glede dostopa do informacij in glede rokov. Agencija v zvezi z izgradnjo priključkov podaja natančnejšo obrazložitev v nadaljevanju odgovorov.

Telekom Slovenije dalje odločno nasprotuje obveznosti, da v okviru obveznosti enakega obravnavanja tudi sam ne bo smel uporabljati zank, ki jih je v zavrtnitvah poizvedb operaterjev označil kot rezervne, razen za namene, pri katerih je dovoljena uporaba rezervnih zank (npr. potrebe po ohranitvi celovitosti omrežja) oziroma bo moral v primeru spremembe namembnosti posamezne krajevne zanke to najprej ponuditi operaterju, ki je najprej poizvedoval po njej. Nasprotovanje utemeljuje s tem, da bo obveznost povzročila bistveno večje stroške za potrebe vzdrževanja in zagotavljanja univerzalnih storitev, saj je po njej Telekom Slovenije dolžan zagotoviti priključek vsakemu uporabniku na njegovo razumno zahtevo, za kar potrebuje tudi rezervne zanke. Glavna funkcija rezervnih paric je danes možnost odprave napak. Telekom Slovenije izpostavlja, da Agencija v Analizi navaja, da se je v preteklosti dogajalo, da je Telekom Slovenije zavračala poizvedbe operaterjev za razvezan dostop do krajevne zanke z obrazložitvijo, da pri določenem naročniku ni prostih zank, ker so le te definirane kot rezervne, kasneje pa je istega naročnika priključila sama. Telekom Slovenije ugotavlja, da gre zgolj za pavšalne navedbe. Agencija na nobenem mestu ne navede konkretnih primerov, kjer naj bi se to domnevno dogajalo. Agencija šele pri obveznosti zagotavljanja preglednosti zapiše, da lahko Telekom Slovenije rezervne parice uporablja za vzdrževanje obstoječega omrežja.

Agencija v zvezi z navedenim pojasnjuje, da so rezervne zanke namenjene ohranjanju celovitosti omrežja v primeru okvar posameznih zank. Če Telekom Slovenije ugotovi, da ima v določenem delu preveč rezervnih povezav, lahko te pod enakimi pogoji ponudi za priključitev lastnih novih končnih uporabnikov kot novih končnih uporabnikov iskalcev dostopa.

Telekom Slovenije dalje navaja, da nima vzpostavljenega informacijskega sistema za upravljanje tehnoloških prostorov in v informacijskih sistemih torej nima evidentiranih podatkov o razpoložljivosti kapacitet na skupnih lokacijah. Vzpostavitev informacijskega sistema bi pomenila ogromen strošek, ki ni ekonomsko opravičljiv. Glede na število poizvedb operaterjev po skupnih lokacijah v zadnjih letih pa je vzpostavitev takšnega informacijskega sistema povsem nesorazmeren ukrep. V letu 2015 sta bili skupaj 2 poizvedbi, v letu 2016 5 poizvedb in v letu 2017 do konca maja samo 2 poizvedbi po skupni lokaciji. Telekom Slovenije zato predlaga, da se navedena obveznost črta. Enaka argumentacija velja tudi za informacije o rezervacijah razpoložljivih kapacitet na skupnih lokacijah.

Agencija v zvezi s povzeto pripombo najprej pojasnjuje, da ima Telekom Slovenije navedeno obveznost naloženo že s trenutno veljavno regulatorno odločbo. Naložitev navedene regulatorne obveznosti je nujna, saj se na ta način iskalcem dostopa omogoča, da na ažuren način dobivajo informacije o razpoložljivosti, kar je predpogoj za odločitev o širitvi svojega poslovanja. Telekom Slovenije uvaja spremembe omrežja in posledično spreminja tudi lokacije, kjer je možen prevzem prometa za posamezno vrsto veleprodajnega produkta, zato morajo biti iskalcem dostopa te informacije na voljo.

Po drugi strani pa Telekom Slovenije tudi ne predlaga kakršnekoli druge sprejemljive rešitve glede na cilje glede katerih se ta obveznost nalaga, temveč jo le pavšalno zavrača (poleg tega pa niti ne konkretizira višine stroška, ki ga v pripombi omenja).

Telemach v zvezi s predlagano obveznostjo zagotavljanja enakega obravnavanja navaja, da se Agencija v analizah ni dotaknila sprejema TSM Uredbe, kar se neposredno odraža pri veleprodajnih pogojih. Poudari, da morajo, skladno z uredbo (EU) 2015/202, operaterji, ki zagotavljajo širokopasovni dostop do interneta svojim uporabnikom transparentno prikazati informacije o dostopu do interneta, med katere sodijo tudi podatki o maksimalni, minimalni ter običajni hitrosti, kar pa Telekom Slovenije naj ne bi zagotavljal. Telemach v zvezi s tem predlaga, da naj Agencija Telekomu Slovenije naloži obveznost mesečnega zagotavljanja informacije o sinhronizacijski hitrosti na DSLAMu za vsakega uporabnika ter v primeru poslabšanja hitrosti zakupljenega paketa omogoči prehod na nižji paket.

V zvezi z navedenim Agencija najprej pojasnjuje, da je v analizi upoštevne trga 3b iz vzrokov, ki jih navaja Telemach, predlagala naložitev zagotavljanja takšnega nivoja kakovosti veleprodajnega dostopa z bitnim tokom, ki omogoča iskalcem dostopa izpolnjevanje zahtev glede kakovosti storitev na maloprodajnem trgu na podlagi vsakokrat veljavne zakonodaje, kar vključuje tudi zahteve TSM Uredbe. V zvezi s predlogom Telemacha, da naj Agencija Telekomu Slovenije naloži obveznost mesečnega zagotavljanja informacije o sinhronizacijski hitrosti na DSLAMu za vsakega uporabnika ter v primeru poslabšanja hitrosti zakupljenega paketa omogoči prehod na nižji paket, Agencija odgovarja, da mora Telekom Slovenije na veleprodajnem nivoju zagotavljati takšno kakovost, ki iskalcem dostopa omogoča izpolnjevanje obveznosti, ki jih nalaga TSM Uredba. V kolikor Telekom Slovenije tega ne more zagotoviti, mora o tem obvestiti iskalca dostopa in mu omogočiti brezplačen

prehod na nižji paket. Na podlagi navedenega Agencija ne vidi razloga, da bi moral Telekom Slovenije mesečno zagotavljati informacije o sinhronizacijski hitrosti, kot jih predlaga Telemach.

Glede predloga Telemacha, da se v primeru poslabšanja hitrosti zakupljenega paketa omogoči operaterju prehod na nižji paket, pa se Agencija strinja in bo s tem v zvezi ustrezno popravila analizo upoštevne trga, saj Telekom Slovenije lahko na veleprodajnem trgu prodaja le hitrost, ki jo lahko zagotavlja, kar je Agencija predhodno že tudi obrazložila.

A1 Slovenija v svojih pripombah še navaja, da je postopek vzpostavitve OPT, ki podaljša postopek med poizvedbo ter naročilom, nedefiniran. Omrežje, ki je v statusu 7 in več je izredno problematičen zaradi komunikacije s končnim uporabnikom, ki mu A1 Slovenija ne more sporočiti datuma, ko mu lahko zagotovi storitev. Roki ostajajo enako dolgi, kot so določeni z veljavno odločbo. Roki naj se skrajšajo, da se črtajo delovni dnevi.

T-2 v poglavju Roki za izvedbo naročila poudarja, da je pomembno, da so roki določeni za vse statuse doz, ter da naj odločba vsebuje določilo, da je za roke za izvedbo odgovoren Telekom Slovenije.

Telemach opozori na pomanjkljive informacije v informacijskem sistemu Telekoma Slovenije glede FTTH doz, predvsem za tiste nad statusom 9 in predlaga naložitev obveznega natančnega popisa stanj z jasnimi, točnimi in realnimi informacijami o priklopu stranke za doze s statusom 9 ali več oziroma po predlagani obveznosti v fazi priključka 3.

Agencija v zvezi z navedenim pojasnjuje, da je na posvetu marca 2017 z operaterji obravnavala statuse priključkov. Soglasje o statusu, od katerega dalje se za priključek smatra, da gre za večji investicijski poseg ni bilo doseženo. Operaterji so bili pozvani, da svoje predloge posredujejo Agenciji, pri čemer operaterji do današnjega dne teh niso posredovali. Zato je Agencija sama določila roke izgradnje glede na dejansko stanje priključka, pri čemer je ustrezno upoštevala primere, ko gre za okoliščine izven kontrole Telekoma Slovenije, kot je na primer pridobivanje služnosti. Agencija je pri tem določila tri razrede priključkov, od katerih je odvisen rok za izvedbo naročila s strani Telekoma Slovenije.

V zvezi s predlaganim, da so roki predolgi in da naj se skrajšajo na način, da se črtajo delovni dnevi, Agencija odgovarja, da je te roke po izvedbi omenjenih delavnic z operaterji ponovno preučila in jih določila, kot so predvideni v analizi. Po mnenju Agencije so v analizi predlagani roki sorazmerni in ustrezni.

Telekom Slovenije glede obveznosti posredovanja jasnega in nedvoumnega razloga zavrnitve, predlaga modifikacijo teksta: »V primeru zavrnitve operaterjeve poizvedbe se mora, ob odgovoru na preveritev, operaterju posredovati razlog za zavrnitev. Na podlagi izrecne pisne zahteve operaterja je potrebno operaterju najkasneje v roku 10 delovnih dni poslati natančno obrazložitev razloga za zavrnitev. V primeru zavrnitve poizvedbe brez navedbe razloga, se takšne poizvedbe operaterju ne sme zaračunati.« Predlog utemeljuje s tem, da posredovanje tehnične dokumentacije za izkazovanje razloga za zavrnitev operaterju ni primerno iz naslednjih razlogov: varnost in zaupnost podatkov, sami podatki ne kažejo nujno razpoložljivosti za zagotavljanje storitve, pridobivanje teh podatkov bi bilo

lahko časovno zelo dolgotrajno, tovrstnih zahtev po posredovanju podatkov o omrežju v zadnjih letih niso prejeli.

Agencija odgovarja, da je s predlaganim ukrepom želela doseči, da se zavrnitev poizvedbe podkrepi z vso potrebno razlago in v kolikor je tudi potrebno s tehnično dokumentacijo, ki ustrezno usposobljenemu kadru strokovno utemeljeno pojasni razloge za zavrnitev. Na delavnicah z operaterji je bilo ugotovljeno, da pri odgovorih na poizvedbe prihaja do prevelikega števila napak. Napake se tudi ponavljajo, zato mora biti vsaka zavrnitev obrazložena, da jo lahko operaterji tudi sami preverijo. Zavrnitev poizvedbe ima za operaterja seveda tudi finančne posledice, saj ne more pridobiti nove stranke. Ker je obveznost dopustitve dostopa Telekomu Slovenije naložena, mora biti torej vsaka zavrnitev ustrezno utemeljena. Telekom Slovenije naj v takšnih primerih zagotovi takšno dokumentacijo, iz katere je jasno razvidno, kakšni so razlogi zavrnitev. Kjer so razlogi tehnične narave, naj bo odgovor tudi podkrepjen s primerno tehnično dokumentacijo. Obveznost utemeljene obrazložitve zavrnitve bo po mnenju Agencije posledično nedvomno vplivala tudi na zmanjšano število neutemeljeno zavrnjenih poizvedb. Predlogu Telekoma Slovenije, da se rok za posredovanje razlogov za zavrnitev operaterjeve poizvedbe podaljša iz 3 na 10 delovnih dni, ne bo ugodila, saj je po preučitvi navedenih razlogov ugotovila, da so ti neutemeljeni.

Po mnenju Telekoma Slovenije Agencija ni pristojna za določanje roka priključitve na bakreno omrežje v primerih, ko je za izvedbo naročila potrebna še vzpostavitev omrežne priključne točke in poseg na omrežju z razloga zagotavljanja stroškovno učinkovitega načina gradnje in narave gradnje.

Agencija v zvezi z navedenim pojasnjuje, da v predmetni analizi upoštevne trga ni predvidela regulacije izgradnje bakrenega omrežja, ampak je rok za priključitev določen zgolj za primer že zgrajenega bakrenega priključka (parice). Agencija stoji na stališču, da je bakreno omrežje že zgrajeno in da Telekom Slovenije zagotavlja dostop do vseh tistih omrežnih priključnih točk, ki jih zagotavlja tudi lastni maloprodajni enoti. Če so podatki o tem omrežju dostopni maloprodajni enoti morajo biti dostopni tudi iskalcem dostopa, kar avtomatično pomeni, da je za Telekom Slovenije takšna omrežna priključna točka ekonomsko sprejemljiva. Zato Agencija Telekomu Slovenije nalaga takšne roke vzpostavitve veleprodajne storitve na tej omrežni priključni točki, kot jih Telekom Slovenije uporablja za svojo maloprodajno enoto, tj. 8 delovnih dni od prejema naročila. Agencija smatra, da je ta rok možno izpolniti v večini primerov, saj je bakreno omrežje že zgrajeno. Za morebitne dodatne posege, ki bi jih imel Telekom Slovenije pri vzpostavitvi omrežne priključne točke pa Telekom Slovenije lahko v primeru izrednih okoliščin razumno podaljša rok priključitve, o čemer mora obvestiti iskalca dostopa in Agencijo o nastanku izrednih okoliščin skupaj s podrobnejšo obrazložitvijo in dokazi.

Pri določanju roka priključitve na optično omrežje po mnenju Telekoma Slovenija Agencija posega v regulacijo trga investicijske izgradnje do posameznega naročnika in s tem krši določila regulacije zgrajenega omrežja. Tudi predlagani roki izvedbe posameznega naročila so bistveno krajši kot jih Telekom Slovenije dosega z razpoložljivimi informacijami, resursi in pogodbami, ki jih ima do podizvajalcev. V nadaljevanju Telekom Slovenije predlaga svojo verzijo rokov, in sicer:

8 delovnih dni:

- status 2: Optična priključna doza montirana

15 delovnih dni:

- status 3: Optična vrvica s konektorjem v stanovanju
- status 4: Optična vrvica s konektorjem pred stanovanjem
- status 5: Optična vrvica brez konektorja v stanovanju
- status 6: Optična vrvica brez konektorja pred stanovanjem

30 delovnih dni:

- status 7: Optični kabel pred objektom, s soglasji

Za določanje rokov izgradnje za vse ostale predvidene povezave v fazi gradnje z razloga zagotavljanja stroškovno učinkovitega načina gradnje in narave gradnje po prepričanju Telekoma Slovenije Agencija ni pristojna. Telekomu Slovenije so naložene nove zahteve po posredovanju informacij o lastnikih, upravljavcih in etažnih lastnikih, ki jih pridobi iz informacij javnega značaja. Telekom Slovenije predlaga, da poda tehnično rešitev operaterju in lahko poda podatke, ki jih operater nujno potrebuje, proti ustreznemu plačilu stroškov, ki so nastali pri pridobivanju le-teh.

Agencija se z navedbo Telekoma Slovenije, da z regulacijo posega v regulacijo trga investicijske izgradnje do posameznega naročnika, ne strinja, saj je s predlagano obveznostjo v primeru naročila priključitve novega uporabnika na omrežje zagotovila enako obravnavanje maloprodajne enote Telekoma Slovenije in iskalcev dostopa (to pomeni, da v kolikor maloprodajna enota Telekoma Slovenije poda naročilo za izvedbo priključka, se priključitev izvede v razumnem času, in enako pri iskalcih dostopa). Agencija bo na podlagi pripombe Telekoma Slovenije bolj natančno opredelila definicijo priključka razreda 3. Pod priključke razreda 3 se bodo tako šteli priključki, pri katerih je potrebno vzpostaviti povezavo od TKI do objekta naročnika, ki je oddaljen največ 200 metrov od TKI (v katerem je optični kabel), in so potrebna gradbena zemeljska dela. Takšni priključki se namreč štejejo za priključke »homes passed«, za katere velja, da je možno priključitev na omrežje opraviti v razumnem času. V zvezi s tem je treba pojasniti, da s tem ne gre za novo gradnjo omrežja, ampak za priključitev končnega uporabnika na obstoječe omrežje. Podobna zahteva je bila postavljena tudi pri izgradnji odprtih širokopasovnih omrežij, kjer se je štelo, da so pokriti vsi uporabniki, ki so bili od zgrajenega omrežja oddaljeni največ 200 metrov. Agencija je z namenom, da pri izvedbi priključitev zagotovi enako obravnavanje za posamezne razrede priključka, predlagala tudi bolj podroben ključen kazalnik uspešnosti (tj. povprečni čas za izvedbo naročila v primeru optičnega omrežja za vsak razred priključka posebej (merjeno v delovnih dnevih).

Prvenstveni namen Agencije glede določitve rokov za izgradnjo v določenem razredu (fazi izgradnje) je zagotavljanje enake obravnave za iskalca dostopa kot za maloprodajno enoto Telekoma Slovenije. Po mnenju Agencije ima Agencija glede na določila ZEKom-1 vse ustrezne pristojnosti, da takšno obveznost operaterju s pomembno tržno močjo tudi naloži.

Glede posredovanja informacij iskalcem dostopa v primeru pridobivanja služnosti, soglasij drugih infrastrukturnih upravljavcev in soglasij etažnih lastnikov pa Agencija smatra, da je Telekom Slovenije naložila obveznost, ki je smiselna. Telekom Slovenije namreč lahko podaljša 30 dnevni rok za čas potreben za pridobitev teh soglasij in lahko pri ostalih iskalcih dostopa zavlačuje s temi postopki. Zato je predviden rok 3 dni po začetku postopkov za pridobitev soglasij, v katerem mora Telekom Slovenije v primeru, da v tem času soglasij ne pridobi, o tem obvestiti iskalca dostopa in mu posredovati vse informacije, na podlagi katerih bi prišlo do takšnega stanja. Agencija je predmetni rok 3 dni naložila ravno iz razloga, da se rok, ki je izven nadzora Telekoma Slovenije, ne bi nerazumno podaljševal, ob tem pa bi na hitrost pridobivanja soglasja za služnost lahko vplival tudi iskalec dostopa. Obveznost nalaga le posredovanje tistih podatkov, ki jih bo Telekom Slovenije pridobil za lasten postopek in tako iz tega naslova ne bo imel dodatnih stroškov. Namen te obveznosti je, da iskalec dostopa lahko po svojih zmožnostih pomaga pri hitrejši pridobitvi teh soglasij in s tem pohitri postopek priključitve lastne stranke.

Dalje glede rokov za izvedbo naročila za izvedbo skupne lokacije Telekom Slovenije opozarja, da je postopek v primeru, da je potrebno povečati moč objekta, v 4 mesecih neizvedljiv. Elektro distributer ima skladno z zakonom na razpolago 1 mesec za pripravo soglasja in še dodaten mesec dni za pripravo pogodbe. Elektro distributer po navadi zahteva še izdelavo PZI-ja, večkrat pa je potrebno pridobivati še druga soglasja. Postopek povečave priključne moči objekta tako traja od minimalnih 3 pa tudi 6 ali več mesecev.

Agencija odgovarja, da je bila navedena obveznost Telekomu Slovenije naložena že s predhodno odločbo, pri tem pa do sedaj Agencija ni zaznala, da bi pridobivanje soglasja za priklop na napajanje vplivalo na nezmožnost Telekoma Slovenije, da v predvidenem roku 4 mesecev zagotovi skupno lokacijo.

A1 Slovenija v zvezi s predlaganimi pogodbenimi kaznimi predlaga, da se dodata 2 novi pogodbeni kazni, ki ju ocenjuje za potrebne glede na precejšnje število teh primerov, in sicer za zamudo pri poizvedbi in za napačen odgovor pri poizvedbi. Predlaga tudi, da Agencija določi kazen za neupoštevanje tehnične ponovljivosti. A1 Slovenija dalje navaja, da mora biti v primeru kršitev zagotovljena izredno visoka pogodbeni kazen, ki bo odvrčala Telekom Slovenije od kalkulacije, da se kazen splača glede na učinek kršitve – 10-kratnik mesečne naročnine za najdražji vodilni paket za vse potencialne predvidene v načrtu prodaje – plačljivo alternativnim operaterjem vsakemu posebej za vsako ugotovljeno posamezno kršitev.

Agencija je v zvezi z navedenim predlogom mnenja, da so naložene kazni dovolj velike, da Telekom Slovenije odvrčajo od namernega zavlačevanja pri izgradnji dostopovnih omrežij, med drugim tudi FTTH omrežij. Ker sta predlagani pogodbeni kazni s strani A1 Slovenija navedeni pavšalno in neargumentirano, se Agencija do njih ne bo opredeljevala in posledično upoštevala.

Agencija se strinja z A1 Slovenija, da morajo biti kazni take, da potencialne kršitelje odvrčajo od negativnih poslovnih praks. Agencija je v predmetnih analizah upoštevanih trgov v skladu s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah, točka 29, predvidela takšne kazni, ki

Telekomu Slovenije v primeru kršitev regulacije nalagajo takšne kazni, ki so odvračilne in sorazmerne s povzročeno škodo na trgu. Agencija pa nima pristojnosti, da bi nalagala odškodnine, ki jih mora kršitelj plačati drugim operaterjem. Tovrstne odškodnine lahko oškodovanec zahteva le preko odškodninske tožbe na sodišču, morebitna izrečena kazen kršitelju pa je lahko del dokaznega postopka.

Telekom Slovenije je v zvezi s predlaganimi pogodbenimi kaznimi kot te izhajajo iz 10. točke predloga obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja mnenja, da Agencija hkrati zaostre obveznosti in zvišuje kazni za neizpolnitev le-teh. Naložitev krajših izvedbenih rokov, ki jih Telekom Slovenije glede na obseg dela, organiziranost in glede na dosedanje podatke ni zmožen zagotavljati in istočasna naložitev nerazumno visokih pogodbenih kazni, predstavlja po mnenju Telekoma Slovenije nesorazmeren ukrep in hudo namerno ogrožanje poslovanja. Po mnenju Telekoma Slovenije je vsaka kazen, ki je višja od 100% mesečne zakupnine nesorazmerna, sedaj pa so predpisane do 24x večje kazni.

Po mnenju Telekoma Slovenije so kazni v primeru zamude pri izvedbi naročila ali v primeru napačnega odgovora na povpraševanje previsoke. 24-kratnik mesečne zakupnine kot maksimum, ki je utemeljen na trajanju vezave naročnika, naj bi bil napačen, saj po mnenju Telekoma Slovenije Agencija z ničemer ne dokaže, da je trajanje vezave res takšno. Poleg tega Telekom Slovenije mora poročati o parametrih kvalitete, tako da je Agencija obveščena o neizpolnjevanju obveznosti in lahko uvede nadzor. Tudi iz tega razloga je uvajanje višjih kazni po mnenju Telekoma Slovenije neupravičeno. Glede kazni za napačne odgovore je po mnenju Telekoma Slovenije dejanska višina kazni vedno 24-kratnik mesečnega zakupa, saj do napak ne prihaja namerno in Telekom Slovenije se napake niti ne zaveda. Na napako ga opozori šele operater, ki pa bo to storil šele v času, ko bo kazen že maksimalna. Telekom Slovenije poudarja, da prihaja tedensko tudi do 1500 poizvedb in da so pri taki količini človeške napake neizogibne. S skrajševanjem rokov se verjetnost take napake še povečuje. V nadaljevanju Telekom Slovenije še opozarja, da za marsikatero napako niso odgovorni sami, kljub temu pa morajo za obravnavo teh napak porabljati svoje resurse. Telekom Slovenije želi opozoriti, da obstaja veliko razlogov za nedelovanje storitev, ki pa niso v sferi Telekoma Slovenije. Telekom Slovenije glede kazni, ko naročnik odpove operaterju pogodbo zaradi zamude pri realizaciji posamezne izvedbe razvezave ali odpravljanju napak opozarja, da je takšna kazen povsem neupravičena. Težave pri vključitvi ali kasnejšem delovanju storitev operaterja na zakupljenem bakrenem dostopovnem omrežju, zaradi katerih stranka lahko odpove storitev, so možne iz več razlogov, na katere Telekom Slovenije nima vpliva. Ravno tako je težko ugotoviti, ali je bila konkretna odpoved res posledica zamud, ki jih je povzročil Telekom Slovenije.

Kot izhaja iz pripombe Telekom Slovenije odločno nasprotuje višini pogodbenih kazni. V zvezi z navedenim Agencija najprej pojasnjuje, da so pogodbene kazni kot »jamstva za raven storitev (SLG)« predvidena tudi v Priporočilu o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah. Glede navedbe Telekoma Slovenije, da mora poročati o parametrih kvalitete, tako da je Agencija obveščena o neizpolnjevanju obveznosti in lahko uvede nadzor, pa Agencija odgovarja, da je namen pogodbenih kazni, da iskalec dostopa prejme nadomestilo za primer, če je opravljanje veleprodajnih storitev

slabše od kakovosti, določene v dogovoru o ravni storitev. V primeru uvedbe nadzornih postopkov in v primeru ugotovljenih morebitnih kršitvah ter posledično naložitve kazni v prekrškovnih postopkih, pa gre se globe iz tega naslova vplačajo v državni proračun.

Ne glede na navedeno pa je Agencija ponovno premislila o pripombi Telekoma Slovenije in bo v tem delu spremenila predlagano obveznost na način, kot velja v obstoječi regulatorni odločbi, kar pomeni, da bo »v primeru zamude pri izvedbi naročila razvezanega lokalnega dostopa regulirani operater dolžan za prvih 10 dni zamude plačati pogodbeno kazen v višini 50% mesečne zakupnine za ustrezno obliko razvezanega lokalnega dostopa za vsak posamezen dan in od 11. dne zamude dalje 150% mesečne zakupnine za ustrezno obliko razvezanega lokalnega dostopa za vsak posamezen dan, vendar v posameznem delu zamude skupno ne več kot 18-kratnik mesečne zakupnine za ustrezno obliko razvezanega lokalnega dostopa, pri čemer se tovrstna oblika pogodbene kazni upošteva tudi v primeru napačnega odgovora na poizvedbe«, saj se je dosedanja ureditev izkazala za učinkovito, poleg tega pa tako ne predstavlja naložitve dodatnega bremena za Telekom Slovenije.

V nadaljevanju se Telekom Slovenije opredeli tudi do kazni v primeru zamude pri izvedbi naročila za izvedbo posamezne skupne lokacije, v zvezi s čemer predlaga, da naj bo v primeru zamude pri realizaciji posamezne skupne lokacije operater omrežja za vsak teden zamude dolžan operaterju plačati pogodbeno kazen v višini 1% cene adaptacije (predlog Agencije 10%) in opreme prostora skupne lokacije, vendar v posameznem primeru zamude skupno ne več kot 10% cene adaptacije in opreme prostora skupne lokacij (predlog Agencije 100%), z obrazložitvijo, da noben operater nima večje škode zaradi zamud pri vzpostavitvi skupne lokacije in da imajo operaterji vedno na voljo alternativni dostop preko dostopa na upoštevnem trgu 3b.

Agencija v zvezi s predhodno povzeto pripombo Telekoma Slovenije pojasnjuje, da mora biti vsakemu iskalcu dostopa omogočen dostop na kateremkoli reguliranem upoštevnem trgu, brez predhodnega pogojevanja s plezanjem po investicijski lestvici. Poleg tega pa se Agencija ne strinja z argumentacijo Telekoma Slovenije glede zmanjšanja odstotka pogodbenih kazni. Agencija tako vztraja pri prvotnem predlogu – kot opredeljenem v analizi – saj se je ta rešitev izkazala za učinkovito.

Telemach pripomni, da so pogodbene kazni preohlapne in jih je potrebno zaostriti ter razširiti.

Agencija odgovarja, da je pripomba Telemacha nekonkretizirana in neargumentirana. Agencija v zvezi s tem ugotavlja, da je višina naloženih kazni dovolj visoka, da bo Telekom Slovenije tudi v prihodnje še naprej odvrčala od kršitev naloženih obveznosti.

V zvezi s predlagano obveznostjo oprave preskus tehnične ponovljivosti Telekom Slovenije predlaga spremenjen tekst, in sicer, da mora: »opraviti preskus tehnične ponovljivosti in zagotoviti tehnično ponovljivost novih oziroma spremenjenih maloprodajnih ponudb, v okviru katerih bo moral Agenciji posredovati tehnične informacije v primerih potrebe po uvedbi novih reguliranih veleprodajnih vložkih ali spremembah obstoječih reguliranih veleprodajnih vložkov, pri čemer bo moral pri določitvi razumnega roka za predhodno obvestilo Agenciji in operaterjem pred uvedbo nove maloprodajne ponudbe upoštevati 4-mesečni rok in pred uvedbo spremenjene maloprodajne ponudbe 2-mesečni

rok». V utemeljitvi v nadaljevanju zapiše, da definiranje ustreznih veleprodajnih produktov za vsako novo maloprodajno ponudbo vodi v kopiranje storitev na maloprodajnem trgu, ne pa k pravi, raznoliki storitveni konkurenci, ki bo temeljila na kreativnosti operaterjev. Telekom Slovenije ocenjuje, da je ukrep Eol že v celoti naložen in izveden, prav tako je dosežena velika razvitost veleprodajnega trga, na katerem se ponuja transparentne veleprodajne storitve, ki ne vključujejo nivoja neposrednega zagotavljanja storitev končnim uporabnikom. Po mnenju Telekoma Slovenije operaterji storitev lahko že danes na podlagi reguliranih veleprodajnih produktov tehnično ponovijo maloprodajno ponudbo operaterja s pomembno tržno močjo.

Pri tem iz razloga nediskriminatornosti do maloprodajne enote po mnenju Telekoma Slovenije nikakor ni sprejemljivo vnaprejšnje javno obveščanje operaterjev o novih maloprodajnih storitvah. Omejiti se je potrebno izključno na tehnične rešitve v omrežju. Maloprodajna enota mora imeti pri ponujanju storitev na končnem trgu zagotovljene enake pogoje kot operaterji, kar pa v primeru vnaprejšnjega obveščanja o storitvah ni omogočeno. Po mnenju Telekoma Slovenije je tako uvedba pojma tehnične ponovljivosti nepotrebna. Telekom Slovenije to že zagotavlja preko obveznosti iz točk 1 in 2.

Agencija v zvezi z navedenim pojasnjuje, da kot izhaja iz analize predmetnega upoštevne trga, bo moral Telekom Slovenije Agenciji predložiti rezultate preskusa tehnične ponovljivosti, v okviru katerega bo moral dokazati tehnično ponovljivost novega ali spremenjenega obstoječega veleprodajnega vložka, vključno z vsemi informacijami, ki so potrebne za dokazovanje, da je tehnična ponovljivost v celoti zagotovljena. Predložena dokumentacija bo morala vsebovati naslednje tehnične in poslovne informacije o (1) tehničnih karakteristikah vključno s pripadajočimi parametri kakovosti storitve ustreznega veleprodajnega vložka, ki omogoča izvedbo enake maloprodajne storitve, kot jo zagotavlja sam sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem, (2) razpoložljivosti ustreznih dogovorov o ravni storitev (SLA) in ključnih kazalnikih uspešnosti (KPI) za predmetno storitev, in (3) ustreznem veleprodajnem vložku za naročanje, priključitev in odpravo napak, ki jih drugi operater potrebuje za razvoj ali prilagoditev lastnih sistemov in procesov, da bi ponudil konkurenčne nove ali spremenjene maloprodajne storitve, na voljo v razumnem času, preden Telekom Slovenije ali njegovo hčerinsko ali partnersko podjetje uvede lastno maloprodajno storitev. Pri posredovanju rezultatov preskusa tehnične ponovljivosti pa mu ne bo treba razkriti informacij glede svoje ustrezne maloprodajne ponudbe, v kolikor bodo te predstavljale poslovno skrivnost Telekoma Slovenije.

7. Obveznost zagotavljanja preglednosti

Telekom Slovenije pripomni, da je rok, v katerem mora biti objavljena vzorčna ponudba skladno z vsemi naloženimi obveznostmi na ustrezen način dopolnjena, za kar je rok 30 dni občutno prekratek. Kot še sprejemljiv rok s strani Telekoma Slovenije predlagajo rok 60 dni.

Agencija bo delno ugodila Telekomu Slovenije, in sicer bo za necenovne obveznosti naložila rok 30 dni, za cenovne obveznosti pa rok 60 dni, in bo temu ustrezno popravila analizo upoštevne trga.

Vmesnih 30 dni je po mnenju Agencije potrebnih, da lahko operaterji izvedejo testiranje na novih veleprodajnih produktih (VULA).

8. Obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva

A1 Slovenija je v zvezi z obveznostjo cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva mnenja, da namerava Agencija neutemeljeno dvigniti ceno razvezave bakrene zanke iz 7,89 EUR na 8,09 EUR brez ponovne analize vpliva te odločitve na poslovanje A1 Slovenija, in ne utemelji razloga za predlagan dvig cene. Jasno je le, da v celoti sledi Priporočilu, da znaša cena bakrene razvezave med 8 EUR in 10 EUR, Agencija pa nima vizije, kaj bi rada dosegla z nameravano regulacijo. Model naj bi bil prilagojen (netransparentno in v napačni smeri) samo za namen opravičevanja cilja zvišanja cene. Po mnenju A1 Slovenija bi bila lahko edina upravičena sprememba cene njeno znižanje. Predlagan dvig cene storitev veleprodajnega lokalnega dostopa na fiksni lokaciji do bakrenega omrežja povsem razvezanega dostopa do bakrene zanke je po mnenju A1 Slovenija nesprejemljiv. Dalje navaja, da Agencija ne pojasni, kakšen način gradnje je uporabila in glede na predlagan dvig cen predpostavlja, da je pri simulaciji omrežja Agencija uporabila metodologijo gradnje P2P in ne P2MP (GPON) ter predlaga upoštevanje gradnje FTTH v tehnologiji P2MP. Uporaba dražjega tipa gradnje NGA (ki je privedla do finančnega kolapsa T-2) po mnenju A1 Slovenija ni dopustna.

Agencija ugotavlja, da A1 Slovenija povsem pavšalno navaja, da naj bi bil stroškovni model prilagojen za namen opravičevanja cilja zvišanja cene in pri tem ne poda dokazil oziroma obrazložitve, ki naj bi ga vodile do tega mnenja. Agencija dalje pojasnjuje, da je stroškovni model lasten model Agencije, ki temelji na pristopu od spodaj navzgor, saj gre za inženirski model, ki je zasnovan na sodobnem učinkovitem omrežju hipotetično učinkovitega operaterja. Trenutno veljavna cena razvezave krajevne bakrene zanke v višini 7,89 EUR temelji na drugačnih parametrih kot predlagana prihodnja stroškovna cena razvezave krajevne bakrene zanke v višini 8,09 EUR. Na izračun stroškovno naravnane cene razvezave krajevne bakrene zanke v višini 8,09 EUR je vplivala izgradnja omrežja (pristop »bottom up«), kjer je Agencija uporabila podatke iz geo-podatkovnega sistema Agencije, s katerimi pa Agencija pri razvoju stroškovnega modela za izračun trenutno veljavne stroškovno naravnane cene razvezave krajevne bakrene zanke tedaj še ni razpolagala. Kot je navedeno že v uvodu te analize, Agencija sledi cilju predvidljive in stabilne cene dostopa do bakrenega omrežja. Kot je navedeno v tej analizi, je Agencija sprva preverila stroškovni model BU LRIC+, ki ga je razvila v letu 2008, in ugotovila, da ne ustreza določilom Priporočila o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah, saj bi prilagoditev obstoječega stroškovnega modela v skladu s cilji priporočene metodologije za izračun stroškov in v skladu s priporočenimi merili, zahtevala precejšnje spremembe obstoječe metodologije za izračun stroškov (kar pa ne bi bilo v skladu s citiranim priporočilom). Tako je Agencija v letu 2017 razvila lasten stroškovni model BU LRIC+, ki upošteva tekoče stroške (CCA) hipotetično učinkovitega operaterja, ki bi jih imel danes z gradnjo sodobnega učinkovitega omrežja NGA, vključno z vrednotenjem ponovno uporabljive gradbene infrastrukture za NGA omrežje po njihovi regulatorni prevrednoteni knjigovodski sedanji vrednosti. Glede na pripombo, da Agencija nima vizije, kaj bi rada dosegla s predlagano regulacijo, Agencija pojasnjuje, da z regulacijo sledi cilju stabilne in predvidljive veleprodajne cene dostopa do bakrenega omrežja v daljšem času, kar naj bi

spodbujalo naložbe v NGA omrežje in omogočalo učinkovit vstop na trg.

V zvezi s pripombo glede načina gradnje, ki ga je Agencija uporabila pri izgradnji lastnega stroškovnega modela BU LRIC+ ter naj upošteva način gradnje FTTH točka - več točk, Agencija odgovarja, da je pri izgradnji omrežja NGA v stroškovnem modelu BU LRIC+ sledila načinu gradnje točka – točka, saj je upoštevala lastnosti izgradnje omrežja, ki temelji na bakrenem omrežju. Agencija se ne strinja s predlogom A1 Slovenija, da upošteva topologijo omrežja točka-več točk. V stroškovnem modelu s pristopom od spodaj navzgor največji delež stroškov predstavljajo stroški fizične gradbene infrastrukture, in sicer stroški izkopa in postavitve kabelske kanalizacije, medtem ko stroški optičnih vlaken ali nenazadnje bakrenih paric predstavljajo manjši strošek. Agencija v zvezi s pripombo A1 Slovenija še dodaja, da predlagana cena za razvezavo krajevne bakrene zanke spodbuja prehod iz bakrenega na optično omrežje, kar je tudi eden izmed ciljev predlagane regulacije.

A1 Slovenija dodaja, da naj Agencija izenači veljavno ceno razvezave bakrene parice s tržno ceno primerljivega koaksialnega kablskega priključka (5 EUR) ter jo postopno v prihodnjih treh letih znižuje po korakih 20%.

Agencija v zvezi z navedenim predlogom pojasnjuje, da A1 Slovenija ne obrazloži, zakaj predlaga takšen način določanja cene razvezave krajevne bakrene zanke. Trenutno je namreč na tem trgu poleg Telekoma Slovenije več infrastrukturnih operaterjev, ki imajo na komercialni ravni možnost ponujati dostop do svojega omrežja iskalcem dostopa. Agencija v zvezi s pripombo A1 Slovenija še dodaja, da je cena razvezave krajevne bakrene zanke izračunana na podlagi stroškovnega modela BU LRIC+, to je metoda, ki je primerna za doseganje ciljev regulatornega okvira, saj omogoča, da je cena čim bolj podobna cenam, ki se pričakujejo na trgu z učinkovito konkurenco, kar predstavlja bakreno sidro. Bakreno sidro torej pomeni stroškovno naravnano veleprodajni proizvod dostopa do bakrenega omrežja, ki omejuje cene omrežja NGA tako, da se bodo cene storitev omrežja NGA oblikovale v skladu s pripravljenostjo iskalcev dostopa, da plačajo dodatne zmogljivosti in funkcije, ki jih lahko zagotovi maloprodajni proizvod, ki temelji na omrežju NGA, v primerjavi z maloprodajnim proizvodom, ki temelji na bakrenem omrežju. V primeru, da bi Agencija upoštevala predlog A1 Slovenija, ne bi mogla zasledovati svojih ciljev, to je spodbujanja naložb v NGA omrežja in s tem zagotavljanja novih, hitrejših širokopasovnih storitev večje kakovosti. Pri tem Agencija poudarja, da je v stroškovnem modelu pri modeliranju omrežja NGA upoštevala vsa obstoječa gradbena sredstva, ki so zmožna gostiti NGA omrežje (podatki o ceveh in drogovi s strani Telekoma Slovenije), in gradbena sredstva, ki jih je treba zgraditi na novo. Glede na navedeno Agencija pri gradnji modela BU LRIC+ tako ni predpostavljala gradnje povsem nove gradbene infrastrukture. Ta pristop spodbuja odločitve za gradnjo ali nakup ter preprečuje tveganje presežnega pokrivanja stroškov ponovno uporabljive starejše gradbene infrastrukture. Presežno pokrivanje stroškov namreč ne bi bilo upravičeno za zagotavljanje učinkovitega vstopanja na trg in ohranjanja spodbud za naložbe, ker možnosti gradnje za to kategorijo sredstev niso gospodarsko izvedljive.

T-2 glede dviga cene bakrene krajevne zanke navaja, da je obrazložitev izredno pomanjkljiva. Najbolj sporen naj bi bil pribitek za skupne stroške natančno 10%, glede katerega T-2 meni, da si ga je

Telekom Slovenije enostransko določil in da je tak arbitraren pribitek eden od razlogov za povečano ceno. Nadalje T-2 opozarja, da Telekom Slovenije bakreno omrežje zapušča in vse manj vzdržuje, zato je dvig cene neupravičen.

Agencija ugotavlja, da so navedbe T-2 pavšalne. Kljub temu Agencija pojasnjuje, da je v analizi natančno opisan stroškovni model za izračun stroškovno naravnanih cen lokalnega dostopa do starejšega bakrenega omrežja, katerega rezultat je izračun cene mesečnega najema povsem razvezanega dostopa do krajevne bakrene zanke in sodostopa do bakrene krajevne zanke, kot tudi izračun stroškovno naravnanih cen dostopa do kabelske kanalizacije in do drogov. Kot izhaja iz analize, je pri vzpostavitvi stroškovnega modela Agencija sledila določilom Priporočila o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah, ki določa, da je za izpolnjevanje ciljev regulativnega okvira primerna metodologija za izračun stroškov, s katero se oblikujejo cene dostopa.

V zvezi s pripombo T-2 glede pribitka za skupne stroške Agencija odgovarja, da pribitek izhaja iz stroškovnega modela LRIC+, ki ga je Telekom Slovenije izračunal v okviru stroškovne metodologije TD LRIC+ na podlagi veljavne regulatorne odločbe. Navedeni pribitek je prvotno znašal 10,05 % in ga je Agencija zaokrožila navzdol na 10%. Tako tak pribitek ni arbitraren, ampak izhaja iz stroškovnih kalkulacij Telekoma Slovenije. Agencija še dodaja, da je na dvig mesečnega najema povsem razvezanega dostopa do krajevne bakrene zanke in sodostopa do bakrene krajevne zanke bistveno vplival pristop od spodaj navzgor, saj je Agencija pri vzpostavitvi tega stroškovnega modela razpolagala z natančnimi podatki o priključkih končnih uporabnikov iz geo-podatkovnega sistema Agencije v primerjavi s stroškovnim modelom, razvitim za potrebe predhodne analize upoštevne trga 4, ko s takšnimi podatki še ni razpolagala in jih v stroškovnem modelu ni mogla uporabiti.

Dalje v zvezi s pripombo T-2, da Telekom Slovenije bakreno omrežje opušča in vse manj vzdržuje, zato je dvig cene neupravičen, Agencija ugotavlja, da T-2 ni pojasnil, na kakšni podlagi ugotavlja, da Telekom Slovenije bakreno omrežje vse manj vzdržuje. Glede navedenega Agencija pojasnjuje, da je pri vzpostavitvi stroškovnega modela upoštevala 100% izkoriščenost omrežja, kar pomeni, da ima vsako gospodinjstvo oziroma poslovna enota dostop do bakrenega omrežja. S tem namenom je Agencija izločila morebitna umetna zviševanja veleprodajnih cen dostopa do bakrenega omrežja zaradi prehajanja končnih uporabnikov s starejšega bakrenega omrežja na NGA omrežja. V primeru upoštevanja pripombe T-2 bi se namreč zgodilo, da bi bila cena precej višja, saj bi se stroški prerazporedili na padajoče število bakrenih priključkov, kar bi povzročilo višjo ceno na enoto. Agencija namerava Telekomu Slovenije v zvezi s tem tudi naložiti, da mora, kjer je na bakrenem omrežju prisoten iskalec dostopa, konkretno bakreno omrežje tudi vzdrževati, saj se mu z mesečno zakupnino krijejo tudi stroški vzdrževanja.

Telekom Slovenije v zvezi s poglavjem analize, ki se nanaša na stroškovni model BU LRIC+ za izračun cen povsem razvezanega dostopa do bakrene krajevne zanke in cen sodostopa do bakrene krajevne zanke, pripominja, da je Agencija pri izračunu upoštevala strošek parice za 20 parični kabel v višini 76€/km na par. Po podatkih Telekoma Slovenije je navedeni podatek napačen, saj se v bakrenem

omrežju v razvodnem omrežju praviloma uporabljajo 6 ali celo 2 parični kabli in da le 12,2% skupne dolžine predstavljajo 20 parični kabli. Telekom Slovenije je v modelu ceno za 20 parični kabel nadomestil s ceno za 6 parični kabel, ki znaša 103,34 €/km na par, in na zavihku z rezultati razbral ceno 8,59€/mesec.

Agencija je glede pripombe Telekoma Slovenije in priloge, ki utemeljuje zgoraj navedeno pripombo, z izračunom, ugotovila, da je Telekom Slovenije podal podatke o bakrenih paricah le za določen del dostopovnega omrežja, in ne za celotno dostopovno omrežje. S tem v zvezi je ugotovila, da je Telekom Slovenije podal podatke od cestnega kabineta do omrežne priključne točke končnega uporabnika, medtem ko podatkov za celotno dostopovno omrežje ni podal (torej ni podal podatkov tudi za del od glavnega delilnika do cestnega kabineta). Agencija je na podlagi podatkov Telekoma Slovenije izračunala, da bi bila dolžina krajevne zanke bistveno krajša (le nekaj metrov), kot je dejansko značilno za dolžino krajevne zanke v Sloveniji, katero je Agencija izračunala na podlagi podatkov iz geo-podatkovnega sistema Agencije. Prav tako je Agencija ugotovila, da so 2 parični do 20 parični bakreni kabli značilni za del dostopovnega omrežja med cestnim kabinetom in omrežno priključno točko končnega uporabnika, medtem ko so več kot 20 parični (do 1000 parov) bakreni kabli značilni za del dostopnega omrežja med glavnim delilnikom in cestnim kabinetom, za katere pa Telekom Slovenije ni podal podatkov, zato Agencija iz podatkov v prilogi ne more ugotoviti, kakšen bi bil vpliv na ceno kilometra bakrene parice. Nadalje je Telekom Slovenije v prilogi navedel podatke za obdobje zadnjih nekaj let, v katerem se po mnenju Agencije v praksi bakreno omrežje ni več gradilo, kar po ugotovitvi Agencije pomeni, da se ti podatki nanašajo na nadgradnjo bakrenega omrežja, medtem ko stroškovni model temelji na pristopu od spodaj navzgor, torej na izgradnji novega omrežja hipotetično učinkovitega operaterja. Glede na navedeno Agencija pojasnjuje, da je upoštevanje cene kilometra 20 paričnega bakrenega kabla, ki predstavlja povprečje vse bakrenih kablov v dostopovnem omrežju, ekonomsko učinkovit pristop, ki bi ga danes uporabil hipotetično učinkovit operater pri izgradnji svojega sodobno učinkovitega omrežja.

V nadaljevanju Telekom Slovenije tudi dodaja, da so v zavihku Opex zajeti samo stroški preventivnega in kurativnega vzdrževanja bakrenega omrežja, kot ga je za Telekom Slovenije opravilo podjetje GVO. Navedenim stroškom pa je potrebno dodati še interne stroške v okviru rednih del zaposlenih Telekoma Slovenije. Nadalje Telekom Slovenije pripominja, da bi moral model upoštevati tudi posredne stroške infrastrukture, s katerimi je mogoče zagotavljati delovanje infrastrukture dostopovnega omrežja. Tako bi morali biti vključeni stroški zaposlenih v sektorju za dostopovna omrežja, ki se niso neposredno alocirali na posamezni rajon. Prav tako bi moral model pokriti tudi stroške tehnoloških zgradb, za opravljanje terenskega dela tudi prevozna sredstva. V zvezi s tem prilagajajo datoteko Dodatni stroški in navajajo, da so v zavihku Rezultat po vrstah in vrednostih prikazani vsi stroški, ki bi jih po mnenju Telekoma Slovenije Agencija morala upoštevati. Telekom Slovenije tudi navaja, da je za stroške amortizacije za dopolnilno infrastrukturo velja podobno in navaja, da je razmerje med posrednimi in neposrednimi stroški amortizacije v tem primeru 3,6%.

Agencija v zvezi z zgornjo pripombo in prilogo odgovarja, da je pri vzpostavitvi stroškovnega modela Telekomu Slovenije poslala poziv (št. 38231-1/2017/3) za posredovanje podatkov v zvezi z osnovnimi

sredstvi, stroški iz poslovanja (OPEX), vezanih na dostopovno omrežje, spremljanih po geografskih območjih, pri čemer je bil Telekom Slovenije pozvan, da za vsako skupino osnovnih sredstev prikaže ločeno planirane in realizirane stroške (tj. stroški vzdrževanja, popravil in vse ostale stroške, vezane na uporabo in delovanje teh sredstev). Iz navedenega poziva ni izhajalo, da naj Telekom Slovenije loči interne in eksterne stroške iz poslovanja (OPEX). Ne glede na navedeno je Agencija zaradi ugotavljanja učinkovitosti tedaj posredovane podatke Telekoma Slovenije o višini stroškov iz poslovanja (CAPEX in OPEX) s predhodnim stroškovnim modelom za izračun razvezave bakrene krajevne zanke preverila in ugotovila, da je ob upoštevanju učinkovitosti višina teh stroškov primerljiva, in jih je kot take v okviru vhodnih podatkov upoštevala pri vzpostavitvi novega stroškovnega modela. Glede na navedeno je Agencija torej preverila podatke o višini stroškov iz poslovanja (OPEX), ki jih je Telekom Slovenije posredoval na podlagi zgoraj navedenega poziva in ugotovila, da so kazali ustrezne parametre učinkovitosti. Na podlagi navedenega Agencija odgovarja, da metodologija stroškovnega modela zajema stroške hipotetično učinkovitega operaterja, ki bi jih imel danes z izgradnjo sodobnega učinkovitega omrežja, in tako ne more upoštevati zgoraj predlagane višine stroškov Telekoma Slovenije, saj njihova višina po ugotovitvah Agencije predstavlja faktor neučinkovitosti.

Telekom Slovenije še doda, da naj bi Agencija model bakrenega omrežja začela oblikovati zelo pozno in da se glede zasnove modela ni v ničemer posvetovala s Telekomom Slovenije. Nadalje Telekom Slovenije predstavi izračun, pri katerem je izračunal sedanjo vrednost trenutno veljavne naložene cene razvezave bakrene zanke v višini 7,89 EUR. Pri tem je Telekom Slovenije pri izračunu uporabil cene življenjskih potrebščin, ki jih je pridobil iz baze SURSa in izračunal novo ceno z upoštevanjem inflacije 8,29 EUR. Telekom Slovenije navaja, da bi zvišanje cene, ki bi bilo nižje od izračunanega s pomočjo inflacije, negativno vplivalo tako na prehod z bakrenega na optično omrežje. Telekom Slovenije predlaga, da Agencija ponovno preračuna predlagane cene z upoštevanjem ustreznih podatkov.

Agencija v zvezi z navedenim odgovarja, da je bil stroškovni model vzpostavljen pravočasno, in da je imel Telekom Slovenije od prvega poziva za posredovanje podatkov dalje v času do vzpostavitve tega stroškovnega modela kadarkoli možnost vpogleda v osnutek in končno verzijo stroškovnega modela, vendar Agencija z njegove strani ni prejela takšne pobude vse do obdobja javnega posvetovanja. Ne glede na navedeno Agencija odgovarja, da je ta stroškovni model lasten model Agencije, ki temelji na pristopu od spodaj navzgor, zato ni razloga, da bi Telekom Slovenije sodeloval pri zasnovi modela, saj gre za inženirski model, ki je zasnovan na sodobnem učinkovitem omrežju hipotetično učinkovitega operaterja, in torej ne omrežja Telekoma Slovenije. Dalje se Agencija tudi ne strinja s poenostavljenim pristopom, da bi trenutno veljavno ceno razvezave krajevne bakrene zanke preprosto revalorizirala z indeksom cen življenjskih potrebščin, saj trenutno veljavna cena razvezave krajevne bakrene zanke v višini 7,89 EUR temelji na drugačnih parametrih kot predlagana prihodnja stroškovna cena razvezave krajevne bakrene zanke v višini 8,09 EUR. Kot navedeno v analizi predmetnega upoštevnega trga, je Agencija sprva preverila stroškovni model BU LRIC+, ki ga je razvila v letu 2008, in ugotovila, da ta ni v skladu s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah, saj bi prilagoditev obstoječega stroškovnega modela v skladu s cilji priporočene metodologije za izračun stroškov in v

skladu s priporočenimi merili, zahtevala precejšnje spremembe obstoječe metodologije za izračun stroškov. Tako je Agencija v letu 2017 razvila lasten stroškovni model BU LRIC+, ki upošteva tekoče stroške (CCA) hipotetično učinkovitega operaterja, ki bi jih imel danes z gradnjo sodobnega učinkovitega omrežja NGA, vključno z vrednotenjem ponovno uporabljive gradbene infrastrukture za NGA omrežje po njihovi regulatorni prevrednoteni knjigovodski sedanjí vrednosti.

A1 Slovenija v svojih pripombah navaja, da bi morala Agencija določiti ceno najema neosvetljenih optičnih vlaken, ki je nujna za gradnjo lastnega omrežja. Najem kableske kanalizacije bi A1 Slovenija stal neopravičeno veliko. Pri takšni nerazumni ceni se ne spodbuja gradnje lastnega omrežja.

Agencija odgovarja, da je ravno z zasledovanjem cilja spodbujanja investicij v izgradnjo širokopasovnih omrežij visokih prenosnih hitrosti, ki je eden izmed ciljev regulacije predmetnega trga, predlagala naložitev obveznosti uveljavitve stroškovno naravnanih cen dostopa do kableske kanalizacije in dostopa do drogov, saj je ta segment ključen za razvoj NGA omrežij. Glede na navedeno je Agencija v analizi predlagala, da bo Telekom Slovenije naložila, da uveljavi cene dostopa do fizične gradbene infrastrukture, ki jih je Agencija izračunala v okviru lastnega stroškovnega modela BU LRIC+ z upoštevanjem vrednotenja sredstev ponovno uporabljive obstoječe gradbene infrastrukture po njeni prevrednoteni regulatorni knjigovodski sedanjí vrednosti. V zvezi z določitvijo cene najema neosvetljenih optičnih vlaken, pa Agencija pojasnjuje, da je v analizi predmetnega upoštevnege trga dostop do neosvetljenih optičnih vlaken predvidela (in sicer bo moral na zahtevo operaterja z obstoječimi optičnimi vlakni Telekoma Slovenije ta zagotoviti povezavo do najbližjega vozlišča z robnim usmerjevalnikom jedrnega omrežja), pri čemer bo morala ta cena temeljiti na podlagi stroškovne metodologije LRIC+ in na podlagi tekočih stroškov (CCA).

Telekom Slovenije v zvezi s ceno najema kableske kanalizacije in jaškov navaja, da Agencija ni natančno opredelila, kaj konkretno lahko operater najame za to ceno. V zvezi s tem se sklicuje na obstoječe pogoje vzorčne ponudbe, ki operaterju omogočajo najem kableske kanalizacije. Dalje še navaja pripominja, da Agencija ni natančno opredelila, kaj zajema cena dostopa do drogov. Agencija je ceno opredelila kot ceno na kilometer. Skladno s Telekomom Slovenije bi morala Agencija ceno določiti za obesni prostor za en kabel na posamezni drog, ter da bi morala biti cena različna glede na tip in material droga (les, umetna masa, beton). Nadalje navaja, da cena na kilometer ni primerna, saj lahko zaradi različnih tras, število in tip drogov na kilometer močno variira.

V zvezi z navedenim Agencija odgovarja, da Telekom Slovenije razpolaga s stroškovnim modelom, ki mu je bil posredovan v okviru javnega posvetovanja, in ki poleg izračuna stroškovne cene mesečnega najema razvezave krajevne bakrene zanke in sodostopa do krajevne bakrene zanke, vključuje tudi stroškovne kalkulacije izračuna stroškovne cene mesečnega najema dostopa do kableske kanalizacije in stroškovne cene mesečnega najema do drogov, oboje izraženo v EUR na km. Glede na navedeno Telekom Slovenije razpolaga s popolnimi, natančnimi in podrobnimi podatki o vseh elementih kalkulacije, ki sestavljajo stroškovno ceno mesečnega najema dostopa do kableske kanalizacije in mesečnega najema dostopa do drogov. Mesečna najemnina dostopa do kableske kanalizacije in do drogov je torej rezultat stroškovnega modela, ki temelji na pristopu BU LRIC+ z upoštevanjem

regulatorne prevrednotene knjigovodske sedanje vrednosti starejše ponovno uporabljive gradbene infrastrukture, in ki odseva ceno, pričakovano na trgu z učinkovito konkurenco, in ki daje drugim operaterjem signal »zgradi ali kupi« (ang. *build or buy*). Metodologija BU LRIC+ za izračun stroškov, ki zagotavlja signal „zgradi ali kupi“, dosega ustrezno ravnotežje med zagotavljanjem učinkovitega vstopa in zadostnimi spodbudami za naložbe ter zlasti uporabo omrežij NGA in s tem zagotavljanje novih, hitrejših širokopasovnih storitev boljše kakovosti. V zvezi z zgornjo obrazložitvijo Agencija odgovarja Telekomu Slovenije, da mesečna najemnina dostopa do kableske kanalizacije tako vključuje ceno najema dostopa na km za posameznega operaterja, ne glede na število in premer cevi oziroma pod-cevi v kabelski kanalizaciji. Glede na pripombo Telekoma Slovenije, da trenutno drugim operaterjem poleg najemnine zaračuna še priključnino v višini četrtnine investicije, Agencija pojasnjuje, da so v stroškovni ceni dostopa do kableske kanalizacije že vključene investicije (osnovna sredstva in stroški kapitala (WACC)), zato le teh ne more vključiti v priključnino, saj v nasprotnem primeru to predstavlja dvojno zaračunavanje stroškov. Glede pripombe Telekoma Slovenije, da bi morala Agencija ceno dostopa do drogov določiti za en kabel na posamezni drog, Agencija odgovarja, da je v stroškovnem modelu upoštevala, da ima sodobno učinkovito omrežje hipotetično učinkovitega operaterja v povprečju med drogovi razdaljo 50m (20 drogov/km), kar pomeni, da bi bila (ob upoštevanju pripombe Telekoma Slovenije) stroškovna cena mesečnega najema dostopa do drogov v tem primeru znašala 1,78 EUR/drog (35,68 EUR/20 drogov). Agencija ugotavlja, da bi bilo v primeru predlaganega zaračunavanja cene na enoto drog in ne na enoto km nesorazmerna tako za Telekom Slovenije kot za druge operaterje, saj so v praksi med drogovi različne razdalje, kar pomeni na primer, da bi bil v primeru krajše razdalje od 50m med drogovi prikrajšan drugi operater, v primeru daljše razdalje nad 50m med drogovi pa bi bil prikrajšan Telekom Slovenije. Tako je enota km primernejša kot enota drog, in sicer tako za Telekom Slovenije kot za druge operaterje. Agencija se strinja s pripombo Telekoma Slovenije, da kljuke, konzole in drugi nosilni elementi, ki niso v lasti Telekoma Slovenije, niso predmet regulacije tega upoštevnega trga.

A1 Slovenija v zvezi z zaračunavanjem golega DSL in glede stroška namestitve BRAS meni, da Agencija ponovno uvaja obraten način zaračunavanja. Nadalje navaja, da bi morala Agencija določiti fiksno višino pribitka, in sicer največ 4,70 EUR za goli DSL. V zvezi s tem A1 Slovenija za strošek BRAS predlaga, da naj se strošek v višini 0,62 EUR za BRAS odšteje od veleprodajne cene za storitev dostopa z bitnim tokom.

Agencija odgovarja, da »goli bitni tok« predstavlja storitev bitnega toka na priključkih, kjer ni vključena PSTN ali ISDN storitev, medtem ko »bitni tok« predstavlja storitev bitnega toka na priključkih, na katerih je vključena PSTN ali ISDN storitev. Agencija pojasnjuje, da bo moral Telekom Slovenije za veleprodajni osrednji dostop z bitnim tokom za množični trg do starejšega bakrenega omrežja preko tehnologije različic ADSL uveljaviti cene po stroškovni metodologiji LRIC+, pri čemer bo morala ta cena vključevati strošek polno razvezanega dostopa do bakrene krajevne zanke, ki znaša na mesečni ravni 8,09 EUR (brez DDV), vključno z drugimi omrežnimi stroški glede na nivo dostopa. V primeru dostopa z bitnim tokom na priključkih, na katerih je vključena PSTN ali ISDN storitev, pa bo

moral od cene storitve golega bitnega toka (na priključkih, kjer ni vključena PSTN ali ISDN storitev) odšteti stroškovno naravnano ceno dostopa ob spoštovanju obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja, ki znaša največ 4,82 EUR mesečno (brez DDV) in ne prišteti, kot to izhaja iz pripombe A1 Slovenija. Pri tem Agencija pojasnjuje, da razlika v višini 4,82 EUR izhaja iz stroškovno naravnane cene dostopa do razvezave krajevne bakrene zanke (8,09 EUR) in stroškovno naravnane cene sodostopa do krajevne bakrene zanke (3,27 EUR), ki jih bo v prihodnje naložila na upoštevnem trgu 3a.

Kot je Agencija navedla že v analizi upoštevnega trga 3b, se je v praksi izkazalo, da iskalci dostopa, ki zakupujejo omrežje Telekoma Slovenije, po večini sami nosijo strošek namestitve naprave BRAS. V primeru, da bi iskalec dostopa razumno zahteval namestitev naprave BRAS pri Telekomu Slovenije, bo lahko dodatno zaračunal stroškovno naravnano ceno mesečnega najema naprave BRAS, po metodologiji LRIC+. Pri tem Agencija še pojasnjuje, da v stroškovno ceno veleprodajnega osrednjega dostopa z bitnim tokom za množični trg za aktivne veleprodajne vložke (različice ADSL tehnologije) do starejšega bakrenega omrežja ne bo vključenih stroškov namestitve naprave BRAS, ampak se ti lahko dodatno zaračunajo samo v primeru zahteve iskalca dostopa. Iz tega razloga se strošek BRAS tudi ne odšteje od veleprodajne cene za storitev dostopa z bitnim tokom, saj ta strošek – kot navedeno zgoraj – v mesečno naročnino že v osnovi ni vključen.

A1 Slovenija v svojih pripombah navaja, da je nujna izvedba primerjalnih cenovnih/stroškovnih modelov VULA, vektoringa ter GPON, že izvedenih v Evropi, preden se Agencija loti modeliranja cen preko ERT. Prav tako predlaga, da Telekom Slovenije v prehodnem obdobju pripravi tehnične in komercialne pogoje za izvedbo testiranja produktov VULA in vektoring s strani alternativnih operaterjev. Šele potrditev slednjega potrjuje pogoje, da alternativni operater konkurira Telekomu Slovenije in ostalim operaterjem.

Agencija ne vidi razloga, zakaj A1 Slovenija napotuje k izvedbi primerjalne analize cenovnih in stroškovnih modelov za produkte VULA preko vektoringa in GPON. Kot je Agencija ugotovila v analizi predmetnega upoštevnega trga, so se konkurenčni pritiski na maloprodajnem nivoju, ki izhajajo iz bakrenega sidra ali iz ene ali več alternativnih NGA infrastruktur drugih operaterjev, ki vplivajo na oblikovanje maloprodajnih cen Telekoma Slovenije, od dneva uveljavitve obstoječe odločbe povečali, zaradi česar se lahko v skladu s Priporočilom o regulaciji NGA omrežij in Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah ob izpolnitvi določenih pogojev naložijo ukrepi, ki omogočajo prožnost pri oblikovanju cen na trgu in hkrati ščitijo konkurenco. Na trgu obstaja dokazljiva ovira za maloprodajno ceno Telekoma Slovenije, in sicer oviro na maloprodajnem nivoju predstavljajo konkurenčni pritiski operaterjev, kateri izhajajo ali iz bakrenega sidra ali pa iz ene ali več alternativnih infrastruktur. Zaradi navedenega je Agencija naložila oblikovanje cen z uvedbo predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti. Glede prehodnega obdobja pa bo Agencija agencija dopolnila analizo, da bo moral Telekom Slovenije v roku 30 dni objaviti spremembo vzorčne

ponudbe, v kateri bodo navedeni tehnični pogoji za izvedbo novih storitev na predmetnem trgu, v roku 60 dni pa bo moral za navedene storitve objaviti veleprodajne cene.

A1 Slovenija dalje navaja, da je aktivno sodelovala pri oblikovanju REO modela, saj naj bi bil to edini način za preveritev ekonomske ponovljivosti za alternativnega operaterja. REO ali prilagojen EEO pristop omogočata višje prodajne stroške in olajšan vstop na trg, zato je A1 Slovenija prepričan, da mora biti iz tega razloga izbran REO pristop (izjemamo prilagojeni EEO), ker bi to preprečilo izrivanje konkurenčnih operaterjev. A1 Slovenija v zvezi z navedenim tudi doda, da Telekom Slovenije zagotovo nima ločenih računovodskih evidenc, ker v modelu podatkov Agencija ne zajema iz »audited separate accounts«, pač pa iz »cost pools«. A1 Slovenija pričakuje, da bo Agencija podrobno predstavila razloge in argumente za radikalno spremembo v pristopu. Dodatno A1 Slovenija navaja, da se uporabi REO test, ki ga je Agencija v precejšnji meri že zgradila oz. se omogoči prilagoditev EEO na tržni delež, ki pa zaradi razmer v Sloveniji ne sme biti višji od 15% - pred kakršnokoli uvedbo modela mora biti opravljeno ustrezno testiranje. Na podlagi navedenega predlaga, da Agencija izda delno odločbo brez cenovnega dela, ERT test pa se pripravi s sodelovanjem operaterjev ter da v ponovno javno obravnavo.

V zvezi z isto tematiko T-2 navaja, da Telekom Slovenije ni razdružil poslovanja v virtualne družbe, prek katerih bi lahko preverjali enako obravnavanje. Ker je bil T-2 v preteklosti in deloma vse do danes novi vstopniki deležni namernih ovir pri vstopu na trg, bi bilo treba namesto testa EEO uporabiti test REO. V nadaljevanju navaja, da je ERT model Agencije prvotno predvideval razumno učinkovit obseg stroškov, ki ga opredeli regulator in ne bi smel presežati tržno strukturo z zadostnim številom operaterjev, ki pa je bil medtem na nepregleden način spremenjen. T-2 v zvezi s tem še dodaja, da model za izvajanje testa gospodarske ponovljivosti, ki ga je pripravila Agencija, v zadnji verziji vsebuje podatke iz t.i. ločenega računovodstva Telekom Slovenije. Po mnenju T-2 gre za nesporazum, saj so v modelu opredeljeni stroškovni bazeni, ki so kategorija stroškovnega računovodstva, ni pa v modelu nobenih sledi računovodsko ločenih poslovnih enot oziroma virtualnih družb, ki bi morale obstajati znotraj Telekoma Slovenije za potrebe ločenega računovodstva. Po mnenju T-2 Telekom Slovenije internih cen ne pozna, niti iz njegovih objavljenih računovodskih izkazov opisane virtualne družbe ne izhajajo.

Telemach v zvezi s tem še navaja, naj ERT model temelji na stroških hipotetičnega operaterja z upoštevanjem 15% tržnega deleža.

Agencija glede zgoraj povzetih pripomb operaterjem pojasnjuje, da se je odločila, da se prodajni stroški ocenijo na podlagi preskusa enako učinkovitega operaterja (pristop EEO), saj so bili podatki o prodajnih (*downstream*) stroških Telekoma Slovenije dovolj razčlenjeni. Agencija bi namreč v skladu s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah lahko prilagodila obseg prodajnih (*downstream*) stroškov Telekoma Slovenije v primeru obstoja posebnih tržnih razmer (tj. če bi bili v preteklosti morebitni neučinkoviti vstopi na trg, ali pa bi bile širitve na trg v preteklosti, ali kadar zelo majhen obseg linij in njihova zelo omejena geografska dosegljivost v primerjavi z NGA omrežjem Telekoma Slovenije kažeta, da objektivni gospodarski pogoji ne podpirajo alternativnih operaterjev

pri pridobivanju obsega). Agencija ugotavlja, da v preteklosti od uveljavitve zadnjih regulatornih odločb ni bilo neučinkovitih vstopov na tem trgu. Agencija kot neučinkovit vstop na trg razume položaj, ko operater vstopi na trg in mu je učinkovito delovanje in posledično obstanek onemogočen zaradi zlorabe prevladujočega položaja operaterja s pomembno tržno močjo. V zvezi s tem je potrebno poudariti, da na trgu ni bilo novih operaterjev, ki bi začeli ponujati storitve širokopasovnega dostopa do interneta, in ki bi kasneje prenehali s poslovanjem. Nekateri operaterji so sicer pričeli in prenehali s svojim poslovanjem (npr. Sinfonika), vendar niso ponujali storitve na trgu širokopasovnega dostopa do interneta. V tem obdobju so bile sicer zabeležene tudi konsolidacije med operaterji (pripojitev družbe Mobitel d.d. k Telekomu Slovenije d.d., pripojitev družbe Tušmobil d.o.o. k družbi Telemach d.o.o., pripojitev družbe Amis d.o.o. k družbi A1 Slovenija d.d. (prej Si.mobil d.d.)), vendar so bile te posledica poslovnih odločitev lastnikov, in kot take ne predstavljajo neučinkovitega vstopa na trg, saj se je v vseh navedenih primerih nadaljevala dejavnost poslovanja pripojenih družb. Prav tako T-2, ki je bil v preteklosti večkrat v stečajnem postopku, ni prenehal poslovati, zato tudi ta primer po mnenju Agencije ne more predstavljati neučinkovitega vstopa na trg, poleg tega pa zoper T-2 v tem trenutku ni uveden noben postopek insolventnosti. Poleg tega na trgu širokopasovnega dostopa do interneta v preteklosti ni bilo zaznati širitve Telekoma Slovenije, v smislu rasti maloprodajnega tržnega deleža, celo nasprotno: Telekom Slovenije je v tem času zabeležil padec tržnega deleža, in sicer s 42,6 % v tretjem četrtletju 2011, na 34 % v četrtem četrtletju 2016. Agencija v zvezi s tem tudi ugotavlja, da število priključkov drugih operaterjev danes predstavlja 66% tržni delež priključkov širokopasovnega dostopa do interneta, ki niso geografsko zelo omejeni, ampak so razpršeni po različnih naseljih, prav tako pa drugi operaterji pridobivajo na obsegu, in sicer se je njihov tržni delež povečal za 8,6 %, in sicer s 57,4 % v tretjem četrtletju 2011, na 66 % v četrtem četrtletju 2016, kar kaže na to, da ni dokazov, da objektivni gospodarski pogoji ne podpirajo drugih operaterjev pri pridobivanju obsega.

Agencija namerava še v letu 2017 pričeti z izvedbo revizije ločenih računovodskih evidenc Telekoma Slovenije, kjer bo preverjala ustreznost in pravilnost vodenja računovodskih evidenc. Dodatno bo preverila tudi ustreznost prodajnih (*downstream*) stroškov, ki se vključujejo v model gospodarske ponovljivosti, saj se Agencija zaveda, da navedeno predstavlja vhodne podatke, ki pomembno vplivajo na rezultat modela.

Agencija odgovarja, da je nastala napaka pri pripravi poglavja te analize, ki se nanaša na predhodni preskus gospodarske ponovljivosti. Pravilno bi bilo, da podatki o prodajnih (*downstream*) stroških izhajajo iz podatkov vodenja stroškovnega računovodstva, namesto podatkov, ki izhajajo iz ločenih računovodskih evidenc. Glede na navedeno, bo agencija v tem delu spremenila besedilo analize.

V zvezi s pripombami, da je Agencija prvotno predvidevala razumno učinkovit obseg stroškov, ki ga opredeli regulator in ne bi smel presežati tržno strukturo z zadostnim številom operaterjev, se Agencija strinja in odgovarja, da je v prvotnem dokumentu Metodologije za izvedbo predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti (osnutek) - (*Economic Replicability Test – ERT*) v maju 2016 najprej predvidevala pristop prilagoditve prodajnih (*downstream*) stroškov, vendar je v uvodu tega

dokumenta navedeno, da »Dokument je pripravljen pred izgradnjo orodja (modela) za predhodni preskus gospodarske ponovljivosti in bo zato predmet ponovnega pregleda, ko bo orodje dokončano. Dokument je posvetovalne narave, pri čemer morajo biti pripombe zainteresirane javnosti podane na podlagi jasnih argumentov, ki bodo Agenciji služile za morebitne spremembe v metodologiji, pri čemer se Agencija ne zavezuje, da bo upoštevala vse prejete pripombe in komentarje«. Glede na navedeno Agencija pojasnjuje, da je šlo za osnutek dokumenta, ki je bil posvetovalne narave in jo posledično ne zavezuje k sprejemu predlaganih parametrov v tem osnutku dokumenta. Na podlagi prejetih pripomb zainteresirane javnosti, delavnic in sestankov z operaterji, zasledovanja ciljev Agencije, izsledkov te analize in ob upoštevanju Priporočila o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah, je Agencija v postopku analize ugotovila, da je potrebno Telekomu Slovenije naložiti obveznost gospodarske ponovljivosti na podlagi pristopa enako učinkovitega operaterja. Pri tem Agencija ponovno poudarja, da je v postopku izdelave modela za gospodarsko ponovljivost preverila in ugotovila, da so podatki o prodajnih (*downstream*) stroških Telekoma Slovenije dovolj razčlenjeni, da jih lahko tudi uporabi v modelu za gospodarsko ponovljivost.

Dalje se Agencija tudi ne strinja z navedbo operaterjev, da je bil pristop glede prodajnih (*downstream*) stroškov na nepregleden način spremenjen, saj je v postopku priprave metodologije predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti Agencija intenzivno sodelovala z zainteresiranimi operaterji, v okviru katerega so potekala posvetovanja, sestanki in delavnice, prav tako pa so v mesecu februarju 2017 potekale delavnice z vsakim zainteresiranim operaterjem o poglobljeni predstavitvi metodologije predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti, hkrati pa je bil zainteresiranim operaterjem v istem mesecu posredovan model predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti s pozivom za njegov preizkus in morebitne pripombe.

Agencija ugotavlja, da A1 Slovenija pavšalno navaja, da Telekom Slovenije nima ločenih računovodskih evidenc, ker v modelu podatkov Agencija ne zajema iz ločenih računovodskih evidenc, pač pa iz stroškovnih bazenov. Prav tako Agencija ugotavlja, da T-2 ne pojasni, na podlagi katerih dokazov ugotavlja, da Telekom Slovenije v okviru ločenih računovodskih evidenc, ni razdružil poslovanje v virtualne družbe, prek katerih bi lahko preverjali enako obravnavanje. Glede na navedene pripombe Agencija pojasnjuje, da je Telekomu Slovenije že s sedaj veljavno regulatorno odločbo na upoštevnem trgu 4 oziroma 5 naložena obveznost ločitve računovodskih evidenc. Telekom Slovenije spoštuje navedeno obveznost, in tako do 31. 5. vsakega tekočega leta posreduje ločene računovodske evidence, ki temeljijo na revidiranih podatkih za preteklo poslovno leto, in ki so pripravljene v skladu z naloženo obveznostjo ločitve računovodskih evidenc.

V zvezi s predlogom A1 Slovenija, da bi bil ustrežnejši REO test, ki ga je Agencija v precejšnji meri že zgradila oz. se omogoči prilagoditev EEO na tržni delež, ki pa zaradi razmer v Sloveniji ne sme biti višji od 15% in da naj tako Agencija izda delno odločbo brez cenovnega dela, ERT test pa naj se pripravi s sodelovanjem operaterjev ter da v ponovno javno obravnavo, Agencija pojasnjuje, da je ERT test, kot predlagan v analizi, glede na ugotovitve v analizi in glede na zgornje odgovore Agencije, ustrezen in da tako ni pogojev za izdajo delne odločbe.

Agencija ugotavlja, da T-2 v svojih pripombah ni z ničemer pojasnila, zakaj bi morala Agencija v okviru modela ERT uporabiti test REO. Dalje tudi T-2 navaja, da razumno učinkovit obseg stroškov, ki ga opredeli NRO, ne bi smel presegati tržne strukture z zadostnim številom operaterjev, pri čemer ne pojasni, kaj z vidika T-2 predstavlja tržno strukturo z zadostnim številom operaterjev, obenem pa ne poda razlogov za takšen pristop.

Agencija dalje tudi ugotavlja, da tudi Telemach v svojih pripombah z ničemer ne pojasni, zakaj bi morala Agencija v okviru modela ERT upoštevati stroške hipotetičnega operaterja in zakaj naj Agencija upošteva 15% tržni delež.

Telekom Slovenije odpira dve vprašanji, da Agencija zamenjuje vir podatkov s stroškovnimi standardi in možnost arbitrarnosti Agencije o ustreznosti podatkov, saj Agencija ni podala natančnih smernic za obliko podatkov.

V zvezi s pripombo Telekom Slovenije, da zamenjuje vir podatkov s stroškovnimi standardi, Agencija odgovarja, da bo v tem delu analizo spremenila. V zvezi s tem pojasnjuje, da v kolikor Telekom Slovenije Agenciji ne bo posredoval zahtevanih podatkov v obliki in na način, kot bo ta izhajal iz regulatorne odločbe in kot je to predvideno v modelu ERT, izvedba testa ERT ne bo mogoča, kar pa bo predstavljalo kršitev regulatorne odločbe. V primeru kršitve obveznosti iz prihodnje regulatorne odločbe na tem trgu namerava Agencija uporabiti svoja pooblastila v okviru postopka nadzora. Tako Agencija ne bo uporabila drugih virov pri določanju prodajnih (*downstream*) stroškov glede modela, temveč bo od Telekoma Slovenije zahtevala dostavo podatkov za izvedbo testa. V tem primeru bo Agencija uporabila svoja pooblastila v okviru postopka in od Telekoma Slovenije zahtevala posredovanje podatkov. V zvezi s tem je treba opozoriti, da je v skladu z določili 106. člena ZEKom-1 dokazno breme za utemeljitev podatkov na strani Telekoma Slovenije. Agencija poudarja, da lahko v skladu s 106. členom ZEKom-1 pri preverjanju te obveznosti uporabi metode stroškovnega računovodstva, ki so neodvisne od tistih, ki jih uporablja Telekom Slovenije.

A1 Slovenija glede vodilnih proizvodov navede, da bi morala Agencija v preskusu ERT upoštevati naslednje: (1) vsak novi proizvod ne glede na tehnologijo pristopa s hitrostjo 20Mb/s ali več, (2) vsi paketi ne glede na tehnologijo pristopa s hitrostjo 20Mb/s ali več ter (3) top 3 paketi ne glede na tehnologijo pristopa, ki so v obdobju zadnjih 6 mesecev pridobili največ novih strank. Skladno s pripombo A1 Slovenija bi bilo potrebno preprečiti, da se med vodilne produkte opredeli produkt, ki Telekomu Slovenije predstavlja največji delež prihodkov, saj to niso najbolj atraktivni paketi, ampak stari, obsoletni, pogosto sploh niti več v prodaji. Evaluacija novih produktov naj se izvede po 6 mesecih od komercializacije in ne vnaprej. Prav tako bi morala Agencija ob uveljavitvi preveriti vse produkte Telekoma Slovenije (ki temeljijo na optičnem ali VDSL inputu) – pri postavljenem modelu to ne bi smel biti problem ter ugotovitve objaviti brez omejitev – morebitna neskladja pa bi moral v presojo po uradni dolžnosti odstopiti AVK. Prav tako bi morala Agencija zagotoviti možnost, da alternativni operater zahteva, da Agencija izvede preskus škarij cen na kateremkoli produktu, ki ga operater predlaga. Vsekakor pa pričakujejo, da se Agencija ponovno loti razprave glede definicije vodilnih

produktov. Dalje navaja, da bo sedaj Agencija v določitvi preskusa ERT opravila zgolj na 4 produktih, namesto izvirno zamišljenih vseh, ki temeljijo na VDSL ali NGA tehnologiji.

V zvezi s predmetno tematiko T-2 navaja, da se ne strinja z omejenim in preveč statističnim pristopom do t.i. vodilnih produktov. Agencija bi – po njegovem - morala redno preverjati vse glavne produkte, za potrebe česar je tudi uvedla ERT model. Nadalje doda, da bo lahko Telekom Slovenije targetiral potrošnike, za katere je bolj verjetno, da bodo prehajali med razpoložljivimi produkti (churn), ter jim prodal svoj produkt, še preden ga bo Agencija razglasila za vodilnega.

Telekom Slovenije glede vodilnih proizvodov navede, da je Agencija v primerjavi z osnutkom metodologije spremenila pristop k in definicijo ustreznih maloprodajnih proizvodov – vodilnih proizvodov, ki je zdaj razumnejša od tiste, predlagane v osnutku metodologije.

Telemach v svojih pripombah navaja, da bi morala Agencija test ERT izvesti na vseh vodilnih produktih, tj. maloprodajnih proizvodih Telekoma Slovenije, ki temeljijo na VDSL ali NGN vložkih.

V primeru, da bi Agencija izvajala ERT test za vsak novi proizvod, bi to pomenilo nesorazmerno breme tako za Telekom Slovenije kot za Agencijo, pri tem pa koristi ne bi odtehtale bremena uvedbe takšne obveznosti. Nenazadnje obveznost, kot jo predlagajo operaterji niti ne bi bila v skladu s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah, ki med drugim določa, da je zaradi sedanje negotovosti povpraševanja glede opravljanja širokopasovnih storitev zelo visoke hitrosti za spodbujanje učinkovitih naložb in inovacij pomembno, da se operaterjem, ki vlagajo v omrežja NGA, omogoči določena stopnja prožnosti pri oblikovanju cen, da preskusijo cenovne točke in izvajanje ustreznega oblikovanja cen za prodor na trg. To bi operaterjem s pomembno tržno močjo in iskalcem dostopa omogočilo delno delitev tveganja, povezanega z naložbami, na podlagi oblikovanja različnih cen v skladu s stopnjo zavzetosti tistih, ki želijo imeti dostop. Posledica tega bi lahko bile nižje cene za dolgoročne sporazume z jamstvi za količine, kar bi lahko pomenilo, da tisti, ki želijo imeti dostop, prevzamejo nekatera tveganja, povezana z negotovim povpraševanjem. Poleg tega je nujna prožnost pri oblikovanju cen na veleprodajni ravni, da se tistim, ki želijo imeti dostop, in operaterjem s pomembno tržno močjo omogoči oblikovanje različnih cen na maloprodajnem trgu širokopasovnih storitev, da se bolje obravnavajo prednostne izbire odjemalcev in hitrejši prodor širokopasovnih storitev zelo visoke hitrosti. Uporaba hitrih širokopasovnih povezav ima pomembno vlogo za naložbe, ustvarjanje delovnih mest in splošno ožvitev gospodarstva Unije. Predlagana obveznost, kot jo razume Agencija, bi pomenila celo strožjo obveznost, kot je Telekomu Slovenije trenutno naložena v okviru obveznosti prepovedi škarij cen v skladu z veljavno regulacijo na predmetnih trgih.

Dalje Agencija pojasnjuje, da je vključila takšne maloprodajne proizvode iz aktualne ali prihodnje ponudbe Telekoma Slovenije, ki so oziroma bodo glede na parametre (določene v analizi) vodilni, saj želi z navedenim ukrepom uresničiti v tej analizi zastavljene cilje, in sicer na način, da bi Telekomu Slovenije omogočila določeno stopnjo prožnosti pri oblikovanju cen na veleprodajni ravni. Kot je navedeno v Priporočilu o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah je namen preskusa ERT (ki upošteva prodajne stroške operaterja s pomembno tržno močjo in vključuje samo vodilne proizvode)

zagotoviti, da ne ovira investicij v omrežja NGA. Pri tem Agencija poudarja, da bodo zaradi zaščite učinkovite konkurence, zajeti vsi tisti maloprodajni proizvodi iz aktualnih in prihodnjih ponudb Telekom Slovenije, ki so oziroma bodo glede na v tej analizi določene parametre, vodilni. Agencija obenem poudarja, da bo naložila obveznost gospodarske ponovljivosti le ob pogoju, da bodo hkrati naloženi tudi drugi zaščitni ukrepi za varstvo konkurence, in sicer (1) obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja, (2) obveznost enakovrednosti vložkov (Eol) in obveznost tehnične ponovljivosti.

V zvezi s pripombo A1 Slovenija, ki se nanaša na stare (obsoletne) proizvode, Agencija odgovarja, da se vodilni maloprodajni proizvodi nanašajo na maloprodajne proizvode iz aktualne oziroma bodoče prodajne ponudbe Telekom Slovenije; obstoječi proizvodi, ki niso več v aktualni prodajni ponudbi operaterja s pomembno tržno močjo, ne bodo zajeti v obravnavo vodilnih maloprodajnih proizvodov.

Glede pripombe A1 Slovenija, ki se nanaša izvedbo preskusa ERT zgolj na štirih produktih, Agencija pojasnjuje, da se bo preskus ERT izvedel za več produktov, in ne le za štiri produkte. Kot je Agencija navedla že v predmetni analizi bo za ponudbe v obstoječi maloprodajni ponudbi Telekom Slovenije izvedla preskus ERT za:

- dva vodilna maloprodajna proizvoda preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) z vidika tržnega deleža (priključki),
- dva vodilna maloprodajna proizvoda preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) z vidika vrednosti (prihodkov) proizvoda,
- dva vodilna maloprodajna proizvoda preko optičnega omrežja (tehnologije FTTH) z vidika tržnega deleža (priključki), in
- dva vodilna maloprodajna proizvoda preko optičnega omrežja (tehnologije FTTH) z vidika vrednosti (prihodkov) proizvoda.

Agencija namerava znotraj paketa preverjati tudi posamezne različice programskih TV shem. Glede na navedeno bo tako Agencija preverila potencialno osem vodilnih proizvodov iz aktualne prodajne ponudbe Telekom Slovenije in za vsak proizvod posamezne različice TV shem, kar v primeru štirih različnih shem, ki jih v tem trenutku ponuja Telekom Slovenije, lahko vodi tudi do izvedbe ERT preskusa za dvaintrideset proizvodov.

Poleg preskusa ERT za zgoraj navedene proizvode Telekom Slovenije bo Agencija v primeru nove ali spremenjene maloprodajne ponudbe preskus ERT izvajala tudi za tiste proizvode, za katere Telekom Slovenije ocenjuje:

- da bo vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) ali vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko optičnega omrežja (tehnologije FTTH) z vidika ocenjenega tržnega deleža (priključki),
- oziroma da bo vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) ali vsaj med prvima dvema

- vodilnima maloprodajnama proizvodoma preko optičnega omrežja (tehnologije FTTH) z vidika ocenjene vrednosti (prihodki) proizvoda,
- oziroma da bo vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnama proizvodoma preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) ali vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnama proizvodoma preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH), z vidika ocenjene višine stroškov oglaševanja.

Telekom Slovenije pa bo moral Agenciji posredovati podatke tudi o novi ali spremenjeni maloprodajni ponudbi, ki sicer po ocenah Telekoma Slovenije ne bo sodila med vodilne maloprodajne proizvode, vendar bo ta maloprodajna ponudba v zadnjih treh mesecih beležila najvišjo rast priključkov (zato se bo ta vključila med vodilne maloprodajne proizvode).

Na podlagi navedenega bo tako Agencija preverjala bistveno več vodilnih produktov kot le štiri (kot napačno zaključuje A1 Slovenija v svojih pripombah).

Agenciji pa se zdi nerazumen tudi predlog A1 Slovenija glede izvedbe testa ERT šele po šestih mesecih komercializacije in ne vnaprej. Namen izvedbe testa ERT je ravno v tem, da se preverja gospodarska ponovljivost posamezne ponudbe vnaprej oziroma v zgodnjih fazah uvedbe ustreznega maloprodajnega proizvoda na trg in se ga tudi zaključi v najkrajšem možnem času. V nasprotnem primeru pa bi lahko Telekom Slovenije v prvih šestih mesecih uvedel maloprodajni paket, ki bi konkurenci povzročil znatno škodo, Agencija pa bi prve teste pričela izvajati šele po šestih mesecih njegove uvedbe. Agencija tako ugotavlja, da A1 Slovenija predlaga drugačen način določanja vodilnih (*flagship*) maloprodajnih proizvodov, pri tem pa ne obrazloži, zakaj se je odločil za takšen način določanja vodilnih proizvodov.

Agencija prav tako ugotavlja, da T-2 in Telemach nista pojasnila in obrazložila, pod kakšnimi kriteriji opredeljujeta vodilne produkte. Prav tako ne pojasnjujeta, kaj z njunih vidikov predstavljajo vsi vodilni produkti v smislu ločevanja vodilnih produktov od ostalih (produktov).

V zvezi s pripombo T-2, da bi morala Agencija redno preverjati vse glavne produkte, za potrebe česar je tudi uvedla ERT model, sicer bo lahko Telekom Slovenije targetiral potrošnike, za katere je bolj verjetno, da bodo prehajali med razpoložljivimi produkti (*churn*), ter jim prodal svoj produkt, še preden ga bo Agencija razglasila za vodilnega, Agencija pojasnjuje, da bo v okviru postopka analize maloprodajnih cen širokopasovnega dostopa nadaljevala z zbiranjem in rednim pregledovanjem vseh, ne le vodilnih produktov, in sicer tako Telekoma Slovenije kot drugih operaterjev. Vse navedeno z namenom nadzorovanja izpolnjevanja cenovnega ukrepa kot tudi zaradi poglobljenega spremljanja razvoja trga elektronskih komunikacij. V kolikor pa bi Telekom Slovenije na mesečni ravni spreminjal maloprodajno ponudbo in bi posledično s tem pridobival naročnike, ki prehajajo med razpoložljivimi produkti, pa po vsej verjetnosti to ne bo predstavljalo vodilni proizvod. Namreč, v tako kratkem času verjetno takšna maloprodajna ponudba ne more pridobiti toliko naročnikov, da bi ga lahko razglasili za vodilnega in niti ne more vplivati na sedanjo in prihodnjo konkurenco. Tudi Evropska komisija v

Priporočilu o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah predlaga, da so to proizvodi glede na maloprodajne tržne deleže z vidika količine in vrednosti proizvodov, ki temeljijo na reguliranih veleprodajnih vložkih omrežja NGA, in izdatkih za oglaševanje, kadar so na voljo. Navedenemu je Agencija tudi sledila v predmetni analizi.

A1 Slovenija je v svojih pripombah navedel tudi predlog cenovne regulacije, in sicer na način, da naj Agencija ne naloži cenovne regulacije z ERT modelom – prepoved škarij cen je lahko kvečjemu dodatno varovalo – Agencija naj namesto tega z modelom LRIC določi ceno razvezave optične parice ter veleprodajnega dostopa preko VULA produkta.

Ne glede na to, da je po mnenju Agencije navedena pripomba A1 Slovenija nerazumljiva, Agencija pojasnjuje, da je stroškovna cena razvezave optične krajevne zanke, ki jo je Telekom Slovenije v skladu s trenutno veljavno regulatorno odločbo izračunal s pomočjo lastnega stroškovnega modela TD LRIC, višja kot cena razvezave optične krajevne zanke (ki je izračunana z obstoječo prepovedjo škarij cen). Dalje Agencija tudi pojasnjuje, da bi cenovno obveznost v skladu s stroškovno metodologijo, določeno v Priporočilu o nediskriminaciji in stroškovnih metodah, naložila v primeru, da ne bi bilo konkurenčnih pritiskov na maloprodajnem nivoju (ki izhajajo iz bakrenega sidra ali iz ene ali več alternativnih NGA infrastruktur drugih operaterjev, ki vplivajo na oblikovanje maloprodajnih cen Telekoma Slovenije). Kot izhaja tudi iz predmetne analize pa na trgu obstaja dokazljiva ovira za maloprodajno ceno Telekoma Slovenije, in sicer oviro na maloprodajnem nivoju predstavljajo konkurenčni pritiski operaterjev, kateri izhajajo ali iz bakrenega sidra ali pa iz ene ali več alternativnih infrastruktur. Namreč, v primeru hkratne naložitve obveznosti stroškovne naravnosti cen in obveznosti gospodarske ponovljivosti Agencija ne bi mogla zasledovati ciljev, ki jih je postavila v okviru te analize, med drugim so to spodbujanje razvoja inovativnih, kakovostnejših in uporabnikom dostopnejših storitev ter zmanjševanje ovir za prehajanje uporabnikov med operaterji, spodbujanje investicij v izgradnjo širokopasovnih omrežij visokih prenosnih hitrosti ob upoštevanju tehnološke nevtralnosti, spodbujanje prehoda operaterjev in uporabnikov na NGA omrežja, fleksibilno definiranje veleprodajnih cen dostopa do NGA omrežij glede na posamezne konkurenčne pogoje in gospodarske ponovljivosti namesto konkretne določitve cen, doseganje ciljev Digitalne agende Evrope in Načrta razvoja širokopasovnih omrežij v Sloveniji.

A1 Slovenija dalje navaja, da analizi ne dajeta dovolj podatkov, da bi A1 Slovenija lahko opredelil veleprodajno ceno, ki je nujen input za oblikovanje maloprodajne ponudbe; A1 Slovenija s svojim tržnim deležem ne bo profitabilno ponovil ponudbe Telekoma Slovenije in ne bo mogel dokazati ekonomske neponovljivosti ponudbe Telekoma Slovenije, saj ne razpolaga niti z enim stroškom Telekoma Slovenije, njihovim razporejanjem, oblikovanjem vodilnih produktov.

Agencija želi v zvezi s povzeto pripombo najprej izpostaviti, da ni jasno zakaj bi A1 Slovenija dokazoval gospodarsko ponovljivost oziroma neponovljivost vodilnih maloprodajnih proizvodov Telekoma Slovenije, saj bo ta obveznost v regulatorni odločbi naložena Telekomu Slovenije. Ustreznost gospodarske ponovljivosti bo preverjala Agencija in ne Telekom Slovenije. V primeru, da bi Agencija

sledila predlogu A1 Slovenija, bi kršila zaupnost podatkov Telekom Slovenije. Poleg tega A1 Slovenija razpolaga z modelom ERT, v katerem je razviden natančen način preskusa gospodarske ponovljivosti. Agencija se sicer strinja s pripombo A1 Slovenija, da je referenčna cena veleprodajnih vložkov preko NGA omrežja, objavljena v vsakokrat veljavni vzorčni ponudbi Telekom Slovenije, ključna. Iz tega razloga bo tudi izvedla predhodni preskus gospodarske ponovljivosti za relevanten NGA veleprodajni vložek, ki zagotavlja ustrezen vodilni maloprodajni proizvod. Kot je Agencija navedla tudi v predmetni analizi iz Priporočila o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah izhaja, da bi bilo treba pri ERT za vsak ustrezeni regulirani veleprodajni vložek v omrežju NGA upoštevati ustrezno referenčno veleprodajno ceno. To je cena, ki jo Telekom Slovenije dejansko zaračunava operaterjem in je tudi objavljena v vzorčni ponudbi. Iskalci dostopa imajo pa seveda vedno možnost lastnega preverjanja izpolnjevanja obveznosti gospodarske ponovljivosti, pri čemer lahko na kršitev navedene obveznosti vedno opozorijo Agencijo. V zvezi s tem pa želi Agencija še enkrat poudariti, da ERT velja za vodilne produkte in ne za celotno ponudbo Telekom Slovenije.

A1 Slovenija dalje predlaga, da mora v primeru ugotovljenih kršitev obveznosti s strani Telekom Slovenije, Agencija nemudoma (najkasneje v roku 30 dni) brez analize preiti na strogo cenovno regulacijo ter z modelom LRIC določi ustrezno veleprodajno ceno za vse relevantne dostopovne produkte.

Agencija v zvezi s pripombo A1 Slovenija odgovarja, da bo v primeru ugotovljenih kršitev obveznosti naloženih z regulatorno odločbo (v konkretnem primeru cenovnih obveznosti) uporabila svoja pooblastila v postopku nadzora, kot so ta predvidena z ZEKom-1, in zahtevala, da s kršitvami preneha. Agencija v zvezi s tem vnovič pojasnjuje, da lahko v skladu s 106. členom ZEKom-1 pri preverjanju te obveznosti uporabi metode stroškovnega računovodstva, ki so neodvisne od tistih, ki jih uporablja Telekom Slovenije. V zvezi s predmetno pripombo pa Agencija še dodaja, da je glede na predlog cenovne regulacije z modelom LRIC določena veleprodajna cena naslednjih dostopovnih produktov, in sicer (1) veleprodajni lokalni dostop na fiksni lokaciji do bakrenega omrežja, ki ni nadgrajen z vectoring tehnologijo (povsem razvezan dostop in sodostop) in (2) dostop do omrežne infrastrukture (kabelska kanalizacija, jaški in drogovi). Le za veleprodajni lokalni dostop na fiksni lokaciji do NGA omrežja pa je predvidena uporaba ERT modela.

A1 Slovenija v nadaljevanju predlaga, da naj revidiranje prodajnih stroškov operaterja s pomembno tržno močjo izvede revizor, ki ga izbere Agencija, in ne sme biti hišni revizor operaterja s pomembno tržno močjo (ni opravljal revizij poslovanja Telekom Slovenije najmanj zadnjih 5 let) – to je nujno, saj se s tem nekoliko omeji morebitni vpliv operaterja s pomembno tržno močjo.

V zvezi s povzeto pripombo Agencija odgovarja, da namerava še v letošnjem letu pričeti z izvedbo revizije ločenih računovodskih evidenc Telekom Slovenije, kjer bo preverjala ustreznost in pravilnost vodenja računovodskih evidenc, ter z izvedbo revizije prodajnih (*downstream*) stroškov, kjer bo preverjala ustreznost in pravilnost prikazovanja prodajnih (*downstream*) stroškov, z namenom zagotovitve ustreznih in pravilnih podatkov, saj ti predstavljajo podlago za oblikovanje cen na upoštevnem trgu 3a in 3b.

Dalje A1 Slovenija tudi navaja, da bi morala Agencija z naloženim ukrepom zagotoviti, da ne bi prišlo do dviga veleprodajnih cen. Uporaba produkta VULA naj ne bi imela za posledico dviga cen v primerjavi z obstoječim trenutnim produktom popolnoma razvezanega dostopa do optične zanke.

Agencija v zvezi s pripombo A1 Slovenija pojasnjuje, da se produkti virtualne razvezave lokalnega dostopa (VULA) uvrščajo med ustrezne najpomembnejše regulirane veleprodajne vloške veleprodajnega lokalnega dostopa preko NGA omrežja, zato bo Telekom Slovenije za te produkte moral spoštovati obveznost zagotavljanja gospodarske ponovljivosti. Agencija se trenutno ne more opredeliti do višine cen virtualne razvezave lokalnega dostopa (VULA), ker ta še ni znana (vendar Agencija pričakuje, da bo ta cena med ceno, določeno za fizični veleprodajni lokalni dostop in veleprodajni dostop za storitve z bitnim tokom), vsekakor pa bo te preverila s preskusom gospodarske ponovljivosti vodilnih maloprodajnih proizvodov Telekoma Slovenije.

T-2 v svojih pripombah tudi dodaja, da je potrebno v okviru ERT modela obravnavati vse pribitke oziroma dodatne storitve, ki jih Telekom Slovenije zaračunava operaterjem, ne pa tudi sam sebi oziroma lastnim končnim uporabnikom. Kot primer navaja zaračunavanje presežnega koncentracijskega razmerja na backhaul omrežju.

Telemach predlaga, da Agencija Telekomu Slovenije naloži znižanje faktorja sočasnosti iz 1:20 na vsaj 1:4, saj trend podatkovnega prometa strmo narašča. Zaradi tako visoko postavljenega faktorja sočasnosti so primorani zakupiti dodatne kapacitete. Strošek, ki ga Telemach plača Telekomu Slovenije, je sestavljen iz cene zakupljenega paketa in stroška najema dodatne kapacitete za prenos podatkov, na katerega pa nimajo vpliva. Prav tako predlaga, naj Telekom Slovenije oblikuje enotno (flat) ceno za zakup določenega paketa, saj ne vedo, kolikšen delež dodatnih stroškov bo pri posameznem paketu namenjen stroškom najema dodatne kapacitete.

V zvezi s pribitki oziroma dodatnimi storitvami, ki jih Telekom Slovenije zagotavlja in zaračunava operaterjem, kot je naveden primer za zaračunavanje presežnega koncentracijskega razmerja, Agencija odgovarja, da namerava Telekomu Slovenije naložiti obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja, v okviru katere bo moral operaterjem, s katerimi ima sklenjeno pogodbo o operatorskem dostopu, zagotoviti tako obliko dostopa z bitnim tokom, ki bo operaterjem omogočala ponujanje enakih storitev in le te v enaki kakovosti, kot jih je preko te oblike dostopa možno zagotoviti in jih na maloprodajnem trgu zagotavlja tudi sam oziroma prek hčerinskih ali partnerskih podjetij. Navedena obveznost zagotavlja enako obravnavanje obstoječih operaterjev na trgu, ki bodo tako pri zagotavljanju storitve dostopa z bitnim tokom deležni enakovrednih okoliščin in pogojev dostopa do omrežja, kot jih Telekom Slovenije uporablja sam zase oziroma za svoja hčerinska ali partnerska podjetja, kar velja tudi za faktor sočasnosti.

Nadalje Agencija navaja, da je iz trenutno veljavne vzorčne ponudbe razvidno, da Telekom Slovenije za storitev internet zagotavlja koncentracijsko razmerje 1:20. Telekom Slovenije na podlagi veljavne odločbe za storitev internet ni obvezan zagotavljati dodatnih kapacitet, katerih tudi ne zagotavlja sam sebi. Takšne dodatne kapacitete tako tudi niso predmet cenovne regulacije. Torej, če operater na storitvi internet potrebuje dodatne kapacitete, ker preko virtualnega kanala, ki je namenjen storitvi

internet, prenaša še podatkovni tok za IP televizijo, jih Telekom Slovenije v okviru storitve internet ni dolžan zagotoviti. Za storitev IP televizije, kot tudi vse ostale storitve, so namenjeni drugi virtualni kanali, ki nudijo tudi ustrezne QoS parametre primerne za posamezno storitev, in so vsi predmet regulacije.

Na koncu T-2 navaja, da je pri izvajanju testa ERT potrebno zagotoviti, da operater s pomembno tržno močjo ne more uveljaviti niti maloprodajnih niti veleprodajnih sprememb, dokler Agencija ne izvede pozitivnega testa ERT zaradi instrukijskih rokov Agencije in bi se torej lahko v odsotnosti takega zagotovila porušil celoten koncept predvidene ex ante regulacije.

Agencija v zvezi z navedenim pojasnjuje, da bo Telekom Slovenije razpolagal z modelom predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti, ki mu bo omogočal izvesti preskus gospodarske ponovljivosti kadarkoli, torej tudi pred uvedbo maloprodajnih in veleprodajnih sprememb, hkrati pa bo Agencija izvedla postopek preskusa gospodarske ponovljivosti v najkrajšem možnem času. V primeru, da bo Agencija ugotovila, da preskus gospodarske ponovljivosti ni uspel in bo povzročal znatno škodo konkurenci, bo uporabila svoja pooblastila v okviru postopka nadzora.

Telekom Slovenije glede uvedbe ERT modela navaja, da se ne strinja s takim načinom zaradi obsežnih sprememb, ki jih uporaba ERT prinaša. Pri tem predlaga, da kot razumen in sorazmerni rok vidi uveljavitev ERT 30 dni po posredovanju ločenih računovodskih evidenc za leto 2017, saj bo lahko vse obveznosti, naložene z novo odločbo, ki bodo znane šele ob izdaji odločbe, lahko uveljavil šele na ločenih računovodskih evidencah za leto 2017, saj je tiste za leto 2016 že dostavil.

Agencija v zvezi s pripombo Telekoma Slovenije ugotavlja, da ta konkretnije ne navaja in obrazloži, kakšne obsežne spremembe po njegovem mnenju prinaša model ERT. Nadalje Agencija tudi ugotavlja, da je Telekom Slovenije v svojih pripombah nekonsistenten, saj v tej pripombi navaja, da so pogoj določitve prodajnih (*downstream*) stroškov ločene računovodske evidence, medtem ko v pripombi glede obveznosti ločitve računovodskih evidenc glede prodajnih (*downstream*) stroškov navaja, da ti niso predmet ločenih računovodskih evidenc. Agencija v zvezi s tem odgovarja, da prodajni (*downstream*) stroški niso predmet obveznosti ločenega vodenja računovodskih evidenc. Kot je Agencija že navedla v odgovorih zgoraj, je pri pripravi poglavja te analize nastala napaka, ki se nanaša na test ERT. Pravilno bi bilo, da podatki o prodajnih (*downstream*) stroških izhajajo iz podatkov vodenja stroškovnega računovodstva, namesto podatkov, ki izhajajo iz ločenih računovodskih evidenc, zato bo Agencija v tem delu – kot že navedeno - predlagano obveznost popravila. Glede na to, da podatki o prodajnih (*downstream*) stroških izhajajo iz stroškovnega računovodstva, ti ne predstavljajo presežnega bremena za Telekom Slovenije, saj ta že zaradi lastnega poslovanja in področne zakonodaje na tem področju vodi stroškovno računovodstvo. Pri tem pa je treba poudariti, da bo te podatke Telekom Slovenije Agenciji posredoval enkrat letno za preteklo poslovno leto. Prav tako je Agencija ugotovila, da je Telekom Slovenije v postopku priprave predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti, kjer je aktivno sodeloval, pravočasno posredoval podatke o prodajnih (*downstream*) stroških za preteklo poslovno leto, tedaj za leto 2015. Glede na navedeno tudi ni jasno, katere obsežne spremembe bi po mnenju Telekoma Slovenije prinašal model

ERT z vidika prodajnih (*downstream*) stroškov, z vidika reguliranih NGA veleprodajnih vložkov in njihovih cen in z vidika vodilnih maloprodajnih produktov in tudi ne z vidika izvedbe testa, saj bo Agencija izvajala test ERT, in ne Telekom Slovenije.

Telekom Slovenije tudi doda, da je ves čas dejavno sodeloval v procesu oblikovanja metodologije in modela ERT, vendar pa naj bi komunikacija v večini primerov potekala enostransko. Agencija na noben input Telekoma Slovenije ni posredovala pisnega odgovora, zato je veliko vprašanj odprtih že od samega začetka. Telekom Slovenije je Agenciji posredoval konkretne pripombe, nanje pa naj ne bi nikoli prejel odgovora, niti mu ni bil dostavljen tak model, ki bi ga lahko ustrezno preizkusili na konkretnih primerih.

Agencija v zvezi s tem odgovarja, da je v celotni fazi postopka izdelave modela ERT sodelovala z operaterji in jim predstavila verzije modela, kot so se oblikovale. Prvo različico oziroma osnutek modela je Agencija operaterjem posredovala v začetku julija 2016 z namenom odprtega sodelovanja. Različica modela še ni bila dokončna in še ni prestala uradne presoje glede popolnosti in primernosti, saj je šlo za delovne verzije. Pri tem je Agencija poudarila, naj se podatki, vključeni v model, smatrajo za okvirne, čeprav naj bi predstavljali razumne vrednosti. Namen posredovanja predhodnega osnutka modela ERT je bil zainteresirani javnosti zagotoviti zgodnji vpogled v osnovno strukturo in kalkulacijske tokove modela, seznanitev z načinom uporabe posredovanih podatkov v končni različici modela in vpliva vnesenih vhodnih podatkov na končni rezultat modela. Agencija odgovore in mnenja na poslana vprašanja oziroma komentarje operaterjev glede osnutka metodologije za izvedbo predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti pred tem dogodkom operaterjem ni posredovala, saj bi bilo to, glede na fazo, v kateri se je celoten projekt analize upoštevanih trgov 3a in 3b nahajal, precej preuranjeno. Navedena dejstva, komentarji in predlogi operaterjev pa so konstruktivno prispevali k oblikovanju končnega modela ERT. Dokler je bil torej model v fazi konceptualne izdelave, Agencija ni posredovala operaterjem odgovorov na vprašanja glede samega modela, saj model kot tudi rezultati analize zadevnega trga, kot osnova za uporabo in definiranje dokončnega modela, še nista bila izdelana in bi vsakršno vnaprejšnje oblikovanje stališč lahko vplivalo na predhodne zaključke glede nameravanega oblikovanja regulatornih obveznosti Agencije. Agencija je operaterjem poslala zbir odgovorov na prejeta vprašanja glede modela in vsebovanih podatkov v začetku septembra 2016 torej le nekaj mesecev po tem, ko jim je bila v začetku julija 2016 poslana prva verzija modela v preskušanje. Prav tako so bile v septembru 2016 z operaterji, ki so aktivno sodelovali pri formiranju modela ERT, izvedeni sestanki in posvetovanja z zainteresiranimi operaterji glede primerov uporabe modela ERT in obrazložitve pomena zahtevanih vhodnih podatkov. Operaterjem je Agencija na sestanku odgovarjala na konkretna vprašanja, ki so se jim porajala pri uporabi in preskušanju ERT modela. V februarju 2017 so nato potekale ločene delavnice z vsakim od zainteresiranih operaterjev, katerim je bila posredovana najnovejša posodobljena različica modela ERT s priporočnikom za uporabo modela, skupaj s pozivom Agencije po preskušanju na konkretnih primerih. Pripombe z zvezi z modelom ERT je Agencija sprejemala do konca februarja 2017, ki jih je preverila in ustrezno upoštevala.

Glede na navedeno je Telekom Slovenije, kot eden izmed zainteresiranih operaterjev, prejel posodobljeno, najnovejšo različico modela ERT. Telekomu Slovenije je bila na delavnici februarja 2017 predstavljena zaključna verzija modela ERT, ki mu je bila v istem mesecu poslana v testiranje. Model je bil tako oblikovan, le vsebovani vrednostni podatki niso bili popolnoma točni, vendar so bili primerni za izvedbo testov. Telekomu Slovenije je bil torej dostavljen tak model, ki bi ga lahko ustrezno preizkusil na konkretnih primerih, saj razpolaga z vsemi podatki za izpolnitev modela in za preveritev veleprodajnih cen.

Telekom Slovenije tudi navaja, da Agencija v analizi upoštevne trga ni podrobneje pojasnila stroškovnih standardov in ni definirala prirastov (increment). Agencija bi morala svoj model zgraditi v skladu z LRIC+ metodologijo, pri čemer bi kot inkrement uporabila le vodilne produkte, ustrezno definirati pa bi morala razumen delež skupnih stroškov, ki naj se pokrijejo s testom.

Agencija v zvezi s predlogom, da naj bi Agencija kot inkrement uporabila le vodilne produkte, odgovarja, da Telekom Slovenije ni pojasnil, zakaj bi bilo to bolj pravilno oziroma svojega predloga ni argumentiral. Telekom Slovenije v tem trenutku namreč ne vodi stroškov po vodilnih produktih, niti nima na takšen način združenih prodajnih (*downstream*) stroškov, zato bi bila izvedba takšnega testa neizvedljiva. Za Telekom Slovenije bi implementacija takšnega sistema vodenja stroškov tudi predstavljala nesorazmerno breme, Agencija pa bi težko preverjala pravilnost razporejanja stroškov. V skladu s trenutno veljavnimi smernicami BEREC (ERG Commons Position: Guidelines for implementing the Commission Recommendation C (2005) 3480 on Accounting Separation & Cost Accounting System under the regulatory framework for electronic communications, BEREC, 2005) z ekonomskega vidika lahko inkrement zavzema različne oblike. Kot inkrement je lahko definiran en sam produkt, skupina produktov ali pa celo posamezna enota proizvodnje. Model ERT tako vključuje prodajne stroške inkrementa, tj. skupine proizvodov. Operaterji, tako Telekom Slovenije kot drugi operaterji, ponujajo več vrst paketov končnim uporabnikom z različnimi vsebovanimi storitvami in strošek skupine proizvodov se zdi najbolj razumljiv in kot takšen tudi zmanjšuje vpliv na stroške glede ekonomije obsega posameznih vodilnih proizvodov. V primeru, da bi Agencija sledila predlogu Telekoma Slovenije, bi lahko v primeru uvedbe novih vodilnih proizvodov nastala situacija, ko podatki o prodajnih (*downstream*) stroških še ne bi bili na voljo, zaradi česar izvedba ERT testa ne bi bila mogoča, kar pa ni v skladu z ex ante regulacijo. Agencija še pojasnjuje, da je določila razumen delež skupnih stroškov, kot pribitek na vse stroške, na podlagi prejetih odgovorov operaterjev, in znaša 5 %.

V skladu s prej citiranimi Smernicami BEREC je LRIC stroškovna metodologija, ki omogoča izračun stroškov zagotavljanja določenega prirasta poslovnega učinka oziroma inkrementa, ki temelji na osnovi v prihodnost usmerjenih stroškov učinkovitega operaterja. Prirastni stroški predstavljajo razliko med celotnimi stroški poslovanja z vključenim inkrementom in celotnimi stroški poslovanja brez tega inkrementa oziroma drugače povedano prirastni stroški so celotni stroški operaterja, ki bi se jim izognil, če tega inkrementa ne bi več zagotavljal.

Telekom Slovenije tudi pripominja, da je Agencija na vsakem trgu opredelila več veleprodajnih vložkov na različnih geografskih območjih in z različno arhitekturo omrežja. Test se bo izvajal na nacionalnem nivoju, čeprav je posamezen veleprodajni produkt na voljo le na omejenem geografskem področju.

Agencija v zvezi z navedenim odgovarja, da so v model ERT vključeni povprečni prodajni (downstream) stroški zagotavljanja storitev. V nasprotnem primeru bi moral Telekom Slovenije posredovati Agenciji podatke in informacije ločeno po geografskih enotah za vsak veleprodajni vložek, kar pa bi za Telekom Slovenije predstavljalo nesorazmerno breme. Stroški so različni po geografskih enotah, kar bi vodilo do različne višine stroškov veleprodajnih vložkov, kar bi predvsem vplivalo tudi na različne maloprodajne cene po geografskih enotah. Navedeno bi predstavljalo nesorazmerno breme pri izvajanju testov ERT tako za Agencijo, kot tudi pri posredovanju podatkov Telekoma Slovenije ločeno po geografskih enotah, in navsezadnje tudi pri določanju vodilnih produktov.

V nadaljevanju Telekom Slovenije meni, da je povprečna življenjska doba uporabnikov storitev na NGA omrežju daljša od tistih na omrežjih prejšnje generacije. Agencija je namreč zapisala, da je kot privzeto življenjsko dobo določila 36-mesečno povprečno življenjsko dobo na osnovi prejetih odgovorov zainteresirane javnosti, ni pa podrobneje razkrila s kakšnimi podatki je razpolagala.

Agencija je, v okviru pridobivanja podatkov s strani operaterjev za vzpostavitev modela ERT, pridobila različne predloge glede življenjske dobe uporabnika. Ta se po posredovanih podatkih giblje med 24 mesecev in 121 mesecev. Ker so prodajne ponudbe operaterjev običajno vezane na obdobje 24 mesecev (v kolikor uporabnik želi pridobiti ugodnosti, po tem obdobju pa le del uporabnikov preide h konkurenci) se je Agencija odločila, da je povprečna življenjska doba uporabnika storitev na NGA omrežju 36 mesecev. Življenjska doba uporabnika tudi kaže na konkurenčnost trga, saj naj bi se potrošniki vedli racionalno in koristili ugodnosti, ki jih lahko, tudi z menjavo operaterja na trgu, dosežejo. Telekom Slovenije v posredovani študiji Analysis Mason navaja, da sta dve državi (Malta in Velika Britanija) pri izvedbi testa ERT uporabili pet letno obdobje in ena država (Švedska) tri letno obdobje. Agencija v zvezi z navedenim pojasnjuje, da je Švedska izmed navedenih držav edina država, ki je že izdala regulatorni ukrep in implementirala ERT v praksi. Velika Britanija je implementirala škarje cen (ex post »margin squeeze«) in ne modela ERT. Medtem, ko je Evropska komisija podala pripombe na notifikacijo Malte glede izvedbe modela ERT in jih pozvala k ponovni analizi upoštevne trga.

Dalje Telekom Slovenije navaja, da Agencija, kot tista, ki bo izvajala preskus ERT, nima postavljenih časovnih okvirov, v katerih mora to storiti, kar predstavlja znatno regulatorno nepredvidljivost.

Agencija v zvezi z navedenim pojasnjuje, da so roki za izvedbo ERT testov predvideni v analizi upoštevne trga. Kdaj in kolikokrat pa se bodo ti testi dejansko izvajali, pa je odvisno od maloprodajnih ponudb Telekoma Slovenije.

V nadaljevanju Telekom Slovenije navaja, da na seznamu podatkov oz. informacij, ki jih bo Telekom Slovenije moral posredovati Agenciji, manjkajo podatki, brez katerih si ne znajo predstavljati, kako bo

Agencija opravila ERT test (prihodki, take-up, promet, ostali specifični stroški). Prav tako Telekom Slovenije po osmih koledarskih dneh tekočega meseca še ne razpolaga z vsemi potrebnimi podatki za prejšnji mesec, da bi jih lahko posredoval Agenciji. Predlagajo prestavitev roka na vsaj 15. koledarski dan. Iz zapisanega tudi ne morejo natančno in nedvoumno razbrati, v katerih primerih bo Telekom Slovenije moral spremenjeno maloprodajno ponudbo najaviti 30 dni vnaprej.

V zvezi s predmetnim predlogom Telekoma Slovenije, Agencija odgovarja, da mu bo ugodila in da bo prestavila rok za posredovanje podatkov, potrebnih za izvajanje preskusa ERT, na 15. koledarski dan tekočega meseca za pretekli mesec. Agencija je v predmetni analizi trga navedla, katere podatke oziroma informacije mora Telekom Slovenije posredovati za pričetek izvedbe ERT preskusa (tj. naziv, tehnologija, hitrost navzdol in navzgor, druge karakteristike paketa, kriterije), na podlagi katerih bo Agencija pričela s postopkom preverjanja gospodarske ponovljivosti. Agencija pa bo Telekom Slovenije naknadno pozvala za dodatne podatke in informacije, ki pa so razvidni iz modela ERT (s katerim Telekom Slovenije v tem trenutku že razpolaga) in jih bo Agencija potrebovala pri izvedbi testa. V kolikor bo Agencija presodila, da potrebuje tudi druge podatke, bo o tem obvestila Telekom Slovenije in mu v zvezi s tem tudi določila razumen rok za posredovanje teh podatkov.

V zvezi z najavo nove ali spremenjene maloprodajne ponudbe Telekoma Slovenije 30 dni vnaprej, pa Agencija odgovarja, da v kolikor se pri proizvodni spremeni katerikoli od parametrov (tj. naziv, tehnologija, hitrost navzdol in navzgor, druga karakteristika paketa različne možnosti TV shem, telefonije) in na ta način postane nov ali spremenjen vodilni proizvod skladno z definicijo Agencije, bo moral Telekom Slovenije o tem obvestiti Agencijo, da lahko Agencija prične s testom gospodarske ponovljivosti. Kot je že navedeno v Analizi je to vodilni produkt za katerega Telekom Slovenije ocenjuje, (1) da bo vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) ali vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko optičnega omrežja (tehnologije FTTH) z vidika ocenjenega tržnega deleža (priključki), (2) oziroma da bo vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) ali vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko optičnega omrežja (tehnologije FTTH) z vidika ocenjene vrednosti (prihodki) proizvoda, (3) oziroma da bo vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) ali vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH), z vidika ocenjene višine stroškov oglaševanja, pri čemer bo moral Telekom Slovenije za vsak ocenjen vodilni maloprodajni proizvod podati ocenjen tržni delež in prihodke za prihodnjih 12 mesecev.

Telekom Slovenije v nadaljevanju Agencijo poziva, naj bo pri uporabi neodvisnih metod za preverjanje izračuna stroškov za oblikovanje cen ostalih storitev, storitev dostopa do zaključnega segmenta NGA omrežja in storitev skupne lokacije, posredovanih s strani Telekoma Slovenije, pozorna na uporabo takih metod in primerjav, ki bodo kar najbolj primerljivi s parametri, ki veljajo za Telekom Slovenije oz. za stanje na trgu v Sloveniji.

Agencija v zvezi s tem odgovarja, da bo pri uporabi neodvisnih metod za preverjanje stroškovnih kalkulacij cen storitev hišne napeljave, skupne lokacije in ostalih storitev poskušala upoštevati tiste metode in primerjave, ki bodo čim bolj primerljive s parametri, ki veljajo za trg elektronskih komunikacij v Sloveniji, oziroma bo poskušala v čim večji možni meri takšne primerjave prilagoditi nacionalnim razmeram v Sloveniji.

T-2 V poglavju Dostop do hišne napeljave predlaga določitev pogojev uporabe hišne napeljave, konkretno določitev cen po metodologiji LRIC ali v okviru testa ERT.

Agencija glede na pripombo T-2 odgovarja, da je T-2 po vsej verjetnosti spregledal predlagano cenovno obveznost, ki se nanaša na oblikovanje cen dostopa do hišne napeljave, skupnih prostorov in ostalih storitev, s katerimi se zagotavlja lokalni dostop do omrežja na fiksni lokaciji. Kot že navedeno v analizi upoštevne trga namerava Agencija Telekomu Slovenije naložiti, da oblikuje in uveljavi stroškovno naravnane cene na podlagi stroškovne metodologije LRIC+ in na podlagi tekočih stroškov (CCA).

Telekom Slovenije v svojih pripombah tudi navede, da ima dva ločena prodajna modela za adaptacije kolokacijskih prostorov brez in s klimatskimi sistemi, pri čemer bo smel alternativnemu operaterju zaračunati le neposredni strošek nabavne vrednosti ter montaže opreme. Cene kot odraz optimalnih dolgoročnih povprečnih stroškov in priključitvenih moči naprav morajo temeljiti na povprečnih dolgoročnih potrebah po odjemni moči klimatskih naprav in njihovi optimalni izrabi. Na koncu opozarja na prirastne stroške, ki bi se morali upoštevati.

Agencija se strinja z navedeno pripombo Telekoma Slovenije, da se pri najemnem modelu klimatizacije, kjer obstajajo proste kapacitete, stroški nabave klimatske naprave lahko pojavijo kasneje, torej da se upoštevajo dolgoročni prirastni stroški. Glede na navedeno bo Agencija v tem delu dopolnila analizo, tj. besedilo, ki določa, da Telekom Slovenije ne sme zaračunavati stroškov, v primeru, da ne bo imel dodatnega stroška nabave klima naprav in bo imel proste kapacitete, izbrisala iz predlaganega ukrepa.

Telekom Slovenije v svojih pripombah tudi opozori Agencijo na novo zakonsko ureditev glede pošiljanja podatkov v evidenco trga nepremičnin in na neprimernost uporabe podatkov s spletne strani www.nepremicnine.net za ugotavljanje cene mesečnega najema poslovnih prostorov. Izpostavlja, da je treba ločevati med najemninami pisarniških prostorov in najemninami tehnoloških prostorov s posebnimi zahtevami, za kar pa niso mogli pridobiti javno dostopnih informacij o cenah najema. V ta namen bo Telekom Slovenije pripravil izračun pribitkov na ceno najemnine pisarniškega prostora, ki bo upošteval razlike med klasičnimi pisarniškimi prostori in prostori, ki jih operaterjem daje v najem Telekom Slovenije.

Agencija v zvezi z navedenim odgovarja, da je preverila podatke na spletni strani Geodetske uprave Republike Slovenije, in ugotovila, da mesečna najemnina pisarniških prostorov ne odstopa od mesečne najemnine poslovnih prostorov v Sloveniji, ki jo je predlagala Agencija. Agencija ugotavlja, da je v dokumentu Poročilo o evidentiranih najemnih poslih na slovenskem nepremičninskem trgu,

Geodetska uprava Republike Slovenije, oktober 2016¹⁹, znašala mediana mesečne najemnine pisarniških prostorov v Sloveniji 7,70 EUR/m², medtem ko s strani Agencije predlagana mesečna najemnina znaša 7,75 EUR/m². Prav tako Agencija ugotavlja, da znaša v tem dokumentu mediana mesečne najemnine opremljenih pisarniških prostorov brez obratovalnih stroškov 7,70 EUR/m², kar je primerljivo s strani Agencija predlagano mesečno najemnino. Pri tem se Poročilo o evidentiranih najemnih poslih na slovenskem nepremičninskem trgu vsebuje zajem podatkov za leto 2015, medtem ko so podatki na spletnem portalu <https://www.nepremicnine.net/> novejši, in se nanašajo na leto 2017. Glede na pripombo Telekom Slovenije, da bi Agencija morala razlikovati med najemninami za pisarniške prostore v »surovem« stanju (brez ustrezne razsvetljave, dvojnih tal, dodatnih ozemljitvenih zaščit, elektro priključkov ipd.) in najemninami tehnoloških prostorov s posebnimi prostorskimi zahtevami, Agencija odgovarja, da se predlagana mesečna najemnina nanaša na opremljene poslovne prostore, in ne na pisarniške prostore brez opreme, kar potrjuje tudi vir, ki ga je v pripombah navedel Telekom Slovenije. Glede na navedeno tako Telekom Slovenije ne bo smel zaračunavati pribitkov na mesečno najemnino, ki jo je Agencija navedla v predlaganem ukrepu.

Telekom Slovenije glede stroškovnih kalkulacij na osnovi metodologije LRIC+ navaja, da je prišlo do tehnoloških sprememb, ki zahtevajo ustrezno prenovo modela. Agencija namreč Telekomu Slovenije nalaga posodobitev stroškovnih kalkulacij in objavo opisa sistema na spletnih straneh. Temeljite prenove sistema se bo Telekom Slovenije lotil premišljeno, zato je predlagani rok 30 dni od vročitve odločbe nezadosten. Telekom Slovenije predlaga, da se naloženi rok zato ustrezno podaljša na vsaj 60 dni, da bi lahko Telekom Slovenije kvalitetno izpolnil naloženo obveznost.

Agencija se strinja s predlogom Telekoma Slovenije, da se zaradi temeljite prenove sistema stroškovnih kalkulacij podaljša rok na 60 dni. Glede na pripombo Telekoma Slovenije, da se bo posodobitve stroškovnih kalkulacij lotil temeljito, je Agencija ugotovila, da je rok, predlagan s strani Telekoma Slovenije, razumen. Glede na navedeno bo Agencija v tem delu predlaganega cenovnega ukrepa, ki se nanaša na oblikovanje stroškovno naravnanih cen dostopa do hišne napeljave, skupne lokacije in ostalih storitev, s katerimi se zagotavlja lokalni dostop do omrežja na fiksni lokaciji, spremenila besedilo, in sicer na način, da se rok, v katerem bo moral Telekom Slovenije od vročitve odločbe posodobiti podrobne stroškovne kalkulacije posameznih storitev, podaljša na 60 dni od vročitve odločbe.

V nadaljevanju Telekom Slovenije zapiše, da je nerazumljivo, zakaj je Agencija v določbi zapisala, da je potrebno ohraniti veleprodajne cene, ki so objavljene v vzorčni ponudbi za razvezan dostop do krajevne zanke in skupno lokacijo, z veljavnostjo od 1. 10. 2016, saj prehodno obdobje ne more teči od objave Analize naprej. Telekom Slovenije namreč lahko vse do izdaje nove regulatorne odločbe spreminja cene iz veljavne vzorčne ponudbe RUO, v kolikor oceni, da je takšno spreminjanje cen upravičeno ter skladno z veljavno regulatorno odločbo. Enako navaja Telekom Slovenije v svojih pripombah na analizo upoštevne trga 3b v zvezi z vzročno ponudbo BRO.

¹⁹ [http://www.e-prostor.gov.si/index.php?id=etn&no_cache=1&tx_simpltabs_pi1\[tab\]=590#tab5-970](http://www.e-prostor.gov.si/index.php?id=etn&no_cache=1&tx_simpltabs_pi1[tab]=590#tab5-970)

Agencija se strinja s pripombo Telekoma Slovenije, da se prehodno obdobje nanaša na obdobje od izdaje oziroma dokončnosti nove regulatorne odločbe do uveljavitve cen in s pripombo, da lahko spreminja cene iz vsakokrat veljavne vzorčne ponudbe, v kolikor so v skladu s trenutno veljavno regulatorno odločbo. Kot je Agencija navedla v analizi upoštevne trga, je namen tega določila v varovanju učinkovite konkurence. Glede na navedeno bo Agencija spremenila določila predlaganih ukrepov, ki se nanašajo na ohranitev veleprodajnih cen, in sicer na način, da se ohranijo veleprodajne cene, ki so veljavne ob izdaji regulatorne odločbe.

9. Obveznost ločitve računovodskih evidenc

A1 Slovenija v zvezi z obveznostjo ločitve računovodskih evidenc navaja, da Telekom Slovenije nima vzpostavljenega ločenega računovodstva svoje maloprodajne in veleprodajne enote, in ne razpolaga z internimi cenami oziroma takih cen sam sebi ne zaračunava.

T-2 v svojih pripombah navaja, da Telekom Slovenije v okviru ločenih računovodskih evidenc naj ne bi implementiral internih cen, ki so nujna sestavina ločenega računovodstva. S tem v zvezi dodaja, da posledično ne bo mogoče preveriti bistvenega kriterija Eol po Priporočilu 2013, da se dostop zagotavlja pod enakimi pogoji, vključno s ceno.

Glede na navedene pripombe, Agencija pojasnjuje, da je Telekomu Slovenije že s sedaj veljavno regulatorno odločbo na upoštevem trgu 4 oziroma 5 naložena obveznost ločitve računovodskih evidenc. Telekom Slovenije spoštuje navedeno obveznost, in tako do 31. 5. vsakega tekočega leta posreduje ločene računovodske evidence, ki temeljijo na revidiranih podatkih za preteklo poslovno leto, in ki so pripravljene v skladu z naloženo obveznostjo ločitve računovodskih evidenc.

Prav tako bo Agencija v okviru predlagane obveznosti ločitve računovodskih evidenc te analize Telekomu Slovenije naložila, da vodi računovodske evidence ločeno zase in ločeno za iskalce dostopa. Agencija bo naložila navedeno obveznost, saj bi lahko Telekom Slovenije veleprodajne storitve zagotavljal sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem oziroma svoji maloprodajni organizacijski enoti pod drugačnimi pogoji, kot jih zagotavlja iskalcem dostopa, zato bo Agencija s pomočjo naložitve obveznosti ločitve računovodskih evidenc lahko nadzirala izpolnjevanje cenovnega dela obveznosti enakega obravnavanja. Agencija še dodaja, da bo moral Telekom Slovenije kot vertikalno integrirani operater voditi ločene računovodske evidence ločeno zase oziroma samemu sebi in ločeno za iskalce dostopa.

Agencija bo nadzirala izpolnjevanje obveznosti ločitve računovodskih evidenc in namerava še v letošnjem letu izvesti revizijo ločenih računovodskih evidenc Telekoma Slovenije, kjer bo preverjala ustreznost in pravilnost vodenja računovodskih evidenc, kot je to navedla že v predhodnih odgovorih.

Telekom Slovenije se ne strinja z obveznostjo, kjer namerava Agencija naložiti obveznost ločenih računovodskih evidenc za prodajne (downstream) storitve dostopa, storitve interneta, storitve IPTV,

storitve VoIP in mobilne storitve. Telekom Slovenije bo potrebne podatke pripravil na podlagi ločenih računovodskih evidenc in jih posredoval Agenciji za namene ERT, vendar pa Agencija ne more nalagati vsebine in načina ločitve evidenc izven opredeljenega trga.

Agencija glede na pripombo Telekoma Slovenije odgovarja, da bo iz predlagane obveznosti ločitve računovodskih evidenc izločila besedilo, ki se nanaša na zahtevo po ločenem vodenju računovodskih evidenc za prodajne (downstream) storitve dostopa, storitve interneta, storitve IPTV, storitve VoIP in mobilne storitve. Agencija se namreč strinja s pripombo Telekoma Slovenije, da bi v tem primeru trenutno predlagana naložena obveznost ločenega vodenja računovodskih evidenc presegala okvire tega upoštevne trga. Pri tem Agencija poudarja, da bo moral Telekom Slovenije, v okviru obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva za oblikovanje cen za pasivne (fizične) ali virtualne (nefizične) veleprodajne vložke omrežja NGA, glede na poziv Agencije, posredovati dovolj razdružene podatke o prodajnih (downstream) stroških, na podlagi katerih bo Agencija lahko pričela s postopkom predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti.

Telekom Slovenije pozdravlja namero Agencije, da rok za predložitev ločenih računovodskih evidenc postavi na 30. 6. vsakega tekočega leta, pripravljenih na osnovi revidiranih računovodskih izkazov in z upoštevanjem morebitnih sprememb, ki bi jih naložil revizor.

Agencija tako v tem delu ne bo spreminjala predlaganega ukrepa naložitve ločenih računovodskih evidenc. Kot je Agencija navedla že v tej analizi, je postavljen rok za predložitev ločenih računovodskih evidenc z vidika zahtevnosti sorazmeren, in sicer bo Telekom Slovenije predložil ločene računovodske evidence enkrat letno, in sicer do 30. 6. tekočega leta za preteklo leto, oziroma bo predložil poročilo revizorja o računovodskih izkazih v roku 30 dni po oddaji revidiranih letnih poročil Agenciji RS za javnopravne evidence in v primeru morebitnih sprememb, zahtevanih v poročilu revizorja o računovodskih izkazih, v istem roku posredoval dopolnjene ločene računovodske evidence.